

การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

ปริญญาานิพนธ์
ของ
ปัทมาพร นพรัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2551

การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

ปริญญาานิพนธ์

ของ

ปัทมาพร นพรัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2551

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

บทคัดย่อ

ของ

ปัทมาพร นพรัตน์

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา

พฤษภาคม 2551

ปัทมาพร นพรัตน์. (2551). การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับ

พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
อุทัยธานี. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ:

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม :

อาจารย์ ดร. เสกสรรค์ ทองคำบรวงศ์, รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์คาโนนิคัลระหว่าง การตระหนักรู้
ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพ
ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดทั้งสามด้าน และค่าน้ำหนักความสำคัญ
คาโนนิคัลของการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับ
ครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนที่ส่งผลซึ่งกันและกัน กับพฤติกรรมการป้องกัน
สารเสพติดทั้งสามด้าน โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
อุทัยธานี จำนวน 624 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
ได้แก่ แบบวัดปัจจัยบางประการและพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ซึ่งประกอบไปด้วย
แบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด
แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง
แบบสอบถามการคล้อยตาม แบบสอบถามการมุ่งอนาคต แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียน
กับครอบครัว และแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคัลระหว่างชุดตัวแปรอิสระการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม
การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
กับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติ
ต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ
.734 , .205 และ .040 ตามลำดับ ซึ่งในชุดที่ 1 และ 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .01 ส่วนในชุดที่ 3 มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. ค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิคัลระหว่างการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่ง
อนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดทั้งสามด้าน อยู่ในระดับที่ส่งผลซึ่งกันและกันโดยพบว่า
ความสัมพันธ์เกิดจากตัวแปรอิสระด้านการตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคต กับชุดตัวแปรตามคือ
การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดส่งผลซึ่งกันและกัน

A STUDY OF RELATIONSHIP PATTERN BETWEEN SOME FACTORS
AND ADDICTED PREVENTIVE BEHAVIOR OF JUNIOR HIGH SCHOOL STUDENTS
IN UTHAITHANI EDUCATIONAL AREA.

AN ABSTRACT
BY
PATTAMAPORN NOPPARAT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education degree in Educational Research and Statistics
at Srinakharinwirot University

May 2008

Pattamaporn Nopparat. (2008). A Study of Relationship Pattern Between some Factors and Addicted Preventive Behavior of Junior High School Students in Uthaitani Educational Area. Master Thesis, M.Ed. (Educational Research and Statistics). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr.Sakesan Tongkhambanchong , Assoc. Prof. Nipa Sripairot.

The purposes of this research were to study the canonical relationship between self-awareness, conformity, future orientation, relationship between student and family and relationship between student and friend and addicted preventive behavior, and to study the canonical weights of self-awareness, conformity future orientation, relationship between student and family and relationship between student and friend that relative contribute to addicted preventive behavior. The sample from two-stage random sampling technique consisted of 624 students studying in level 3 of junior high school in Uthaitani Educational area. The instruments used in this research were some factors test and addicted preventive behavior that consisted of addicted avoidance knowledge test, addicted preventive attitude questionnaires, addicted preventive practice questionnaires , self-awareness questionnaires, conformity questionnaires, future orientation questionnaires, student and family relationship questionnaires and student and friend relationship questionnaires.

The results revealed that

1. The canonical correlation between self-awareness, conformity, future orientation, relationship between student and family and relationship between student and friend with addicted preventive behavior on addicted avoidance knowledge, addicted prevented attitude, and addicted preventive practice were .734, .205 and .040 respectively. The first and the second canonical function were statistically significant at .01 level. The third canonical function was statistically insignificant.

2. The canonical weights for self-awareness, conformity, future orientation, relationship between student and family and relationship between student and friend with addicted preventive behavior relative contribute. Self-awareness and future orientation relative contributed to addicted preventive practice.

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด
ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี้

ของ

ปัทมาพร นพรัตน์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญสิริ จีระเดชากุล)

วันที่ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2551

คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง)

(อาจารย์ ดร.สุเทพ เข้มแข็ง)

.....กรรมการ

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

(อาจารย์ ดร.เสกสรรค์ ทองคำบรรจง)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระวีวรรณ พันธุ์พานิช)

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัย
จาก
งบประมาณแผ่นดิน ประจำปีงบประมาณ 2551

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาบัตรฉบับนี้สำเร็จได้ เนื่องด้วยได้รับความกรุณาเป็นอย่างดี จากอาจารย์ดร. เสกสรรค์ ทองคำบรรจง ประธานควบคุมปริญญาบัตร และรองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ กรรมการควบคุมปริญญาบัตร ที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าให้ความรู้ คำปรึกษา คำแนะนำ ข้อคิดเห็น ตลอดจนการแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงแก้ไขก่อนที่จะเป็นปริญญาบัตรฉบับสมบูรณ์นี้ ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ดร.สุวพร เข้มแข็ง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ระวีวรรณ พันธุ์พานิช ที่กรุณาเป็นกรรมการในการสอบปริญญาบัตร และได้ให้คำแนะนำเพื่อการปรับปรุงเพิ่มเติม

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาเสียเวลาอันมีค่าในการตรวจสอบให้ข้อเสนอแนะ ข้อคิดเห็น อันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อการปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณนายบัญชา เสมากุล รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี ที่ให้ความอนุเคราะห์ในการอำนวยความสะดวกในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล อีกทั้งผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณท่านผู้อำนวยการโรงเรียน คณะครู ผู้ปกครอง และนักเรียนโรงเรียนบ้านเพชรน้ำผึ้งที่ให้โอกาสแก่ผู้วิจัยในการลาศึกษาต่อเป็นระยะเวลา 3 ปีเต็ม

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นในภาควิชาการวัดผลและวิจัยทางการศึกษาที่ให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ พร้อมทั้งผลักดันเสมอมา อีกทั้งรุ่นพี่ รุ่นน้อง และเพื่อน ๆ ที่ส่งกำลังใจรวมถึงการปลอบโยนที่เปี่ยมล้นด้วยความห่วงใยอย่างต่อเนื่อง

เหนือสิ่งอื่นใดข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณทุกคนในครอบครัว และญาติพี่น้องที่คอยให้กำลังใจ ให้การดูแล และตอบสนองความต้องการของข้าพเจ้าทุกประการเสมอมา

คุณค่าแห่งการศึกษาและความสำเร็จในครั้งนี้ ข้าพเจ้าขอโน้มรำลึกและบูชาพระคุณบิดา มารดา บุรพคณาจารย์ และผู้ที่มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบันที่ได้อบรมสั่งสอน สนับสนุนช่วยเหลือ ตลอดจนประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ข้าพเจ้าตลอดมา

ปัทมาพร นพรัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	4
ความสำคัญของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
สมมติฐานในการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด.....	10
ความหมายของสารเสพติด.....	10
ประเภทของสารเสพติด.....	10
ชนิดและลักษณะของสารเสพติดที่แพร่ระบาด.....	11
โทษและพิษภัยของสารเสพติด.....	17
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติด.....	18
ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม.....	18
ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ.....	21
ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรค.....	22
องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม.....	22
ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม.....	24
แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติด.....	26
แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการติดและการป้องกันสารเสพติด.....	29
ทฤษฎีการติดสารเสพติด.....	29
ทฤษฎีการป้องกันสารเสพติด.....	30
พัฒนาการในการป้องกันสารเสพติดในประเทศไทย.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดและพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติด.....	35
งานวิจัยจากต่างประเทศ.....	35
งานวิจัยในประเทศ.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติด.....	38
การตระหนักรู้ตนเอง.....	38
การคล้อยตาม.....	45
การมุ่งอนาคต.....	52
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว.....	60
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน.....	62
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	66
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	66
การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	69
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	84
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	91
การเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	92
5 สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	98
สังเขปวัตถุประสงค์ สมมติฐานและวิธีดำเนินการวิจัย.....	98
สรุปผลการวิจัย.....	99
อภิปรายผล.....	101
ข้อเสนอแนะ.....	104

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	105
ภาคผนวก.....	117
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	118
ภาคผนวก ข ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ.....	120
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	129
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	141

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัยธานี.....	66
2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า จำแนกตามโรงเรียน และระดับชั้น.....	68
3 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยบางประการและพฤติกรรมกำบังกันสารเสพติด ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3	93
4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยบางประการ และพฤติกรรมกำบังกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3.....	94
5 สหสัมพันธ์คาโนนิกอระหว่างชุดตัวแปรอิสระ กับชุดตัวแปรตามพฤติกรรม กำบังกันสารเสพติด.....	95
6 ค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิกอระหว่างชุดตัวแปรอิสระกับชุดตัวแปรตาม พฤติกรรมกำบังกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3.....	96
7 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบความรู้ ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดใช้ในการทดลองใช้เครื่องมือครั้งที่ 1	121
8 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเจตคติเกี่ยวกับ กำบังกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการกำบังกันสารเสพติด.....	122
9 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามปัจจัยบางประการ.....	123
10 ค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบความรู้ ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด.....	125
11 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามเจตคติต่อการกำบังกัน สารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการกำบังกันสารเสพติด.....	126
12 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามปัจจัยบางประการ.....	127

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	8
2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม.....	25
3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ.....	27
4 ขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือแบบทดสอบ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด.....	70
5 คำนวณน้ำหนักความสำคัญคาโนนิคัลระหว่างชุดตัวแปรอิสระกับ ชุดตัวแปรตามพฤติกรรมกำบังสารเสพติด ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3.....	97

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ในการพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่ความเจริญในด้านต่าง ๆ มนุษย์นับเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการนำพาประเทศไปสู่ความเจริญนั้นได้ ดังนั้นความจำเป็นอันดับแรกสุดที่จะทำให้ประเทศมีพื้นฐานที่ดีพร้อมที่จะก้าวไปสู่การพัฒนาก็คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ แต่ปัญหาเรื้อรังที่เป็นสาเหตุในการทำลายชีวิตมนุษย์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ตลอดจนจนความเป็นปกติสุขและความมั่นคงของประเทศเสมอมาจนส่งผลให้ประเทศชาติของเราพัฒนาไปสู่เป้าหมายด้วยความล่าช้า ก็คือ ปัญหาสารเสพติด

แม้ว่าในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมารัฐบาลจะมีการประกาศสงครามกับสารเสพติดอย่างจริงจังส่งผลให้การปราบปรามสารเสพติดประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่สารเสพติดก็ไม่ได้หมดสิ้นไปจากสังคมไทยโดยสิ้นเชิง ความเข้มงวดในการสกัดกั้นตามพื้นที่ชายแดนทำให้มีสารเสพติดลักลอบเพื่อลักลอบนำเข้าบริเวณชายแดนจำนวนมาก นอกจากนี้ยังพบว่าในบริเวณพื้นที่ชายแดนหลายแห่งได้มีการลักลอบลำเลียงสารเสพติดออกไปจากประเทศไทยเพื่อลักลอบอยู่นอกประเทศแล้วคอยจังหวะโอกาสที่จะนำเข้ามาจำหน่ายอีกครั้งหนึ่ง (วารสารยุติธรรม: 2549. 6-9)

ปัจจุบันหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบในการปราบปรามสารเสพติดโดยตรง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือกันปราบปรามอย่างเข้มงวด แต่ผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้เสพก็มีความพยายามที่จะลักลอบผลิต ลำเลียง และเสพมากยิ่งขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสารเสพติดยังไม่หมดไปจากสังคมไทยง่าย ๆ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่คนไทยทุกคนจะต้องร่วมมือกันป้องกันและปลูกฝังให้ทุกคนในสังคมหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลจากสารเสพติด โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชน และสถาบันที่จะปลูกฝังให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจถึงพิษภัยที่ร้ายแรงของสารเสพติด รู้เท่าทันผู้ที่มาชักชวนได้ดีก็คือ ครอบครัว และโรงเรียนซึ่งเป็นสถาบันที่มีความใกล้ชิดกับเยาวชนมากที่สุด โดยเฉพาะโรงเรียนจัดว่าเป็นสถานการศึกษาที่เป็นศูนย์รวมของเยาวชนผู้ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ และมีโอกาสตกเป็นทาสของสารเสพติดได้มากที่สุด

ปัญหาสารเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษาเป็นปัญหาที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องประสบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษา และโรงเรียนอาชีวศึกษาทุกสังกัดที่มีนักเรียนนักศึกษาอยู่ในช่วงวัยรุ่น วัยที่คึกคะนอง ชอบแสวงหาประสบการณ์แปลก ๆ ใหม่ ๆ ซึ่งสาเหตุที่วัยรุ่นติดสารเสพติดนั้นมีหลายประการทั้งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายในของตัวเด็กเองและอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวเด็กโดยเฉพาะเพื่อนและกลุ่มมีโอกาสที่จะทำให้วัยรุ่นติดสารเสพติดได้มากที่สุด

ซึ่งสมชาย ธีธฤณกุล (2526: 106-108) ได้จำแนกสาเหตุของการติดสารเสพติดของวัยรุ่นได้ดังนี้ คือ สาเหตุจากความอยากรู้อยากเห็นและอยากทดลอง เด็กวัยรุ่นส่วนมากมักมีความคะนอง ทั้ง ๆ ที่รู้ว่า สารเสพติดเป็นสิ่งไม่ดี แต่อยากรู้อยากมีประสบการณ์กับ “สิ่งต้องห้าม” ยิ่งถูกห้ามเท่าไรก็อยากทดลองมากเท่านั้น โดยสำนึกและมั่นใจตนเองมากเกินไปว่าตนเองมีจิตใจที่เข้มแข็ง และอยากลองว่ารสชาติของสารเสพติดเป็นอย่างไร เมื่อทดลองหลายครั้งก็ทำให้ติดและเลิกไม่ได้ในที่สุด สาเหตุจากความอยากรมีเพื่อน เอาใจเพื่อนและตามใจเพื่อน เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่เพื่อนมีอิทธิพลต่อเขามากที่สุดเด็กวัยรุ่นต้องการเข้ากลุ่มและสังคมกับเพื่อน ๆ เมื่อเพื่อนให้สารเสพติดเพื่อเป็นการเข้าร่วมกลุ่มเด็กวัยรุ่นจึงลองเสพเข้าไปโดยขาดความยั้งคิด เพื่อแสดงให้เพื่อนฝูงเห็นความเก่งกล้าของตน และเป็นการโอ้อวดว่าเขาก็ทำได้ เมื่อเสพบ่อย ๆ ก็ติดได้ สาเหตุจากการถูกหลอกลวง เด็กวัยรุ่น อาจได้รับสิ่งเสพติดเข้าสู่ร่างกายโดยไม่รู้ตัวด้วยก็ได้ โดยการผสมสารเสพติดเข้ามาในอาหารที่ขบเคี้ยว เช่น บุหรี่ยัดไส้ ลูกกวาด ท็อปปี้ ซึ่งผู้ผลิตพยายามโฆษณาให้เหตุผลต่าง ๆ นานา ที่น่าเลื่อมใสเป็นเหตุให้วัยรุ่นสนใจ โดยเฉพาะวัยรุ่นที่มีจิตใจอ่อนไหวก็หลงเชื่อและติดสารเสพติดในที่สุด สาเหตุจากการเชื่อผิด ๆ วัยรุ่นมักมีความเชื่อกันว่าการใช้สารเสพติดจะทำให้ช่วงระยะเวลาของการพักผ่อนมีความสุขเพราะสารเสพติดทำให้ลืมความทุกข์ ความเคร่งเครียด และความกังวลที่ต้องเผชิญในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ยังมีความเชื่อผิด ๆ อีกว่าสารเสพติดจะเป็นตัวกระตุ้นทำให้มีสมรรถภาพทางเพศดีขึ้น เด็กวัยรุ่นอยากรู้อะไรเกี่ยวกับเพศอยู่แล้วโดยเฉพาะเด็กที่ไม่กล้าในเรื่องเพศก็อยากลองใช้สารเสพติดเป็นเครื่องกระตุ้นความรู้สึกทางเพศ เมื่อเสพยาเสพติดเข้าไปแล้วก็ทำให้ขาดการควบคุมทางสติสัมปชัญญะและหมดความสามารถกระทำในสิ่งต่าง ๆ ได้ตามความพอใจในที่สุดก็ติดสารเสพติดได้ สาเหตุจากความผิดหวัง ระยะเวลาวัยรุ่นเป็นระยะที่เด็กเต็มไปด้วยความคาดหวังในเรื่องต่าง ๆ เต็มไปด้วยความสมบูรณ์ทุกอย่างที่เด็กนึกฝันอยากให้เกิดเช่นนั้น แต่ในชีวิตจริงที่เด็กประสบได้เป็นไปดั่งที่เด็กได้วาดภาพไว้ ทำให้เด็กเกิดความผิดหวังท้อแท้ใจและหมดอาลัยในชีวิต เมื่อเด็กประสบปัญหาเช่นนี้หากพ่อแม่หรือครูไม่เข้าใจในตัวเขาและไม่ช่วยแก้ปัญหาให้เขา เด็กก็จะไปหาเพื่อนในวัยเดียวกันช่วยแก้ปัญหาให้เพื่อน ๆ อาจแนะนำให้ไปใช้สารเสพติดเป็นสิ่งดับทุกข์ ซึ่งในระยะแรกเด็กอาจเห็นดีเห็นงาม เพราะสารเสพติดทำให้เด็กขาดสติในการควบคุมตัวเอง เคลิ้มไปกับฤทธิ์ของสารเมื่อเสพบ่อยครั้งก็ติดได้ สาเหตุทางบ้านและการขาดความอบอุ่นทางใจ บ้านเป็นสถาบันแรกที่เด็กวัยรุ่นได้พบปะสังสรรค์อยู่หากบ้านมีความอบอุ่นเพียงพอโอกาสที่เด็กวัยรุ่นจะติดสารเสพติดก็น้อยมาก แต่ถ้าหากบ้านขาดความอบอุ่น เช่น บิดามารดาแตกแยกกัน ทะเลาะกันเป็นประจำทุกวันๆ ที่เรียกว่า “บ้านแตก” บิดามารดาไม่ได้เอาใจใส่กับลูกเท่าที่ควร เมื่อบรรยากาศของบ้านเป็นเช่นนี้ เด็กก็เบื่อหน่ายบ้านไม่อยากจะกลับบ้านเพื่อพบสภาพการทะเลาะวิวาทของบิดามารดาทางออกของเขาก็คือการหนีออกจากบ้านไปสมทบกับเพื่อน

ในวัยเดียวกันจึงเป็นเหตุให้เพื่อนชักจูงให้ติดสารเสพติดได้ง่าย สาเหตุจากการเจ็บป่วยทางกาย เด็กวัยรุ่นบางคนมีโรคที่ทำให้เกิดความเจ็บปวด เช่น กระดูกหัก เป็นนิ่วในไต เนื่องจากบางอย่างหรือปวดศีรษะอย่างรุนแรงเป็นประจำแต่ไม่ยอมให้แพทย์รักษา ซึ่งอาจมาจากหลายสาเหตุ เช่น อายกลัว หรืออาจจะเกี่ยวกับฐานะทางการเงินก็ได้ เด็กเหล่านั้นมักจะใช้วิธีการแก้ปัญหาด้วยการใช้สารเสพติดระงับความเจ็บปวดต่าง ๆ จนทำให้เกิดการติดสารเสพติด

จากสาเหตุต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นทำให้วัยรุ่นกลายเป็นเป้าหมายหลักของขบวนการค้าสารเสพติด ซึ่งวัยรุ่นเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนนักศึกษา ดังนั้นขบวนการค้าสารเสพติดจึงมักจะใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งแพร่กระจายสารเสพติดจากกลุ่มนักเรียนนักศึกษาที่เป็นผู้เสพไปสู่กลุ่มเพื่อนนักเรียนภายในโรงเรียน ซึ่งหากนักเรียนผู้เป็นกลุ่มเป้าหมายไม่สามารถป้องกันตนเองจากการตกเป็นเหยื่อของสารเสพติดได้ปัญหาต่าง ๆ ก็จะมาอีกมากมาย ในทางตรงกันข้ามหากนักเรียนผู้เป็นกลุ่มเป้าหมายของขบวนการค้าสารเสพติดมีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดที่ดีก็จะทำให้พวกเขาสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นปกติสุขโดยมิต้องตกเป็นทาสสารเสพติด ไม่ต้องเป็นภาระให้แก่สังคมอีกด้วย

ผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่า มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องหาแนวทางในการป้องกันวัยรุ่นในช่วงวัยเรียนให้ห่างไกลสารเสพติดด้วยการสร้างและปลูกฝังการมีพฤติกรรมป้องกันสารเสพติด เพราะหากวัยรุ่นหรือเยาวชนคนใดก็ตามมีพฤติกรรมป้องกันสารเสพติดที่ดี ไม่ว่าจะอยู่ในสิ่งแวดล้อม สภาพสังคม หรือกลุ่มเพื่อนแบบใดก็ตามเขาก็จะสามารถหลีกเลี่ยงการติดสารเสพติดได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยปัจจัยบางประการประกอบไปด้วย การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องของการส่งผลให้บุคคลแสดงออกทางพฤติกรรมต่าง ๆ และในส่วนของพฤติกรรมป้องกันสารเสพติดประกอบไปด้วย ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อนำข้อมูลจากผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการป้องกันและส่งเสริมการแก้ปัญหาสารเสพติด โดยผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานด้านการป้องกันสารเสพติด โดยเฉพาะครูอาจารย์ และผู้ปกครองของนักเรียน ในการนำตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมป้องกันสารเสพติดไปใช้ในการวางแผนงาน ดำเนินการจัดกิจกรรม ปลูกฝัง หรือชี้แนะแนวทางในการป้องกันสารเสพติดให้แก่นักเรียน

ความมุ่งหมายของการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ด้วยวิธีการวิเคราะห์แบบสหสัมพันธ์คาโนนิคอลล โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาสหสัมพันธ์คาโนนิคอลลระหว่างชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับชุดตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3
2. เพื่อศึกษาคำนำหนักความสำคัญคาโนนิคอลลของชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ความสำคัญของการวิจัย

การมีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนนับเป็นเป้าหมายสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติด จึงควรหาวิธีการและแนวทางต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ดังนั้นความสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ คือ ทำให้ทราบว่า การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดหรือไม่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารและครูในโรงเรียนตลอดจนผู้ปกครองของนักเรียน ที่จะได้นำปัจจัยเหล่านี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปลูกฝังนักเรียนให้มีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดได้มากยิ่งขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี ซึ่งมีจำนวน 21 โรงเรียน และมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 9,420 คน จำแนกเป็นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3,139 คน, ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3,268 คน และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3,013 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับช่วงชั้นที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี ซึ่งมีจำนวน 10 โรงเรียน และมีจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 624 คน จำแนกเป็นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 208 คน, ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 216 คน และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 200 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling)

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่
  - 1.1 การตระหนักรู้ตนเอง
  - 1.2 การคล้อยตาม
  - 1.3 การมุ่งอนาคต
  - 1.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว
  - 1.5 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
2. ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่
  - 2.1 ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด
  - 2.2 เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด
  - 2.3 การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **สารเสพติด** หมายถึง ยา สารเคมี หรือวัตถุชนิดใด ๆ ที่อาจเป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ หรือจากการสังเคราะห์ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีการกิน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีใด ๆ ก็ตามเป็นช่วงระยะเวลาติดต่อกันจะทำให้ร่างกายทรุดโทรม หากไม่ได้เสพจะทำให้เกิดอาการขาดยา มีความต้องการเพิ่มปริมาณของสารนั้นมากขึ้นทุกขณะ ทำให้ทรมาณทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ หรือจิตใจเพียงอย่างเดียว ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสารเสพติดที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 3 คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 ซึ่งจะประกอบไปด้วย บุหรี่ สุรา สารระเหย กัญชา กระท่อม และยาบ้า เป็นหลัก

2. **พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด** หมายถึง การที่นักเรียนมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่ส่งผลให้เกิดการแสดงออกในการป้องกันและหลีกเลี่ยงสารเสพติด ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญา ในการจดจำ การระลึกได้ การเข้าใจ การตัดสินใจเลือกวิธีการหรือแนวทางที่จะป้องกันตนเองจากสารเสพติด

2.2 เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อ และท่าทีที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสารเสพติด

2.3 การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด หมายถึง การมีทักษะการปฏิเสธ และเจรจาต่อรองเพื่อรักษาหัวใจของผู้อื่นและผลประโยชน์ของตนเองในการป้องกันสารเสพติดได้ การไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดด้วยการกระทำต่าง ๆ

3. **ปัจจัยบางประการ** หมายถึง ตัวแปรที่นำมาศึกษาเพื่อหาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ดังต่อไปนี้

3.1 การตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) หมายถึง ความสามารถในการเข้าใจตนเอง รู้ว่าตนเองกำลังคิดอะไร รู้สึกอย่างไร และกำลังทำอะไรกับตนเองและกับบุคคลอื่น รวมทั้งสามารถที่จะประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้

3.2 การคล้อยตาม(Conformity) หมายถึง การที่บุคคลทำพฤติกรรมไปตามความเชื่อทัศนคติ และค่านิยมของกลุ่ม หรือบุคคลอื่น เพื่อการยอมรับและการรักษาสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น หรือรักษาความสัมพันธ์ที่ดีของกลุ่ม ทั้งนี้อาจจะเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดในใจก็ได้

3.3 การมุ่งอนาคต (Future Orientation) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นถึงความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรองรับผลดีหรือป้องกันผลเสียนั้นได้ สามารถควบคุมตนเพื่อละเว้นการกระทำบางอย่าง

ที่จะเป็นผลเสียต่อตนเองและผู้อื่นและมีความเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

3.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนกับบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือญาติพี่น้องภายในครอบครัวเดียวกันปฏิบัติต่อกันในด้านการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน การเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน การให้ความรักความห่วงใยใกล้ชิดนักเรียน การให้คำปรึกษาแนะนำกับนักเรียน การรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน การให้กำลังใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียน การแสดงความรักและเคารพของนักเรียนที่มีต่อบิดามารดา การเชื่อฟังไม่ทำหิบบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเสียใจ การขอคำแนะนำและซักถามเมื่อมีข้อสงสัย การขอให้บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือญาติพี่น้องมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้เรื่องต่าง ๆ ทั้งด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว

3.5 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือพึ่งพาส่งกันและกัน ทั้งด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ความห่วงใย ใกล้ชิดสนิทสนมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่มเพื่อน

4. **สหสัมพันธ์คาโนนิคอล** หมายถึง การแสดงถึงความสัมพันธ์ความเกี่ยวข้องระหว่างระหว่างชุดตัวแปรอิสระและชุดของตัวแปรตามที่มีตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวแปรขึ้นไป และตัวแปรตามตั้งแต่สองตัวแปรขึ้นไป

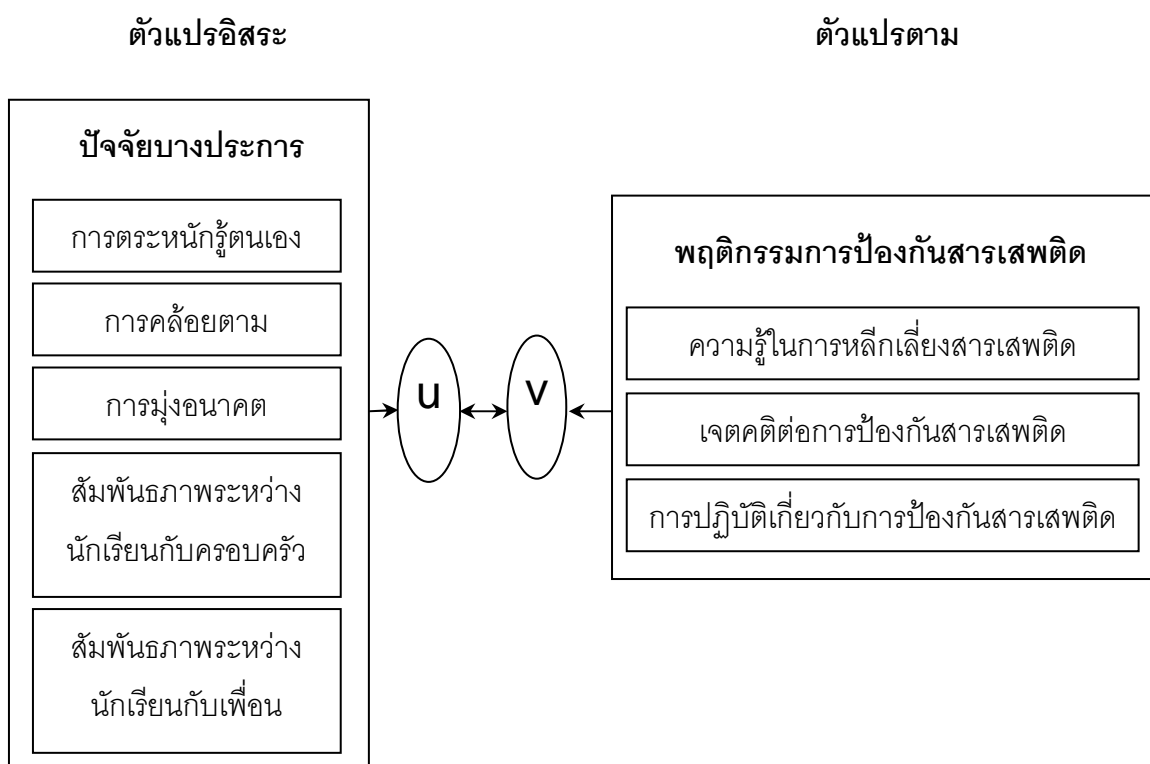
5. **ค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิคอล** หมายถึง ค่าสัมประสิทธิ์ของชุดของตัวแปรอิสระที่ส่งผลซึ่งกันและกันกับชุดของตัวแปรตาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดตามแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมที่จะต้องเกิดจากความสัมพันธ์กันระหว่างความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ ของชวาร์ท (Schwartz) และซิมบาร์โด (Zimbardo) ซึ่งผู้วิจัยคัดเลือกตัวแปรและกำหนดความสัมพันธ์ของตัวแปรจากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาศึกษาทำให้พบว่า ปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียน ประกอบไปด้วย การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังแสดงไว้ในภาพประกอบ 1

สัญลักษณ์

- แทน ความสัมพันธ์ในรูปที่เป็นเหตุและผล ตัวแปรที่อยู่ต้นลูกศรเป็นสาเหตุตัวแปรที่อยู่ปลายลูกศรเป็นผล
- ↔ แทน ความสัมพันธ์ระหว่าง U กับ V
- U แทน ส่วนประกอบของตัวแปรกลุ่ม X (ตัวแปรพยากรณ์ Predictor Composite)
- V แทน ส่วนประกอบของตัวแปรกลุ่ม Y (ตัวแปรเกณฑ์ Criterion Composite)

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

1. ชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีสหสัมพันธ์คาโนนิกอลกับพฤติกรรมกำบังกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

2. มีตัวแปรอย่างน้อย 1 ตัวแปรภายในชุดของตัวแปรอิสระส่งผลต่อพฤติกรรมกำบังกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 โดยผู้วิจัยได้ทำการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อที่จะดึงตัวแปรจากแนวคิดต่าง ๆ ออกมาศึกษาว่า การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ตัวแปรใด เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียน ซึ่งจะนำไปสู่ การตรวจสอบสมมติฐานในการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด
  - 1.1 ความหมายของสารเสพติด
  - 1.2 ประเภทของสารเสพติด
  - 1.3 ชนิดและลักษณะของสารเสพติดที่แพร่ระบาด
  - 1.4 โทษและพิษภัยของสารเสพติด
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด
  - 2.1 ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม
  - 2.2 ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ
  - 2.3 ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันโรค
  - 2.4 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
  - 2.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม
  - 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด
3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการติดและการป้องกันสารเสพติด
  - 3.1 ทฤษฎีการติดสารเสพติด
  - 3.2 ทฤษฎีการป้องกันสารเสพติด
  - 3.3 พัฒนาการในการป้องกันสารเสพติดของประเทศไทย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด
  - 4.1 งานวิจัยจากต่างประเทศ
  - 4.2 งานวิจัยในประเทศ

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

- 5.1 การตระหนักรู้ตนเอง
- 5.2 การคล้อยตาม
- 5.3 การมุ่งอนาคต
- 5.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว
- 5.5 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด

1.1 ความหมายของสารเสพติด

การศึกษาเกี่ยวกับสารเสพติดจะพบคำที่ใช้เรียก “สารเสพติด” แตกต่างกันไป เช่น “ยาเสพติด” “สารเสพติดให้โทษ” “สิ่งเสพติด” ต่างคนต่างเรียกตามความเข้าใจของตน ส่วนตามกฎหมายนั้นเรียกว่า “สารเสพติดให้โทษ” แต่เวลาพูดจะพูดเพียงคำว่า “สารเสพติด” จนเป็นคำสามัญที่ใช้เรียกกันทั่วไป สารเสพติดที่เป็นปัญหาของประเทศไทยมีลักษณะเป็นทั้งยา สารเคมี และพืชที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ (ทัศนียา ปิ่นคล้าย. 2543: 32-33; อ้างอิงจาก อรุณช พัวพัฒน์กุล. 2529. “การใช้ยา” ในเอกสารอ่านประกอบสำหรับวิทยากร เล่ม 1 เรื่องคุณภาพชีวิตและการป้องกันยาในทางที่ผิด หน้า 78) สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “สารเสพติด”

องค์การอนามัยโลกได้ให้นิยามของสารเสพติดไว้ว่า หมายถึง สารหรือยาที่เสพเข้าสู่ร่างกายด้วยการกิน ชีด สูบ หรือดม ติดต่อกันชั่วระยะเวลาหนึ่งแล้วจะมีผลต่อจิตใจและร่างกายของผู้เสพดังนี้ (สุพัฒน์ ธีรเวชเจริญชัย. 2533: 60)

1. มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเสพยาหรือสารนั้นต่อไปอีก
2. เมื่อผู้เสพหยุดยาจะเกิดอาการ เนื่องจากการหยุดยา
3. มีความต้องการที่จะเพิ่มปริมาณของยามากขึ้นเรื่อย ๆ
4. ผู้ใช้ยาเป็นเวลานานจะทำให้เกิดผลร้ายทางร่างกายและจิตใจ

จากความหมายของสารเสพติดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าความหมายในข้อ 4 นั้นคือเหตุผลสำคัญที่ทำให้ทุกคนต้องหาทางป้องกันมิให้ตนเองไปเสพสารเสพติด เพราะหากพลาดพลั้งไปเสพแล้วติดสารเสพติดจะทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพ ทั้งร่างกายและจิตใจ ส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ต้องเข้ารับการรักษา เสียเวลา เสียเงิน เสียการเรียน เสียชื่อเสียง และอื่น ๆ

1.2 ประเภทของสารเสพติด

สารเสพติดสามารถจัดแบ่งได้หลายประเภท ได้แก่ การแบ่งตามการออกฤทธิ์ แบ่งตามแหล่งที่มา แบ่งตามกฎหมาย และแบ่งตามองค์การอนามัยโลกได้ดังนี้ (พูนสุข นิติวัดนะ. 2545: 13-17; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพติด. 2537 หน้า 16-19)

1. แบ่งตามการออกฤทธิ์ของสารเสพติดต่อระบบประสาทส่วนกลาง สารเสพติดมีคุณสมบัติสำคัญ คือ สามารถออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง สามารถแบ่งสารเสพติดออกเป็น 4 ประเภท

ประเภทกดประสาท เช่น กลุ่มฝิ่น (ฝิ่น มอร์ฟีน โคเคอิน เฮโรอิน ฯลฯ) ยาระงับประสาท และยานอนหลับ (เซโดบาร์บิทัล อะไมบาร์บิทัล ฯลฯ) ยากล่อมประสาท (เมโปรบาเมท ไดอาซีแพม คลอไดอาซีพอกไซด์ ฯลฯ) สารระเหย (ทินเนอร์ แล็กเกอร์ กาว น้ำมันเบนซิน ฯลฯ) เครื่องดื่มมีนเมา (เหล้า เบียร์ วิสกี้ ฯลฯ)

ประเภทกระตุ้นประสาท เช่น แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน อีเฟดริน กระเทียม โคเคอิน (โคเคน) กาแฟ ฯลฯ

ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี เห็ดขี้ควาย ฯลฯ

ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน อาจกด กระตุ้น หรือหลอนประสาทผสมร่วมกัน เช่น กัญชา

2. แบ่งตามแหล่งที่มา แบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ฝิ่น กระเทียม กัญชา

ประเภทที่ได้จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอิน แอมเฟตามีน เซโดบาร์บิทัล

3. แบ่งตามกฎหมาย แบ่งได้ 2 ประเภท ดังนี้

ประเภทถูกกฎหมาย ได้แก่ ยาแก้ไอ นูหรี่ กาแฟ

ประเภทผิดกฎหมาย ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอิน แอมเฟตามีน เซโดบาร์บิทัล

สรุปได้ว่า สารเสพติดมีการแบ่งได้หลายประเภท แต่ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ซึ่งควรจะมีการป้องกันสารเสพติดทุกประเภท ดังนั้นสารเสพติดในการวิจัยครั้งนี้จึงหมายถึงสารเสพติดทุกประเภททั้งผิดกฎหมายและถูกกฎหมาย โดยเฉพาะนูหรี่ สุรา กัญชา กระเทียม ยาบ้า และสารระเหย เนื่องจากเด็กที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนไม่ควรใช้สารเสพติดประเภทใดทั้งสิ้น เพราะหากนักเรียนไปติดสารเสพติด สารเสพติดจะไปทำลายสุขภาพและการเจริญเติบโตของสมอง ทำให้เด็กมีความสนใจในการเรียนลดลง ส่งผลให้การศึกษาเล่าเรียนไม่ประสบความสำเร็จ และการดำเนินชีวิตของนักเรียนจะไม่เป็นปกติสุข ดังนั้นจึงควรป้องกันไม่ให้นักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติดทุกประเภท

1.3 ชนิดและลักษณะของสารเสพติดที่แพร่ระบาด

การแพร่ระบาดของสารเสพติด และชนิดของสารเสพติดให้โทษที่แพร่ระบาดในปัจจุบัน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดได้ระบุไว้หลายชนิด แต่ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกนำเสนอเฉพาะสารเสพติดที่มีแนวโน้มในการแพร่ระบาดภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาเพื่อเจาะจงให้

ใกล้เคียงกับสารเสพติดที่นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยครั้งนี้มีโอกาสเกี่ยวข้องมากที่สุด โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กัญชา (Cannabis) เป็นพืชล้มลุกจำพวกหญ้าชนิดหนึ่งมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น Thai-Stick, Mary-Jane หรือที่นิยมเรียกกันในกลุ่มผู้เสพว่า เนื่อ ลักษณะใบกัญชาจะเรียวยาวแตกเป็นแฉกคล้ายใบละหุ่งหรือมันสำปะหลัง ส่วนที่นำมาใช้เสพก็คือใบและช่อดอกตัวเมีย โดยการนำมาตากหรืออบแห้งแล้วบดหรือหั่นเป็นผงหยาบ ๆ นำมาฆนบหรือสูบหรืออาจสูบด้วยกล้องหรือบ้องกัญชา บางรายใช้เคี้ยวหรือเจือปนในอาหารรับประทาน ในกรณีที่เสพด้วยวิธีการสูบ กลิ่นกัญชาจะเหมือนกับเชือกหรือหญ้าแห้งไหม้ไฟ กัญชาจะออกฤทธิ์หลายอย่างผสมผสานกันเริ่มตั้งแต่กระตุ้น กด และหลอนประสาท ทั้งนี้เนื่องจากในช่อดอกและใบกัญชา มีสารที่ร้ายแรงชนิดหนึ่งเรียกว่า Tetrahydrocannabinol (THC) เป็นสารพิษที่ทำลายสุขภาพร่างกายและก่อให้เกิดอาการติดยา ผู้ที่เสพกัญชาเข้าสู่ร่างกายแล้วประมาณ 15-30 นาที ฤทธิ์ของสาร THC จะทำให้ร่างกาย อารมณ์และจิตใจของผู้เสพเปลี่ยนแปลง บางรายอาจถึงขั้นไม่สามารถควบคุมสติเองได้ อาจเพ้อคลั่ง มีอาการเป็นโรคจิตในเวลาต่อมา ระยะแรกของการเสพกัญชาฤทธิ์ของกัญชาจะกระตุ้นประสาททำให้ผู้เสพมีอาการร่าเริง ช่างพูด หัวเราะง่าย หัวใจเต้นเร็ว ตื่นเต้นง่าย ต่อมาจะมีอาการคล้ายคนเมาเหล้าอย่างอ่อน เนื่องจากกัญชาออกฤทธิ์กดประสาทผู้เสพจะมีอาการง่วงนอน ซึม หายใจถี่ เห็นภาพลวงตา ภาพหลอนต่าง ๆ เกิดอาการหวิว ๆ ตกใจง่าย วิตกกังวล หวาดระแวง บางรายคลื่นไส้อาเจียน ความจำเสื่อม ความคิดสับสน เพ้อคลั่ง ไม่สามารถควบคุมตนเองได้ มีอาการทางจิต นอกจากนี้สารพิษในกัญชายังทำลายระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย ทำให้ร่างกายอ่อนแอ ติดโรคอื่น ๆ ได้ง่าย เช่น โรคหลอดเลือดอักเสบเรื้อรัง โรคระบบทางเดินหายใจ โรคมะเร็งปอด ทำให้สมรรถภาพทางเพศลดลง เกิดความผิดปกติของฮอร์โมนเพศและพันธุกรรม

กระท่อม (Kratom) เป็นพืชยืนต้นขนาดกลางชนิดหนึ่ง พบมากในแถบทวีปเอเชีย เช่น ประเทศอินเดีย ไทย ฯลฯ ลักษณะใบคล้ายใบกระดังงาหรือใบฝรั่ง มีดอกกลมโตเท่าผลพุทรา มีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่น กระท่อมโคก กระท่อมพาย การเสพจะใช้ส่วนที่เป็นใบมาเคี้ยวสดหรือตากแห้งแล้วบดหรือหั่นเป็นผงหยาบนำไปผสมกับน้ำร้อนดื่มแทนใบชาจีน พืชกระท่อมมีอยู่ 2 ชนิด คือ

1. ชนิดก้านแดงมีลักษณะของก้านและเส้นของใบเป็นสีแดงเรื่อ ๆ
2. ชนิดก้านเขียวมีลักษณะของก้านและเส้นของใบเป็นสีเขียวตลอด

ใบกระท่อมเป็นสารเสพติดที่มีฤทธิ์ในการกระตุ้นประสาท เนื่องจากใบกระท่อมมีสารอันตรายชนิดหนึ่งเรียกว่า “ไมตราจันนิน” ทำให้ผู้ที่เสพใบกระท่อมมีความรู้สึกไม่เหน็ดเหนื่อยขณะทำงาน ทำงานได้นาน หายปวดเมื่อย ไม่รู้สึกหิว ทนแดดได้นานแต่ไม่ชอบถูกฝน ในอดีตแพทย์แผนโบราณใช้ใบกระท่อมเพื่อรักษาโรคบิด ท้องเดิน และระงับประสาท อาการผู้เสพติดกระท่อมจะพบว่า

ร่างกายทรุดโทรมมาก เนื่องจากสุขภาพร่างกายทำงานเกินกำลัง ลักษณะที่เห็นชัดคือ ผิวหนังตามร่างกายแห้งเกรียม ดำ ปากแห้ง แก้มเป็นจุดดำ ๆ และมีอาการนอนไม่หลับ ท้องผูก อุจจาระเป็นสีเขียวคล้ายมูลแพะ และหากเสพเข้าสู่ร่างกายติดต่อกันเป็นเวลานาน ๆ จะทำให้สภาพจิตใจสับสนอาจมีอาการทางประสาท เมื่อไม่ได้เสพจะมีอาการขาดยา ร่างกายอ่อนเพลีย ปวดเมื่อยตามข้อตามกล้ามเนื้อ อารมณ์หงุดหงิดกระวนกระวาย เบื่ออาหาร คลื่นไส้อาเจียน นอนไม่หลับ

แอมเฟตามีน (Amphetamine) มีลักษณะเป็นผงสีขาว ไม่มีกลิ่น รสขม มีฤทธิ์ในการกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง มีชื่อเรียกทางการค้าต่าง ๆ กัน เช่น เบนซีดรีน ฟีนามีน ฯลฯ แต่ในกลุ่มผู้ใช้หรือเสพนิยมเรียกกันว่า ยาม้า (ปัจจุบันเรียกว่ายาบ้า) ยาขยัน ยาแก้ง่วง ยาดีไป ยาเพิ่มพลัง ฯลฯ ผงแอมเฟตามีน 1 กรัม ละลายน้ำได้ 9 ซีซี และละลายได้ในแอลกอฮอล์ 500 ซีซี เม็ดกลมแบน รูปเหลี่ยม รูปหัวใจ หรือเป็นแคปซูล มีสีต่างกัน เช่น สีขาว สีน้ำตาล สีเหลือง แต่ที่พบส่วนมากจะเป็นสีขาวเม็ดกลมแบน มีสัญลักษณ์บนเม็ดยา เช่น รูปหัวม้า LONDON 99 รูปดาว ฯลฯ การออกฤทธิ์ของแอมเฟตามีนจะกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลางซึ่งมีหน้าที่เก็บความจำ ความคิด ควบคุมการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกาย การออกฤทธิ์ของแอมเฟตามีนที่พียงเกิดขึ้นกับร่างกายผู้เสพนั้นจะมีผลมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปริมาณยา ระยะเวลาของการใช้ยา สุขภาพร่างกายของผู้เสพ และเอกลักษณ์ทางเคมีของตัวยามีมากน้อยเพียงใดเป็นสำคัญ กลุ่มผู้ใช้หรือเสพแอมเฟตามีนส่วนใหญ่ได้แก่กลุ่มผู้ใช้แรงงาน การเสพสามารถกระทำได้หลายวิธี เช่น การกินแล้วดื่มน้ำตาม การดองไว้ในเครื่องดื่มบำรุงกำลัง การผสมในกาแฟ หรือนำมาบดแล้วนำไปสูดดมไอรระเหย แอมเฟตามีนเป็นสารเสพติดอันตรายที่ก่อให้เกิดผลเสียร้ายแรงต่อตัวผู้เสพและสังคมส่วนใหญ่เป็นอย่างมาก การควบคุมหรือมาตรการลงโทษทางกฎหมายซึ่งเดิมควบคุมและเอาผิดไว้เฉพาะผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้จำหน่ายและครอบครองเท่านั้น แต่ในปี 2535 ได้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท กำหนดให้สามารถเอาผิดและลงโทษผู้ที่เสพแอมเฟตามีนได้ ตามกฎหมายผู้เสพแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ประมาณ 20-30 กรัมต่อวัน จะมีอาการเบื่ออาหาร พุดมาก ตื่นเต้นง่าย มือสั่น คลื่นไส้ ความดันโลหิตสูง หัวใจเต้นเร็วและแรง ไม่รู้สีกังวล เหงื่อออก กลิ่นตัวแรง ปากและจมูกแห้ง หน้ามัน ทำงานได้นานเกินปกติ ภูม่านตาเบิกกว้าง สูบบุหรือจัด ท้องเสีย มีอารมณ์หงุดหงิด อุนเฉียวง่าย เนื่องจากแอมเฟตามีน (ยาบ้า) มีฤทธิ์ในการกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง และเป็นยาที่ถูกดูดซึมได้ง่ายการเสพจึงต้องเพิ่มขนาดเสมอ ๆ ซึ่งหากใช้หรือเสพยาบ้าติดต่อกันเป็นเวลานานจะทำให้เกิดอาการทางจิต เป็นโรคหวาดระแวง วิตกกังวล มีอาการประสาทหลอน บางรายเพ้อคลุ้มคลั่งเห็นภาพหลอนต่าง ๆ นานา อาจเป็นบ้าได้และในขณะที่เกิดอาการดังกล่าวอาจทำร้ายตัวเองและผู้อื่นให้บาดเจ็บหรือเสียชีวิตได้ เช่น ก่ออาชญากรรม ปล้นจี้ จับตัวประกัน หรือก่ออุบัติเหตุทางรถยนต์ เป็นต้น หากใช้แอมเฟตามีนมากเกินไปหรือใช้ในปริมาณมาก จะทำให้ตัวซีด

จนอาจเขียว มีไข้ขึ้น ใจสั่น ความดันโลหิตสูง หายใจไม่ออก มือสั่น เดินโซเซ คลื่นไส้ อาเจียน กล้ามเนื้อกระดูกไม่สามารถควบคุมตนเองได้ อาจชักหมดสติ หรือเสียชีวิตด้วยอาการของโรค หัวใจวายหรือหลอดเลือดในสมองแตก นอกจากนี้ผู้เสพแอมเฟตามีนยังมีโอกาสเสี่ยงสูงต่อการเป็นโรคตับอักเสบ ไตไม่ทำงาน โรคเกี่ยวกับปอดและเป็นโรคติดเชื้ออื่น ๆ ได้ง่าย

สารระเหย (Volatile Solvent) เป็นสารที่ได้มาจากขบวนการผลิตน้ำมันปิโตรเลียม มีลักษณะเป็นไอระเหยได้รวดเร็วในอากาศ มีฤทธิ์ในการกระตุ้นและกดระบบประสาทส่วนกลาง จะพบอยู่ในผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปต่าง ๆ เช่น ทินเนอร์ แลคเกอร์ สีฟัน กาวน้ำ กาวยาง น้ำยาล้างเล็บ ฯลฯ มีลักษณะเป็นของเหลวเฉพาะตัว ระเหยได้ดี สามารถดูดซึมได้เร็ว นิยมนำมาเสพโดยวิธีการสูดดม เข้าร่างกาย เช่น สาร Toluene , Acetone , Ethyl Acetate , Methyl Acetate ฯลฯ เป็นส่วนผสมอยู่ เมื่อสูดดมสารระเหยสารพิษต่าง ๆ จะผ่านทางเดินหายใจเข้าสู่กระแสโลหิตและแพร่กระจายอย่างรวดเร็วเข้าสู่อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย เช่น ระบบประสาท ตับ หัวใจ กล้ามเนื้อ ฯลฯ สารพิษ Toluene บางส่วน จะถูกกำจัดออกทางปอด จึงมักได้กลิ่นสารระเหยจากลมหายใจของผู้เสพ อาการของผู้ติดสารระเหย ผู้ที่เสพจะได้รับอาการสูดดมสารระเหยใน 2 ลักษณะ คือ พิษเฉียบพลัน เป็นอาการที่เกิดขึ้นทันทีทันใดหลังจากเสพสารระเหยประมาณ 15-20 นาที ในระยะแรกจะทำให้ผู้เสพมีอาการตื่นเต้น ความรู้สึกเป็นสุข ร่าเริง ต่อมาอาการเหมือนคนเมาสุรา (แต่ไม่มีกลิ่นสุรา) พูดจาอ้อแอ้ไม่ชัดเจน ความคิดสับสนควบคุมตนเองไม่ได้เกิดอาการระคายเคืองที่เยื่อภายในปาก และจมูก ตามีความไวต่อแสงมากขึ้น หูแว่ว กล้ามเนื้อทำงานไม่ประสานกัน ฤทธิ์ของสารระเหยจะไปกระตุ้นระบบประสาทส่วนกลาง ทำให้ผู้เสพนอนไม่หลับ มีอาการเพ้อฝัน หลังจากนั้นจะเกิดอาการเหม่อลี้ม ง่วงเหงาหาวนอน หัวใจเต้นเร็วผิดปกติ ไอ มีอาการคลื่นไส้ ใจสั่น ชักและเกร็ง อาจหมดสติได้หากสูดดมเข้าสู่ร่างกายในปริมาณที่มากเกินไปเกินขนาด ฤทธิ์ของสารระเหยจะไปกดศูนย์การหายใจ ทำให้หัวใจทำงานผิดปกติ อาจถึงขั้นเสียชีวิตเนื่องจากการทำงานของหัวใจล้มเหลว และพิษเรื้อรังผู้สูดดมสารระเหยต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน ๆ ระบบอวัยวะต่าง ๆ ในร่างกายจะถูกสารพิษจากสารระเหยทำลาย ก่อให้เกิดโรคร้ายแรง เช่น โรคระบบทางเดินหายใจ เกิดอาการไอเรื้อรัง หลอดลมอักเสบ ปอดอักเสบ โรคมะเร็งปอด ไตอักเสบ การทำงานของหัวใจผิดปกติ ระบบประสาทส่วนกลางและสมอง ทำให้สมองเสื่อมความจำเสื่อมหลงลืม อาจถึงขั้นพิการทางสมองกลายเป็นโรค "สมองฝ่อถาวร" ระบบกล้ามเนื้อของร่างกายจะทำงานไม่ประสานกัน กล้ามเนื้อจะลีบเล็กลง มือสั่น การทรงตัวไม่ดี เดินเซไปมา อาจเป็นอัมพาตที่แขนหรือขา ตลอดจนเกิดโรคขาดตามปลายมือปลายเท้าบางรายมีอาการทางประสาท สำหรับผู้ติดสารระเหยเมื่อไม่ได้เสพ จะมีอาการขาดยา ง่วงเหงาหาวนอน ปวดท้อง เหนื่อยออก หงุดหงิด ปวดตามกล้ามเนื้อ ความคิดฟุ้งซ่าน มีพฤติกรรมก้าวร้าวนอนไม่หลับ กระสับกระส่าย กระวนกระวาย เจ็บหน้าอก คลื่นไส้

และอาเจียน สารระเหยเป็นสารเสพติดที่มีความร้ายแรงกว่าสารเสพติดประเภทอื่นอย่างมาก เพราะนอกจากจะเสพติดง่ายแล้วยังก่อให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ อีกมากมาย โดยเฉพาะโรคสมองฝ่อถาวร ปัจจุบันวงการแพทย์ได้ยืนยันว่ายังไม่มียาหรือวิธีการใด ๆ ที่จะสามารถรักษาโรคสมองฝ่อให้หาย กลับคืนเป็นปกติได้ (คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. 2537: 2-14)

บุหรี่ เป็นสิ่งผลิตขึ้นมาจากใบยาสูบที่มีชื่อทางพฤกษศาสตร์ว่า นิโคติเนีย โทแบคคุม (Nicotiana Tobacum) โดยการนำมาอบหรือป่น แล้วหั่นเป็นฝอยเส้นยาว ๆ ห่อหุ้มด้วยกระดาษ เป็นมวนการสูบบุหรี่เป็นการสูดควันบุหรี่ผ่านเข้าไปในทางเดินหายใจและปอด อันตรายที่เกิดจากการสูบบุหรี่นั้น เกิดขึ้นเนื่องจากส่วนประกอบที่เป็นสารเคมีในควันบุหรี่ ซึ่งเกิดจากการเผาไหม้ของใบยาสูบ กระดาษที่ไข่มวน และสารปรุงแต่งรสชาติบุหรี่

สารที่ทำให้เกิดอันตรายต่อร่างกายที่สำคัญ มีดังนี้ (อรรถวรรณ หุ่นดี. 2537: 2-4)

1. นิโคติน (Nicotine) เป็นสารที่มีลักษณะคล้ายกับน้ำมัน ไม่มีสี และเป็นสารเสพติดมีผลร้ายแรงที่ทำให้คนติดบุหรี่ ออกฤทธิ์ได้ทั้งเป็นตัวกระตุ้น กด และกล่อมประสาทส่วนกลาง ถ้าฉีดสารนี้ 1 หยด ขนาด 70 มิลลิกรัม เข้าไปในคนปกติจะตายเพียงไม่กี่นาที และร้อยละ 95 ของนิโคตินที่เข้าสู่ร่างกายบางส่วนจะเข้าไปจับอยู่ที่ปอด บางส่วนจับอยู่ที่เยื่อริมฝีปากและบางส่วนถูกดูดซึมเข้าสู่กระแสเลือดทำให้ความดันเลือดสูงขึ้น หัวใจเต้นเร็ว หลอดเลือดหดตัว หากสูบบุหรี่ต่อไปนาน ๆ อาจจะทำให้เกิดโรคเกี่ยวกับระบบไหลเวียนโลหิต

2. ทาร์ (Tar) เป็นสารคล้ายน้ำมันดิบ ประกอบด้วยสารหลายชนิดเกาะกันเป็นสีน้ำตาล เป็นสารต้นเหตุในการเกิดมะเร็ง เช่น มะเร็งปอด กล้องเสียง หลอดลม หลอดอาหาร ไต กระเพาะอาหาร กระเพาะปัสสาวะ และระคายเคืองเยื่อบุทางเดินหายใจ ซึ่งร้อยละ 50 ของทาร์จะจับอยู่ที่ปอดทำให้เกิดการระคายเคืองอันเป็นสาเหตุของการไอเรื้อรัง มีเสมหะ ในคนที่สูบบุหรี่วันละซองของปอดจะรับน้ำมันทาร์เข้าไปประมาณ 30 มิลลิกรัมต่อมวน หรือ 11 กรัมต่อปี บุหรี่ไทยมีสารทาร์อยู่ระหว่าง 25-34 มิลลิกรัมต่อมวน ปริมาณทาร์มาตรฐานสากลกำหนดให้มี 15 มิลลิกรัมต่อมวน

3. คาร์บอนมอนอกไซด์ (Carbon Monoxide) เป็นก๊าซที่มีความเข้มข้น เป็นสารประกอบร้อยละ 1-5 ของควันบุหรี่ เกิดจากการเผาไหม้ของใบยา เกิดก๊าซคาร์บอนมอนอกไซด์ซึ่งเข้าไปในกระแสเลือดผสมกับฮีโมโกลบิน (Hemoglobin) กลายเป็นภาวะคาร์บอกซีฮีโมโกลบิน ซึ่งเข้าไปขัดขวางการลำเลียงออกซิเจนจากเม็ดเลือดแดง ทำให้ไม่สามารถนำก๊าซออกซิเจนไปเลี้ยงเนื้อเยื่อต่าง ๆ ของร่างกายเป็นเหตุให้ผู้สูบบุหรี่ได้รับออกซิเจนน้อยลงไม่ต่ำกว่า 10-15 หัวใจจึงเต้นเร็วและทำงานมากขึ้นเพื่อสูบฉีดเลือดไปเลี้ยงร่างกายให้พอ ทำให้มีอาการมึนงง เหนื่อยง่าย การตัดสินใจช้าซึ่งเป็นสาเหตุของโรคหัวใจ คลื่นไส้และกล้ามเนื้อแขนขาไม่มีแรง

4. ไฮโดรเจนไซยาไนด์ (Hydrogen Cyanide) เป็นก๊าซระเหยพิษ ก๊าซนี้จะทำลายเยื่อหุ้มหลอดลมส่วนต้น ซึ่งมีหน้าที่ป้องกันสิ่งแปลกปลอม เช่น ฝุ่นละออง เชื้อโรคที่เข้าไปในหลอดลม และปอดโดยการขับเมือกเหนียว ๆ ออกมาปกคลุมปิดเอาไว้ และใช้ขนพัดโบกเอาเมือกที่สกปรกเหล่านั้นออกกลายเป็นเสมหะเป็นผลทำให้เกิดมีอาการไอจาม มีเสมหะและหลอดลมอักเสบ เรื้อรังเป็นประจำ

5. ไนโตรเจนไดออกไซด์ (Nitrogen Dioxide) เป็นสารพิษที่ทำลายเยื่อหุ้มหลอดลมส่วนปลายและถุงลม ทำให้ผนังถุงลมโป่งพอง ส่วนที่พองออกมาคล้ายลูกโป่งจะกดเนื้อเยื่อ ทำให้ร่างกายได้รับออกซิเจนน้อยลง เกิดอาการแน่นหน้าอก ไอเรื้อรัง หอบเหนื่อย ออกกำลังกายไม่ได้

6. แอมโมเนีย (Ammonia) มีฤทธิ์ระคายเคืองเนื้อเยื่อ ทำให้แสบตา แสบจมูก หากได้รับบ่อย ๆ จะทำให้หลอดลมอักเสบ มีอาการไอและเสมหะมาก

7. สารกัมมันตภาพรังสีในควันบุหรี่ เป็นสาเหตุหนึ่งของการเกิดโรคมะเร็ง โดยร้อยละ 50 ของการเกิดโรคมะเร็งปอดในผู้สูบบุหรี่ มีสาเหตุมาจากสารกัมมันตภาพรังสีนี้ และผู้ที่สูบบุหรี่ 4 มวนต่อวัน จะพบว่ามีสารดังกล่าวในปัสสาวะมากกว่าคนที่ไม่สูบบุหรี่ถึง 6 เท่า ควันบุหรี่เป็นพาหะร้ายแรงในการนำสารกัมมันตภาพรังสี ทำให้ผู้ที่อยู่รอบข้างได้รับสารพิษนี้ด้วย

8. แร่ธาตุต่าง ๆ มีแร่ธาตุบางอย่าง เช่น โบแตสเซียม โซเดียม แคลเซียม ทองแดง นิกเกิล และโครเมียม อันเป็นสารตกค้างในใบยาสูบ หลังจากการพ่นยาฆ่าแมลง ซึ่งก่อให้เกิดภาวะเป็นพิษต่อร่างกายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อนิกเกิลทำปฏิกิริยากับสารเคมีอื่น จะกลายเป็นสารพิษที่ก่อให้เกิดโรคมะเร็ง

สุรา หรือเรียกกันง่าย ๆ ว่า เหล้า ในทางวิทยาศาสตร์ หมายถึง เครื่องดื่มชนิดหนึ่งซึ่งมีเอทิลแอลกอฮอล์ (Ethyl Alcohol) ผสมอยู่ซึ่งจะเรียกสั้น ๆ ว่า แอลกอฮอล์ ปริมาณของแอลกอฮอล์ที่มีอยู่ในสุราแต่ละชนิดจะแตกต่างกัน เราอาจจะสังเกตได้จากจำนวนดีกรี (Degree) ของสุราชนิดนั้น ๆ ยิ่งดีกรีสูงแสดงว่าปริมาณแอลกอฮอล์ในสุรานั้นสูง ขบวนการเกิดแอลกอฮอล์มาจากธรรมชาติ โดยที่พบว่าผลไม้สุกงอมที่เกิดการหมัก (Fermentation) โดยจุลินทรีย์บางอย่างทำให้เกิดสารแอลกอฮอล์ เมื่อกินผลไม้เหล่านั้นจะเกิดอาการเมาขึ้นได้ คนเราจึงพยายามศึกษาถึงขบวนการเหล่านี้จนกระทั่งสามารถที่จะผลิตแอลกอฮอล์โดยอาศัยสารเริ่มต้นหลายชนิด เช่น ข้าว ข้าวโพด และผลไม้ชนิดต่าง ๆ นำสารเหล่านี้มาหมักด้วยเชื้อจุลินทรีย์จำพวกยีสต์ (Yeast) ยีสต์จะทำหน้าที่เปลี่ยนน้ำตาลที่มีอยู่ในสารเริ่มต้นให้กลายเป็นแอลกอฮอล์ได้ สุราที่เตรียมขึ้นมานี้จะมีการเรียกชื่อแตกต่างกันออกไปตามชนิดและสารเริ่มต้นและวิธีการทำ เช่น วิสกี้ (Whisky) เบียร์ (Beer) ไวน์ (Wine) กระแช่ น้ำข้าว และอื่น ๆ อีกมากมาย (ประเสริฐ นุนาปี. 2541: 23)

1.4 โทษและพิษภัยของสารเสพติด

ผลกระทบของสารเสพติดที่มีต่อผู้เสพโดยตรงมีทั้งทางร่างกายและจิตใจ แล้วยังมีผลกระทบทางอ้อมต่อครอบครัวและประเทศชาติด้วยทั้งทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งกล่าวได้ว่าโทษและพิษภัยของสารเสพติด มีดังนี้ คือ (พูนสุข นิติวัฒนธรรม. 2545: 17)

1. โทษและพิษภัยต่อผู้เสพ ที่เห็นได้ชัดเจนคือ ผลต่อสุขภาพร่างกายและจิตใจ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดจากฤทธิ์ต่อระบบต่าง ๆ ของร่างกายเมื่อร่างกายรับสารเหล่านั้นเป็นประจำทำให้การทำงานของระบบต่าง ๆ ผิดปกติจากเดิม จึงทำให้สุขภาพของผู้เสพเสื่อมโทรมลง มีร่างกายชubbผอม ผิวคล้ำ สมองเสื่อม ป่วยด้วยโรคระบาดต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลจากฤทธิ์ยา เช่น โรคทางเดินอาหาร โรคปอด โรคหัวใจ โรคตับ โรคไต ฯลฯ ภูมิคุ้มกันภายในร่างกายลดลง ทำให้ติดเชื้อโรคได้ง่าย และถ้าสารเสพติดนั้นมีสารอื่นเจือปนอยู่ด้วย เช่น เฮโรอีน เบอร์ 3 อาจมียานอนหลับหรือสารหนูผสมอยู่ด้วย น้ำมันเบนซินบางชนิดมีสารตะกั่วผสมอยู่ด้วยลักษณะเช่นนี้จะเพิ่มภัยจากสารเจือปนได้อีกด้วย นอกจากนี้ผู้เสพรสารเสพติดโดยการฉีดหากมีการใช้เข็มฉีดยาร่วมกันอาจถึงแก่ชีวิตได้ เพราะเกิดสภาวะการติดเชื้อ เช่น การติดเชื้อไวรัสเอดส์ จากการใช้เข็มและกระบอกฉีดยาร่วมกันของผู้เสพรติดเฮโรอีนโดยวิธีฉีดเข้าเส้น ในส่วนของจิตใจพบว่า ผู้ติดสารเสพติดมีอาการไม่ปกติ เช่น อ่อนไหวง่าย ซึม หรือเกรี้ยวกราด ในที่สุดก็จะเป็นบุคคลที่ไร้สมรรถภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่สนใจตนเอง ขาดความรับผิดชอบไม่อาจทำงานหรือเรียนหนังสือได้ และมักประสบอุบัติเหตุหรือแม้แต่การทำร้ายตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ยังทำให้เสียทรัพย์ซึ่งอาจเป็นสาเหตุในการก่ออาชญากรรม ปล้น ้ หรือฆ่า เพื่อนำเงินมาซื้อสารเสพติด และความร้ายแรงของพิษภัยก็จะเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ตามปริมาณของสารเสพติดที่ผสมในร่างกาย

2. โทษและพิษภัยต่อครอบครัว การติดสารเสพติดนอกจากจะทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียงของตนเองและครอบครัวแล้ว ผู้เสพรติดยังขาดความรับผิดชอบ ไม่เอาใจใส่ ไม่ห่วงใย ไม่ดูแลครอบครัวอย่างที่เคยปฏิบัติมา ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น ต้องสูญเสียเศรษฐกิจและรายได้ของครอบครัว เนื่องจากต้องนำเงินไปจัดซื้อสารเสพติดและบางรายต้องจ่ายเงินจำนวนมากเพื่อใช้จ่ายในการบำบัดรักษากลายเป็นภาระของครอบครัวในที่สุด หรือก่อให้เกิดปัญหาภายในครอบครัว เช่น ทำให้ครอบครัวไม่สงบสุข มีปัญหาความแตกแยกเกิดการทะเลาะวิวาท

3. โทษและพิษภัยต่อสังคมและเศรษฐกิจ ผู้เสพรสารเสพติดสามารถก่อปัญหาให้เกิดขึ้นกับสังคมได้ในหลายลักษณะด้วยกัน เช่น การก่ออาชญากรรม การปล้น การฉ้อโกง ทำร้ายผู้อื่น และยังเป็นต้นเหตุของการสูญเสียทั้งชีวิต ทรัพย์สินของผู้อื่น เช่น การเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน การเกิดอัคคีภัย และผู้ติดสารเสพติดยังเป็นที่รังเกียจของสังคม หรือเข้าสังคมไม่ได้ พฤติกรรมของผู้ติดสารเสพติดเป็นการถ่วงความเจริญก้าวหน้า การพัฒนาของสังคม สภาวะการณ์ดังกล่าวก็จะกลับ

กลายเป็นภาระของสังคมส่วนรวมในการจัดสรรบุคลากรแรงงานและงบประมาณ ในการปราบปราม และบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติด

4. โทษและพิษภัยต่อประเทศชาติ ผู้ติดสารเสพติดจะตกเป็นทาสของสารเสพติดอาจกล่าวได้ว่าเป็นผู้บ่อนทำลายเศรษฐกิจและความมั่นคง ความสงบสุขของประเทศชาติ เนื่องจากผู้ติดสารเสพติดทำให้รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายในการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษา ทำให้ขาดทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพทำให้ประเทศชาติเสียกำลังส่วนหนึ่งของชาติไปอย่างน่าเสียดาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ติดสารเสพติดที่เป็นเยาวชนย่อมสูญเสียพลังกำลังที่เป็นอนาคตของชาติถ้าอุปการเป็นเช่นนี้ความมั่นคงของชาติย่อมถูกกระทบกระเทือน

ทุกคนจะเห็นได้ว่าโทษและพิษภัย รวมถึงผลเสียของการเสพสารเสพติดดังกล่าวข้างต้นนั้น เป็นสิ่งที่ประชาชนได้รับทราบอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความน่าหวาดกลัว และความจำเป็นที่ทุกคนจะต้องหลีกเลี่ยงให้ห่างไกลจากสารเสพติด รวมถึงให้ทุกคนร่วมมือกัน ป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่ระบาด ถึงแม้ว่าข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับความน่ากลัวของสารเสพติดจะถูกเผยแพร่มาเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยังมีบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการเป็นเหยื่อของสารเสพติดมากที่สุด อันเนื่องมาจากลักษณะของบุคลิกภาพที่ชอบในสิ่งทำลาย อยู่ในช่วงวัยแห่งความคึกคะนอง ไม่เกรงกลัวต่อสิ่งใด ซึ่งบุคคลกลุ่มดังกล่าว ก็คือ วัยรุ่นนั่นเอง ดังนั้นสิ่งสำคัญที่สุดในการที่จะลดปัญหาสารเสพติดในประเทศไทย ก็คือ การทำอย่างไรจึงจะมีวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดวัยรุ่นไปใช้สารเสพติดโดยคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิด การแสดงออกของเด็กที่มีต่อสารเสพติดว่าเด็กมองเห็นความร้ายแรงของสารเสพติดหรือไม่มากนักเพียงใด เพราะจะเป็นสิ่งสำคัญที่คอยควบคุมการแสดงออกทางพฤติกรรมของเด็ก ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนที่อยู่ในช่วงของวัยรุ่น

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

2.1 ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรม

ราชบัณฑิตยสถาน (2539: 583) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมว่าเป็นการกระทำหรืออาการแสดงออกทางกล้ามเนื้อ ความคิด และเผยความรู้สึกเพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้า

ลิขิต กาญจนภรณ์ (2533: 3) ได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมว่า หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ก็ตามของอินทรีย์ที่สังเกตได้โดยคนอื่นหรือโดยเครื่องมือของผู้ทดลอง เช่น เด็กรับประทานอาหาร ชี้จักรยาน พุด หัวเราะ และร้องไห้ กิริยาเหล่านี้กล่าวถึงพฤติกรรมทั้งสิ้น การสังเกตพฤติกรรมอาจทำได้โดยการใช้อุปกรณ์ช่วย เช่น การใช้อุปกรณ์ตรวจคลื่นสมอง

สมจิตต์ สุพรรณทัศน์ (2539: 97-100) ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า หมายถึง ปฏิบัติต่าง ๆ ที่บุคคลแสดงออกมาทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล โดยพฤติกรรมภายในนั้น เป็นนามธรรม ได้แก่ ความคิด ทศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม เป็นต้น ส่วนพฤติกรรมภายนอกนั้น เป็นการแสดงออกให้เห็นสามารถสังเกตได้อย่างชัดเจน ได้แก่ การพูด การแสดงกิริยา การกระทำต่าง ๆ เป็นต้น

ปฐม นิคมานนท์ (2521: 2) ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง กิจกรรม หรือการกระทำของอินทรีย์ที่บุคคลสามารถสังเกตเห็นได้ รู้ได้ หรือใช้เครื่องมือต่าง ๆ วัดหรือตรวจสอบได้ อาจจำแนกเป็น

1. พฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) เช่น เดิน วิ่ง กิน พูด เป็นต้น
2. พฤติกรรมภายใน (Covert behavior) เช่น การคิด การเต้นของหัวใจ การไหลเวียนของโลหิต เป็นต้น

ไพบูลย์ เทวรักษ์ (2529: 4-6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง อากัปกริยาทั้งหมดของบุคคล ทั้งที่เราสามารถสังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัสโดยตรงหรือโดยอ้อมและทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว ได้แก่ การนั่ง เดิน นอน ยืน อารมณ์โกรธ รักและฝัน เป็นต้น แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. พฤติกรรมภายในเป็นพฤติกรรมที่บุคคลมีอยู่ในใจตนเองยากที่ผู้อื่นจะรู้ได้ถ้าเจ้าตัวไม่บอกหรือแสดงออกมาให้ปรากฏ เช่น การคิด การเข้าใจ การตัดสินใจ ฯลฯ
2. พฤติกรรมภายนอกเป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมาแล้วผู้อื่นสามารถสังเกตได้ เช่น เดิน พูด ทำงาน ฯลฯ นอกจากนั้นพฤติกรรมภายนอกบางอย่างจำเป็นต้องใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ช่วยบันทึกพฤติกรรม เช่น เครื่องมือวัดคลื่นสมอง เป็นต้น

สุชาดา สุธรรมรักษ์ (2531: 6-7) ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำทุกอย่างของสิ่งมีชีวิต ในที่นี้จะเน้นการกระทำของมนุษย์ไม่ว่าการกระทำนั้นผู้กระทำจะกระทำโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม และไม่ว่าการกระทำนั้นผู้อื่นจะสังเกตเห็นได้หรือไม่ก็ตาม เช่น การเดิน การพูด การคิด การรับรู้ เป็นต้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมภายนอก (External or overt behavior) เป็นพฤติกรรมที่เมื่อกระทำแล้วผู้อื่นสามารถสังเกตเห็นได้
2. พฤติกรรมภายใน (Internal or covert behavior) เป็นพฤติกรรมที่เมื่อกระทำแล้วผู้อื่นไม่สามารถสังเกตเห็นได้

อาวี พันธุ์มณี (2542: 15-16) ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำของอินทรีย์ที่บุคคลสามารถเห็นได้ รู้ได้ หรือใช้เครื่องมือวัด หรือตรวจสอบได้โดยพฤติกรรมแบ่งออกเป็น

1. พฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) เป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้จากภายนอก มี 2 ลักษณะ

1.1 พฤติกรรมแบบ Molar เป็นพฤติกรรมหน่วยใหญ่ที่สังเกตเห็นได้ด้วยตาเปล่าโดยไม่ต้องอาศัยเครื่องมือวัดและตรวจสอบ เช่น การเคลื่อนไหวของร่างกาย การเดิน การยืน หัวเราะ เป็นต้น

1.2 พฤติกรรมแบบ Molecular เป็นพฤติกรรมหน่วยย่อยที่ต้องอาศัยเครื่องมือช่วยในการสังเกต เช่น การเปลี่ยนแปลงของร่างกาย การไหลเวียนโลหิต การเต้นของหัวใจ ความดันโลหิต เป็นต้น

2. พฤติกรรมภายใน (Covert behavior) เป็นพฤติกรรมที่ไม่สามารถเห็นได้ชัดเจนด้วยตา จำเป็นต้องใช้เครื่องมือวัดและตรวจสอบ พฤติกรรมภายในมีดังนี้

2.1 ความรู้สึก (Feeling) หมายถึง การตอบสนองต่อสิ่งเร้าด้วยอวัยวะสัมผัสทั้ง 5 หรือส่วนใดส่วนหนึ่ง ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เช่น การที่ลิ้นสัมผัสรสหวาน การมองเห็นแสงสว่าง การได้กลิ่นหอม เป็นต้น

2.2 การรับรู้ (Perceiving) หมายถึง การแปลความหมายหรือการตีความที่ได้จากการสัมผัส

2.3 การจำ (Remembering) หมายถึง ความสามารถในการสะสมสิ่งเร้าหรือประสบการณ์ที่เคยผ่านเข้ามาแล้ว เก็บเป็นภาพไว้ได้และสามารถที่จะดึงออกมาได้ทุกครั้ง

2.4 การคิด (Thinking) และการตัดสินใจ (Decision making) หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ และวิเคราะห์หาสาเหตุและพิจารณาตัดสินใจ

โกลเดนสัน (Goldenson. 1984: 90) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมไว้ว่า เป็นการกระทำหรือตอบสนองการกระทำทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล และเป็นปฏิสัมพันธ์ในการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นภายในหรือภายนอก รวมทั้งเป็นกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ ที่เป็นไปอย่างมีจุดหมายสังเกตเห็นได้หรือเป็นกิจกรรมการกระทำต่าง ๆ ที่ได้ผ่านการใคร่ครวญมาแล้วหรือเป็นไปอย่างไม่รู้ตัว

จากความหมายของพฤติกรรมที่มีหลายท่านได้ให้ไว้ สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำ หรือการตอบสนองต่อสิ่งกระตุ้นทั้งภายในและภายนอกของมนุษย์ ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้ หรือใช้เครื่องมือวัดได้ โดยการกระทำหรือการตอบสนองนั้นเป็นไปอย่างมีจุดหมาย

2.2 ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมสุขภาพ

พฤติกรรมสุขภาพมีความเกี่ยวข้องกับการกระทำที่แสดงออกทางด้านร่างกายและมีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

สุชาติ โสมประยูร (2528: 44) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมสุขภาพว่า หมายถึง ความสามารถในการแสดงออกของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ ทั้งในด้านความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ และทักษะ โดยเน้นในเรื่องพฤติกรรมที่สามารถสังเกตและวัดได้ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้หรือมีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องพฤติกรรม

นิภา มนูญปัจจุ (2528: 20) กล่าวว่า พฤติกรรมสุขภาพ หมายถึง ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

ชาญชัย เรืองขจร (2543: 107) กล่าวว่า พฤติกรรมสุขภาพ หมายถึง พฤติกรรมที่ถูกต้องตามหลักวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ทั้งในแง่ความรู้ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิด และการกระทำ

ธนวรรธน์ อิมสมบุญรณ์ (2532: 11) ได้ให้ความหมายของคำว่า พฤติกรรมสุขภาพว่า หมายถึง การแสดงออกของบุคคลซึ่งมีผลต่อสุขภาพของบุคคลนั้นหรือบุคคลอื่น ๆ รวมถึงการกระทำหรืองดเว้นการกระทำในสิ่งที่เป็นผลดีหรือผลเสียต่อสุขภาพ ในรูปของความรู้ ความเข้าใจ เจตคติ และการปฏิบัติที่เป็นผลดีหรือผลเสียต่อสุขภาพ

สุจินต์ ปริษามารท (2535: 60) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมสุขภาพ หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่บุคคลกระทำหรือปฏิบัติทางสุขภาพ และเป็นองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสุขภาพมาก แม้ว่าบุคคลนั้นจะมีพันธุกรรมและอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี แต่ถ้าขาดซึ่งการปฏิบัติที่ดีและถูกต้องเหมาะสมแล้วบุคคลนั้นจะมีสุขภาพที่ดีไม่ได้ และพฤติกรรมสุขภาพจะแสดงออกตามความรู้สึนึกคิด ความเชื่อถือ ความสนใจ การเห็นคุณค่า เป็นต้น

ก๊อต (Good. 1973: 55-56) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมสุขภาพไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งภายใน (Covert behavior) และภายนอก (Overt behavior) ที่ต้องการจะให้เกิดขึ้นในตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพอนามัย ซึ่งรวมถึงสิ่งที่สังเกตได้และสังเกตไม่ได้ แต่สามารถวัดได้

จากความหมายของพฤติกรรมสุขภาพที่มีผู้ให้ความหมายไว้ข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมสุขภาพ หมายถึง กิจกรรมหรือการกระทำที่บุคคลแสดงออกเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ ทั้งที่สังเกตได้และสังเกตไม่ได้ แต่สามารถวัดได้ด้วยเครื่องมือ และการจะแสดงออกทางพฤติกรรมสุขภาพได้นั้นจะต้องประกอบไปด้วยความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ

2.3 ความหมายเกี่ยวกับพฤติกรรมกำป้องกันโรค

พฤติกรรมกำป้องกันโรคเป็นการกระทำที่ไม่ให้เกิดโรคขึ้นมา ฅนวรรธน์ อิมสมบูรณ (2528: 60) ได้ให้ความหมายว่า พฤติกรรมกำป้องกันโรค คือ การกระทำหรือการปฏิบัติของบุคคลที่นำไปสู่การกำป้องกันโรค โดยพฤติกรรมกำป้องกันโรคเป็นส่วนหนึ่งของพฤติกรรมสุขภาพซึ่งเป็นการดูแลตนเองในสภาวะปกติ เพื่อให้ตนเองและสมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณอยู่เสมอ นอกจากนี้มัลลิกา มติโก (2541: 11-12) ได้กล่าววว่าพฤติกรรมที่ทำให้สุขภาพแข็งแรงนั้นมี 2 ลักษณะดังนี้

1. การดูแลส่งเสริมสุขภาพ (Health maintainance) คือ การรักษาสุขภาพให้แข็งแรงปราศจากความเจ็บป่วยและหลีกเลี่ยงอันตรายต่าง ๆ ที่จะส่งผลต่อสุขภาพ เช่น การตรวจสุขภาพทุก 6 เดือน การออกกำลังกาย การควบคุมอาหาร เป็นต้น

2. การกำป้องกันโรค (Disease prevention) เป็นการกระทำเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความเจ็บป่วยแบ่งระดับการกำป้องกันโรคได้ 3 ระดับ คือ

2.1 การกำป้องกันโรคเบื้องต้น (Primary prevention) เป็นการกำป้องกันตนเองจากการเกิดโรค เช่น การได้รับภูมิคุ้มกันโรค

2.2 การกำป้องกันตามความรุนแรงของโรค (Second prevention) เป็นการกำป้องกันที่มุ่งขจัดโรคให้หมดไปก่อนที่อาการของโรคจะรุนแรงขึ้น เช่น การตรวจและถ่ายภาพรังสีปอดในรายที่มีปัญหาของโรคทางเดินหายใจเรื้อรัง เพื่อเป็นการกำป้องกันโรคมะเร็งปอด

2.3 การกำป้องกันการแพร่ระบาดของโรค (Tertiary prevention) เป็นการกำป้องกันโดยยับยั้งการแพร่กระจายของโรคจากผู้ป่วยไปสู่บุคคลอื่น

กล่าวโดยสรุป พฤติกรรมกำป้องกันโรค คือ การกระทำหรือการปฏิบัติของบุคคลที่จะช่วยให้ไม่เกิดโรคภัย หรือมุ่งขจัดโรคให้หมดไปก่อนที่อาการของโรคจะรุนแรงขึ้น และรวมถึงการส่งเสริมสุขภาพของบุคคลด้วย

2.4 องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

พฤติกรรมสุขภาพนั้นประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ เนื่องจากการเกิดพฤติกรรมนั้นเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน จึงมีองค์ประกอบหลายอย่างที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของบุคคลดังที่ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2536: 173-185) ได้แบ่งองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพเป็น 5 องค์ประกอบ ดังนี้

1. องค์ประกอบทางด้านจิตวิทยาที่จะมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ ได้แก่ วุฒิภาวะ การจูงใจ ความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้มีผลต่อความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติทางสุขภาพของบุคคล ตัวอย่างเช่น ถ้าผู้เรียนไม่มีความต้องการที่จะเรียนหรือรับฟังข่าวสารต่าง ๆ

ที่ส่งออกไป ความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ก็จะไม่เปลี่ยนแปลง หรือเด็กที่มีวุฒิภาวะแตกต่างกันย่อมจะมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่เกี่ยวกับสุขภาพแตกต่างกันไป เป็นต้น

2. องค์ประกอบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ ได้แก่ ครอบครัว กลุ่มบุคคลในสังคม สถานภาพทางสังคม และวัฒนธรรม

สำหรับครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่สำคัญที่สุด พฤติกรรมสุขภาพทั้งด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ มีอิทธิพลมาจากสถาบันครอบครัวเป็นอย่างมาก เช่น บางครอบครัวปลูกฝังนิสัยการไม่รับประทานผัก เนื้อสัตว์ หรือปลูกฝังการออกกำลังกาย รักษาความสะอาดของอวัยวะต่าง ๆ ของร่างกาย การรักษาความสะอาดของบ้าน กล่าวได้ว่า ถ้าพ่อแม่ คนเลี้ยงดู ส่งเสริมให้เด็กได้เกิดความเชื่อ มีค่านิยมที่ดีต่อสุขภาพ ปฏิบัติตนได้ถูกต้องในด้านที่จะส่งเสริมให้มีสุขภาพอนามัยดีแล้ว ก็จะเป็นการช่วยแก้ปัญหาสุขภาพของประเทศในอนาคตได้อย่างมาก ส่วนกลุ่มบุคคลในสังคมจะมีอิทธิพลในการชักจูงให้คนมีพฤติกรรมที่คล้ายคลึงกันได้เพราะคนเราต้องการเป็นที่ยอมรับของกลุ่มสังคมที่เขาอยู่ด้วย แต่สถานภาพทางสังคมนั้นถ้าบุคคลมีสถานภาพที่แตกต่างกันก็มีผลทำให้พฤติกรรมสุขภาพของบุคคลแตกต่างกัน เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขย่อมมีความรู้และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันโรคดีกว่าประชาชนโดยทั่วไป และวัฒนธรรมเป็นการถ่ายทอดวิถีการครองชีวิต วิถีความคิด ความเชื่อ ประเพณี กฎ ข้อบังคับและอื่น ๆ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพอย่างมาก นอกจากนี้อิทธิพลของวัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมทางสุขภาพได้เป็นอย่างมาก เช่น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ บางชุมชนเมื่อมีไข้สูงอาจนิยมรักษาโดยทางเวทมนต์ เช่น การเป่าคาถา อาคม หรือหญิงหลังคลอดจะห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ทุกชนิด หรือชาวบ้านนิยมดื่มน้ำจากบ่อมากกว่าน้ำดื่ม

3. องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ เศรษฐกิจของประชาชนมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพได้เช่นเดียวกัน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนจากอิทธิพลขององค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ คือ สถิติการเกิดโรคที่เกิดจากการติดเชื้อจะพบในกลุ่มประชาชนที่ยากจนมากกว่ากลุ่มที่มีฐานะปานกลางหรือร่ำรวย แต่สำหรับกลุ่มที่มีฐานะเศรษฐกิจดีมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับโรคเรื้อรังบางอย่าง เช่น โรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง เบาหวาน เป็นต้น

4. องค์ประกอบทางด้านการศึกษาที่มีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพ ระดับการศึกษามีผลทำให้พฤติกรรมสุขภาพของบุคคลแตกต่างกัน โดยทั่วไปบุคคลที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติที่ถูกต้องทางด้านสุขภาพอนามัยดีกว่าบุคคลที่มีการศึกษาต่ำ เพราะผู้ที่มีการศึกษาดีจะมีอาชีพที่มีรายได้สูงซึ่งจะมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพด้วย

5. องค์ประกอบทางด้านการเมืองมีผลต่อพฤติกรรมสุขภาพของประชาชนทั้งทางด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ เพราะนโยบายของประเทศจะชี้ให้เห็นถึงจำนวนและความเพียงพอของบริการ

การรักษาพยาบาล กิจกรรมการสุขศึกษาที่จัดให้ประชาชน กฎหมายหรือข้อบังคับที่จะมีผลต่อสุขภาพบางอย่าง

2.5 ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนมีอยู่หลายวิธี แต่ละวิธีก็มีแนวคิดและหลักการแตกต่างกันออกไปเพราะพฤติกรรมของคนเกิดจากหลายสาเหตุ ดังนั้นการปลูกฝังและการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนโดยเฉพาะพฤติกรรมสุขภาพจะเกิดขึ้นหรือไม่และเป็นไปในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัย 5 ประการด้วยกัน (สมจิตต์ สุพรรณทัศน์. 2526: 121-130)

1. วุฒิภาวะ เป็นพัฒนาการตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

2. สารเสพติด สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลได้ทั้งพฤติกรรมภายนอกและพฤติกรรมภายใน

3. พันธุกรรมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิดหรือการแสดงออก ซึ่งต้องอาศัยระดับสติปัญญาซึ่งส่วนหนึ่งมาจากบิดามารดาหรือบรรพบุรุษ โรคบางอย่างสามารถถ่ายทอดกันทางพันธุกรรม

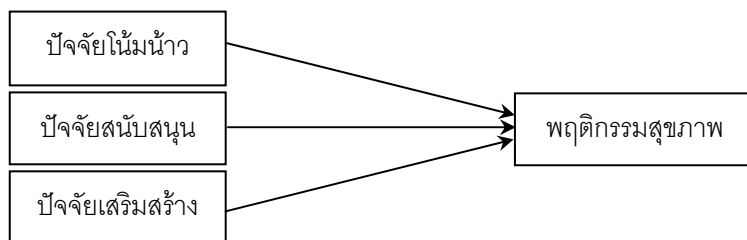
4. การเรียนรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพของบุคคล เพราะพฤติกรรมส่วนใหญ่เกิดจากการเรียนรู้แล้วจึงเปลี่ยนพฤติกรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เพื่อให้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาพฤติกรรมให้ครอบคลุมทุกปัจจัย มีดังต่อไปนี้ (ธนวรรณ อิมสมบุญ. 2528: 24-26)

1. ปัจจัยโน้มน้ำว (Predisposing Factors) เป็นผลที่เกิดจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลโดยตรง ซึ่งอยู่ในลักษณะของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ค่านิยม และเจตคติ การเกิดหรือการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยโน้มน้ำวให้อยู่ในระดับที่เอื้ออำนวยให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่พึงประสงค์ได้นั้น ต้องอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้ที่ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่แรกเริ่มของการเรียนรู้ ซึ่งอาจได้รับจากสภาพแวดล้อมภายในครอบครัว หรือจากสังคมแวดล้อมทั่ว ๆ ไป

2. ปัจจัยสนับสนุน (Enabling Factors) ได้แก่ สภาพแวดล้อมและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยให้แต่ละบุคคลได้มีโอกาสกระทำการในเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างพอเพียงเหมาะสมและต่อเนื่องจนเกิดการพัฒนาเป็นทักษะและพฤติกรรมอย่างถาวร เช่น การจัดสิ่งแวดล้อมให้นักเรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบโครงการสุขภาพตามระดับการเรียนรู้ ความชำนาญ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะปลูกฝังหรือเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพให้เกิดขึ้นได้โดยมีปัจจัยอื่น ๆ เป็นแรงเสริม

3. ปัจจัยเสริมสร้าง (Reinforcing Factors) ได้แก่ ตัวบุคคลต่าง ๆ ในครอบครัว โรงเรียน และสังคมสิ่งแวดล้อมนอก ซึ่งมีบทบาทในการส่งเสริมอบรม ชักจูง ดูแล กระตุ้นเตือน หรือมีปฏิสัมพันธ์อย่างใดอย่างหนึ่งที่จะเสริมสร้างให้กระทำหรือตัดสินใจปฏิบัติในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ โดยใช้การตัดสินใจของตนเองที่ได้รับแรงหนุนนำและกำลังสนับสนุนจากปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ซึ่งพอสรุปเป็นแผนภาพได้ดังภาพประกอบ 2 ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

สำหรับประภาเพ็ญ สุวรรณ (2536: 202-204) ได้แบ่งรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงโดยการถูกบังคับ (Compliance) การเปลี่ยนแปลงชนิดนี้ผู้ที่เปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนเฉพาะการปฏิบัติเท่านั้น ส่วนแนวคิดความเชื่อยังคงไม่เปลี่ยนแปลง การบังคับนั้นอาจจะเป็นลักษณะของระเบียบ ข้อบังคับ หรือกฎหมาย หรืออาจจะเป็นการบังคับจากตัวบุคคลโดยตรงเนื่องจากตำแหน่งหน้าที่การงานที่สูงกว่า หรือมีบทบาทที่สามารถจะบังคับให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางอย่างในตัวบุคคลได้

2. การเปลี่ยนแปลงโดยการเลียนแบบ (Identification) การเลียนแบบเป็นภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลยอมรับสิ่งเร้าหรือกระตุ้น ซึ่งการยอมรับนี้เป็นผลมาจากการที่เขาต้องการจะสร้างความสัมพันธ์ที่ดีหรือที่พึงพอใจระหว่างตัวเขากับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลมาเป็นของตน หรือแลกเปลี่ยนบทบาทซึ่งกันและกัน บุคคลมักจะเชื่อในสิ่งที่เขาเข้ามาปฏิบัติหรือเลียนแบบ จากการเลียนแบบนี้ การปฏิบัติ เจตคติ และความรู้เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ จะเปลี่ยนไปมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับสิ่งเร้าให้เกิดการเลียนแบบนั้นว่าเป็นที่ดึงดูดความสนใจและความเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน

3. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความต้องการที่อยากจะเปลี่ยน (Internalization) เนื่องจากเห็นความสำคัญของสิ่งที่เปลี่ยนแปลงนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงแบบนี้เกิดเนื่องจากสิ่งที่เปลี่ยนแปลงนั้นตรงกับความต้องการภายในของบุคคลนั้น ตรงกับค่านิยม ความต้องการของเขา พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงโดยกระบวนการนี้จะสอดคล้องกับค่านิยมที่เขาถืออยู่เดิม การเปลี่ยนแปลงชนิดนี้

พบว่านอกจากมีการเปลี่ยนแปลงทางการปฏิบัติแล้ว ความรู้ และเจตคติ ของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ จะเปลี่ยนแปลงไปด้วย

จากการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม พอสรุปได้ว่า การเรียนรู้ และสภาพแวดล้อมทั้งในครอบครัว ในโรงเรียน และสังคมภายนอก รวมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการกระทำของแต่ละบุคคล มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ อันส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทั้งสิ้น

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

2.6.1 ความหมายของพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

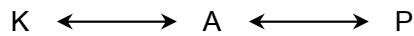
ความหมายของพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดนั้นได้มีผู้ให้ไว้แตกต่างกันออกไป เช่น หมายถึง การปฏิบัติตนของนักเรียนที่แสดงเจตนาเพื่อป้องกันมิให้เกิดหรือมีการกระทำที่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด โดยไม่ทดลองเสพยาเสพติด เลือกคบเพื่อน หลีกเลี้ยงการใช้สารเสพติด (ประภาศรี ทรัพย์ธนบุรณ์. 2546: 6), กระบวนการที่บุคคลแสดงออกมาเมื่อพบเจอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดโดยจะปฏิเสธหรือไม่ยอมรับสิ่งที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดทุกประเภท (เสกสรร สงวนนาม. 2544: 6), การปฏิบัติตัวของนักเรียนเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน การปฏิบัติตามคำเตือนหรือคำแนะนำของผู้ปกครอง การไม่คบเพื่อนที่ใช้สารเสพติด (สุขฤดี ธัชศฤงคารสกุล. 2543: 10), พฤติกรรมของบุคคลที่ได้รับการศึกษา มีข้อมูลที่ถูกต้อง มีความเข้าใจเกี่ยวกับสารเสพติด มีพฤติกรรมแสดงออกในรูปของความรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อ ค่านิยม เจตคติ การกระทำหรือการปฏิบัติต่าง ๆ ด้านการป้องกันมิให้เกิดการเสพยาเสพติดทำให้ตนเอง ครอบครัว หรือชุมชนมีสุขภาพดี (จิรวิน เทียนทองดี. 2542: 17)

จากความหมายของพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดที่มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด หมายถึง การที่บุคคลแสดงออกเพื่อหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด การปฏิเสธเมื่อถูกชักชวนด้วยวิธีการที่เหมาะสม ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้ความเชื่อ ค่านิยมที่ต้องการปกป้องตนเองให้พ้นจากการติดสารเสพติด ซึ่งบุคคลจะต้องเกิดความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับป้องกันสารเสพติด จึงจะส่งผลให้เกิดการแสดงออกเป็นพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ซึ่งการที่นักเรียนเกิดความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีหลักการซึ่งอธิบายโดยความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติได้ดังต่อไปนี้

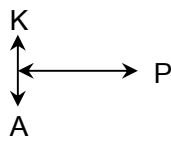
2.6.2 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ

ชวาร์ท (ราตรี ฉันทชล. 2536: 54-55; อ้างอิงจาก Schwartz. 1975. Nutrition Knowledge Attitude and Practices of High School Graduates. pp 28-31) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ การปฏิบัติ ไว้ 4 รูปแบบ คือ

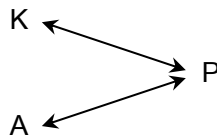
1. การปฏิบัติเป็นไปตามเจตคติและความรู้ที่บุคคลนั้นมีอยู่ โดยมีเจตคติเป็นตัวกลางระหว่างความรู้ และการปฏิบัติ คือ เจตคติจะเกิดจากความรู้ที่มีอยู่ และการปฏิบัติจะแสดงออกไปตามเจตคตินั้น

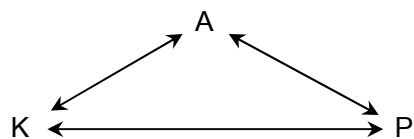
2. การปฏิบัติเกิดจากความรู้และเจตคติมีความสัมพันธ์กัน หรือความรู้กับเจตคติ มีผลร่วมกันเกี่ยวข้องกันทำให้เกิดการปฏิบัติ

3. ความรู้และเจตคติต่างทำให้เกิดการปฏิบัติได้ โดยที่ความรู้ และเจตคติ ไม่เกี่ยวข้องกัน

4. ความรู้มีผลต่อการปฏิบัติทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น บุคคลมีความรู้และปฏิบัติ ตามความรู้นั้น หรือความรู้มีผลต่อเจตคติก่อน แล้วการปฏิบัติที่เกิดขึ้นเป็นไปตามเจตคตินั้น

หมายเหตุ

- K หมายถึง ความรู้ (Knowledge)
- A หมายถึง เจตคติ (Attitude)
- P หมายถึง การปฏิบัติ (Practices)

ภาพประกอบ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ เจตคติและการปฏิบัติมีความเกี่ยวข้องกันในหลายรูปแบบอาจมีความสัมพันธ์ในทางตรง หรือมีความสัมพันธ์ในทางอ้อม โดยทั่ว ๆ ไป ความรู้จะเป็นองค์ประกอบเบื้องต้นที่จะทำให้บุคคลมีเจตคติในลักษณะใดลักษณะหนึ่งต่อสิ่งต่าง ๆ ซิมบาร์โด และคนอื่น ๆ (ราตรี ฉันทชล. 2536: 56; อ้างอิงจาก Zimbardo and other. 1980. *Essential of Psychology and Life*. pp 56-57) กล่าวว่า เจตคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะเป็นเช่นไรย่อมขึ้นอยู่กับความรู้ของบุคคลนั้น กล่าวคือ ถ้าบุคคลนั้นมีความรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่งดี เจตคติต่อสิ่งนั้นก็จะเป็นไปด้วยดี ซึ่งการมีเจตคติที่ดีย่อมส่งผลให้เกิดพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่ดีด้วย ดังนั้นการศึกษาพฤติกรรม การป้องกันสารเสพติดจึงจำเป็นต้องวัดทั้งความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า

1. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาในการจดจำ เข้าใจเรื่องเกี่ยวกับสารเสพติด โทษพิษภัย ผลกระทบและอาการที่เกิดจากการเสพ สาเหตุของการเสพ แนวทางการป้องกันและการบำบัดรักษาและมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด

2. เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด หมายถึง ความรู้สึก ความเชื่อ ค่านิยม ท่าทีเกี่ยวกับการป้องกันในเรื่องความรุนแรงของโรคที่เกิดจากการเสพ ผลดีของการไม่เสพสารเสพติด การปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อนและครู

3. การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด หมายถึง การมีทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรองเพื่อรักษาน้ำใจของผู้อื่น และผลประโยชน์ของตนเองในการป้องกันสารเสพติดได้ การไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดด้วยการกระทำต่าง ๆ เช่น การจำหน่ายยาบ้า การถูกชักชวนไปเสพหรือถูกชักชวนไปเพื่อลักลอบซื้อหรือจำหน่าย และถูกชักชวนไปคุยผู้อื่นเสพสารเสพติด เป็นต้น

จากการให้ความหมายของพฤติกรรมป้องกันการป้องกันสารเสพติดที่แตกต่างกันออกไปดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การปฏิบัติตัวของนักเรียนเพื่อให้ตนเองปลอดภัยจากการเข้าไปยุ่งเกี่ยวหรือถูกชักชวนให้อยากสู้อยากลองใช้สารเสพติดนั้นสามารถทำได้หลายประการ เช่น การรับรู้พิษภัยของสารเสพติด, การเลือกคบเพื่อนที่ดี, การอยู่ห่างไกลสารเสพติด, การปฏิเสธสารเสพติด, การวางแผนอนาคตของตนเอง, การปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ปกครอง เป็นต้น

ดังนั้นวิธีการที่ดีและเหมาะสมที่สุดที่จะทำให้เด็ก หรือเยาวชนรู้เท่าทัน และไม่ไปหลงมัวเมาอยู่กับสารเสพติดชนิดต่าง ๆ เมื่อเด็กต้องประสบปัญหาในชีวิตที่ไม่อาจแก้ไขได้ด้วยตนเอง หรือถูกหลอกลวงให้หลงคล้อยตามไปในทางที่ผิดก็คือ การปลูกฝังให้เด็กมีพฤติกรรมป้องกันการป้องกันสารเสพติดให้เกิดขึ้นกับตัวของเด็กเองไว้ตั้งแต่ก่อนที่ปัญหาสารเสพติดจะเกิดขึ้นกับตัวเด็ก

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ซึ่งในงานวิจัยนี้ประกอบไปด้วย

1. ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาในการจดจำ การระลึกได้ การเข้าใจ การตัดสินใจเลือกวิธีการหรือแนวทางที่จะป้องกันตนเองจากสารเสพติด

2. เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น ความเชื่อ และท่าทีที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสารเสพติด

3. การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด หมายถึง การมีทักษะการปฏิเสธและเจรจาต่อรองเพื่อรักษาน้ำใจของผู้อื่นและผลประโยชน์ของตนเองในการป้องกันสารเสพติดได้ การไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดด้วยการกระทำต่าง ๆ

เพื่อหาแนวทางในการสร้างเสริม สนับสนุน รวมถึงปลูกฝังให้นักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดโดยให้รู้จักวิธีที่จะป้องกันตนเองจากสารเสพติดให้มากที่สุดตามเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการ

3. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการติดและการป้องกันสารเสพติด

3.1 ทฤษฎีการติดสารเสพติด

ทฤษฎีการติดสารเสพติดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการต่อต้านสารเสพติด เพราะเป็นการพิจารณาปัญหาว่า “ทำไมคนจึงติดสารเสพติด” และทำไมบางคนรับการรักษาแล้วหายขาดบางคนกลับไม่ได้ผลต้องหวนมาใช้สารเสพติดอีกครั้งแล้วครั้งเล่า ซึ่งปัจจุบันนี้อาจกล่าวได้ว่ามีทฤษฎีการติดสารเสพติดอยู่ 4 ทฤษฎีด้วยกัน (จำรูญ ยาสมุทร. 2521: 65; อ้างอิงจาก วิทย์ เทียงนุรณธรรม. 2521: เอกสารประกอบการสัมมนาอบรมทางวิชาการ เรื่อง ปัญหาสิ่งเสพติดให้โทษ หน้า 16-17) คือ

ทฤษฎีที่ 1 เชื่อกันว่าติดสารเสพติดเพราะจิต (Psychological หรือ Psychic Dependence) ใจแข็งก็หายได้ง่าย ใจไม่แข็งก็หายได้ยาก บางคนติดง่าย แต่บางคนติดยาก เป็นเรื่องของบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล

ทฤษฎีที่ 2 เชื่อว่าติดสารเสพติดเพราะสังคมหรือสิ่งแวดล้อมเป็นเหตุ สภาพสังคมเป็นตัวทำให้เกิดการติดสารเสพติดขึ้น หรือทำให้หวนกลับมาใช้อีก

ทฤษฎีที่ 3 เอาทฤษฎีที่ 1 และ 2 มารวมกันเป็นทฤษฎีที่ได้มีการนำไปใช้ในสถานรักษาผู้ติดสารเสพติดที่มีชื่อหลายแห่ง เช่น Synanon, Daytop, Odyssey House, Phoenix House, Therapeutic Communities

ทฤษฎีที่ 4 เป็นทฤษฎีเดียวกับทางชีวเคมีในแง่ของการสันดาป ถือว่าการติดยาพวกอนุพันธ์ฝิ่นเป็นความไม่สมดุลของการสันดาปที่ยืดเยื้อ (Protracted metabolic imbalance) หรือโรคที่เกิดจากการสันดาปของเซลล์ร่างกายส่วนประสาทเสื่อมลงเหมือนคนที่เป็นโรคเบาหวานต้องให้ยาพวกอินซูลินอยู่ตลอดเวลา จึงจะสามารถประกอบภารกิจประจำวันได้ตามปกติ

จากการศึกษาทฤษฎีการติดสารเสพติด สามารถสรุปได้ว่า การที่คนเราจะติดสารเสพติดได้นั้นมีสาเหตุหลัก ๆ คือ สภาพจิตใจ สิ่งแวดล้อม หรือทั้งสภาพจิตใจและสิ่งแวดล้อม และความไม่สมดุลของเซลล์ประสาทในร่างกาย ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าสาเหตุที่เกิดจากสภาพจิตใจและสิ่งแวดล้อมนั้นเราสามารถที่จะป้องกัน หรือแก้ไขได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกมาเป็นปัจจัยที่จะนำมาหาความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมกำบังสารเสพติดในการวิจัยครั้งนี้

3.2 ทฤษฎีการป้องกันสารเสพติด

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้กล่าวถึง ทฤษฎีการป้องกันสารเสพติดว่าเป็นทฤษฎีพื้นฐานของการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งสารเสพติด โดยเน้นการลดความต้องการในการใช้สารเสพติด และการสร้างภูมิคุ้มกันโดยให้ความสำคัญกับบุคคลและสภาวะแวดล้อมซึ่งมีแนวคิดแตกต่างกันดังนี้ (พูนสุข นิติวัฒน์. 2545: 18-19)

1. Atomistic Concept แนวคิดนี้เชื่อว่า การที่จะแก้ไขปัญหาของระบบใหญ่ได้จำเป็นต้องแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงระบบย่อยแต่ละระบบให้ดีเสียก่อน ในกรณีการป้องกันปัญหาสารเสพติดจำเป็นต้องสร้างหรือเปลี่ยนแปลงบุคคลแต่ละคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรมจึงจะทำให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จ โดยมีรูปแบบของการเปลี่ยนแปลงในงานด้านการป้องกันปัญหาสารเสพติดหรือแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล คือ

Socratic Rational Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีเหตุผลพร้อมจะตอบสนองข่าวสารใหม่ ๆ ทำให้บุคคลสามารถสร้างหรือเปลี่ยนแปลงเจตคติอันเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันตามทฤษฎีนี้ ได้แก่ การจัดทำข่าวสารแจ้งให้บิดามารดาหรือผู้ปกครองได้เข้าใจถึงปัญหา อันเนื่องมาจากใช้ยาในทางที่ผิดและการพึ่งสารเสพติดของนักเรียน รวมทั้งการหาวิทยากรมาให้ความรู้แก่นักเรียน เป็นต้น

Social – Psychological Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเกิดจากอิทธิพลของบรรทัดฐานจากกลุ่มที่ตนผูกพันอยู่ จึงควรสร้างเสริมให้นักเรียนเกิดความผูกพันกับกลุ่มเพื่อน ครู และโรงเรียน เช่น จัดกลุ่มสัมพันธ์ ค่ายพักแรมทั้งในและนอกโรงเรียน การริเริ่มจัดตั้งสมาคมผู้ปกครองและครูเพื่อร่วมกันพัฒนาเยาวชน เป็นต้น

2. Holistic Concept แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับสภาวะแวดล้อมโดยเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงบุคคลโดยไม่เปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม ย่อมทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงสภาวะแวดล้อม

ให้สอดคล้องและเกื้อหนุนต่อการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคลนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่สลับซับซ้อน ศีลธรรมเสื่อมทราม การลดความต้องการการพึ่งสารเสพติด แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันโดยการเปลี่ยนแปลงระบบภาวะแวดล้อม คือ

Liberal Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่าในสังคมที่ซับซ้อนศีลธรรมเสื่อมทรามการสร้างความปลอดภัยเปลี่ยนแปลงในสภาวะแวดล้อมจำเป็นต้องสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตัวบุคคล และดำเนินไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป โรงเรียนดึงชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น โรงเรียนได้นำความรู้และวิชาการใหม่ ๆ ที่โรงเรียนประสบความสำเร็จ ออกเผยแพร่แก่ชุมชน หรือเชิญผู้แทนจากหน่วยงานในชุมชน เช่น สาธารณสุขจังหวัด พัฒนาการจังหวัด สภาตำบล ผู้นำชุมชน เจ้าของหอพักและผู้ปกครองเป็นคณะกรรมการร่วมกับโรงเรียน เพื่อหาแนวทางร่วมกันป้องกันและแก้ไขเด็กและเยาวชนที่เข้าในทางที่ผิด

Radical Model ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมแบบฉับพลันทันที โดยการนำหลักจิตวิทยามวลชนมาใช้ เช่น การปลุกเร้าให้คนในชุมชนร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่

นอกจากนั้น โนวลิส (เสกสรร สงวนนาม. 2544: 13-14; อ้างอิงจาก Nowlis.1997) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ยังได้เสนอแนวคิดในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดภายใต้พื้นฐานองค์ประกอบของปัญหายาเสพติด คือ คน สารเสพติด และสิ่งแวดล้อม ไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบศีลธรรม – กฎหมาย (The Legal – Moral Model) มีแนวความคิดดังนี้

1.1 สารเสพติดเป็นตัวการสำคัญ แบ่งเป็นประเภทถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย

1.2 วิธีการที่ยั่งยืนได้ก็คือ การควบคุมการจำหน่ายสารเสพติด การลงโทษผู้ที่จำหน่าย การออกคำเตือนเกี่ยวกับอันตรายของสารเสพติด

1.3 เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมาย เช่น บทลงโทษกรณีซื้อ ขาย เสพ หรือมีไว้ในครอบครอง การป้องกันโดยใช้หลักกฎหมายศีลธรรม ซึ่งต้องอาศัยการลงโทษและการชู่จะลงโทษ จะช่วยให้คนกลัวไม่กล้าทำ การออกกฎหมายตราบทลงโทษและบังคับใช้กฎหมายนั้นเป็นมาตรการสำคัญสำหรับป้องกันตามวิธีนี้

2. รูปแบบสุขภาพอนามัย (The Public Health Model) มีแนวความคิดดังนี้

2.1 เน้นเรื่องอันตรายของสารเสพติดมากกว่าอาการติดยาเสพติด

2.2 ใช้วิธีการลดปัญหาโดยการไม่ให้คนหาซื้อสารเสพติดได้ง่าย

2.3 เผยแพร่พิษภัยการใช้สารเสพติด ทั้งต่อตัวเองและสังคม

การป้องกันที่อาศัยหลักการทางการแพทย์และอนามัย เพื่อสกัดกั้นไม่ให้ผู้ติดยาเสพติด ทำการแพร่ระบาดไปถึงผู้อื่นได้ โดยใช้วิธีการค้นหาผู้ที่ติดยาเสพติดให้พบ แล้วจัดการให้การบำบัดรักษา ให้ความรู้เกี่ยวกับพิษภัยและโทษของสารเสพติดเป็นเกณฑ์สำคัญ

การให้ความสำคัญเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดในทางที่ผิด โดยถือหลักว่าทุกคนปรารถนาจะมีสุขภาพที่สมบูรณ์ ก้าวโรคภัยไข้เจ็บ

3. รูปแบบจิตวิทยาสังคม (The Psycho – Social Model) มีแนวความคิดดังนี้

3.1 “คน” เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในบรรดาองค์ประกอบทั้งสาม

3.2 เน้นที่ “คน” และบทบาทขององค์ประกอบทางสังคม

3.3 หาเหตุผล และความจำเป็นที่บุคคลต้องใช้สารเสพติด

3.4 การใช้ข้อมูล เพื่อป้องกันการใช้ยานั้นมีความสำคัญรองลงมาจากพิจารณาความต้องการทางด้านส่วนตัวและสังคมของบุคคล ซึ่งหันไปใช้สารเสพติดนั้นเป็นเครื่องทดแทน

การป้องกันที่อาศัยหลักการจิตวิทยาสังคมเน้นในข้อที่ว่า การใช้และไม่ใช้สารเสพติดนั้นเป็นพฤติกรรมที่มีความซับซ้อน ไม่แน่นอนเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพสังคมและวัฒนธรรม วิธีนี้ถือว่าข้อมูลที่ได้ค่อนข้างเลือนลาง ฝ่ายรับข้อมูล คือเด็กก็เพียงรู้ไว้เฉย ๆ แต่จะมีโอกาสก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมน้อยเต็มที แม้ว่าจะส่งเสริมพฤติกรรมดั้งเดิมไว้บ้างก็ตาม และถึงแม้ว่าจะเป็นข้อมูลที่คัดเลือกเป็นอย่างดี หากไม่มีการนำข้อมูลนั้นไปใช้ หรือข้อมูลนั้นไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน ก็จะไม่มีความผลในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเลย

4. รูปแบบสังคม – วัฒนธรรม (The Social – Culture Model) มีแนวความคิดดังนี้

4.1 เน้นบุคคล เป็นตัวการสำคัญ

4.2 เน้นโครงสร้างของพฤติกรรมบุคคลซึ่งมีสาเหตุมาจากโครงสร้างสังคม

4.3 แนวการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมเป็นผลจากวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา

4.4 แก้ปัญหาโดยการปรับโครงสร้างของสังคมและวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลให้เกิดความสอดคล้องกัน

การเปลี่ยนแปลงที่อาศัยหลักการทางสังคมวัฒนธรรมนี้มองว่าสิ่งแวดล้อมทางสังคมมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมาก แทนที่จะทำให้บุคคลปรับตัวเข้ากับสภาพของสังคม วิธีนี้กลับเห็นว่าบางสิ่งบางอย่างของสังคมควรที่จะได้รับการปรับปรุงให้เหมาะสมกับบุคคล และความต้องการโดยธรรมชาติของมนุษย์

จะเห็นได้ว่าแนวคิดทั้ง 4 รูปแบบข้างต้นล้วนแล้วแต่เป็นแนวคิดที่รัฐบาลไทยนำหลักมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามสารเสพติดทั้งสิ้น โดยเฉพาะรูปแบบจิตวิทยา-สังคม เพราะรูปแบบนี้มุ่งเน้นการพัฒนาคนและพฤติกรรมของคนเป็นสำคัญ แม้ว่ารัฐบาลจะได้ดำเนินมาตรการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีสารเสพติดลดน้อยลงด้วยการปราบปรามและออกกฎหมายเพื่อควบคุมการค้าสารเสพติด (แนวคิดที่ 1) สร้างภูมิคุ้มกันสารเสพติด (แนวคิดที่ 2) การเสริมสร้างเจตคติต่อต้านสารเสพติดและพฤติกรรมป้องกันสารเสพติด (แนวคิดที่ 3) และการปรับปรุงหลักสูตร

การเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข (แนวคิดที่ 4) อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของรัฐบาลจะประสบความสำเร็จได้มากขึ้นก็ต้องขึ้นอยู่กับตัวบุคคลเป็นหลัก ดังนั้นผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญกับการมีพฤติกรรมป้องกันสารเสพติดในตัวนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนที่อยู่ในวัยที่มีโอกาสเสี่ยงต่อการเป็นกลุ่มเป้าหมายของสารเสพติดมากที่สุด

3.3 พัฒนาการในการป้องกันสารเสพติดของประเทศไทย

สุภาพร ธนะชานันท์ (2548: 27-28) ได้ศึกษาพัฒนาการในการป้องกันสารเสพติดของประเทศไทย ไว้ดังนี้

ประเทศไทยได้นำรูปแบบจิตวิทยาสังคม (The Psycho – Social Model) มาใช้ในการป้องกันสารเสพติด รูปแบบนี้ให้ความสำคัญกับ“คน” เป็นหลักมุ่งเน้นการสร้าง“ภูมิคุ้มกัน”ให้กับคนให้สามารถอยู่ท่ามกลางสังคมที่มียาและสารเสพติดได้โดยไม่พึ่งยาหรือสารเสพติด การดำเนินงานป้องกันสารเสพติด เป็นการดำเนินงานเพื่อลดอุปสงค์สารเสพติด (Demand Reduction) และดำเนินการพัฒนาสถาบัน สิ่งแวดล้อมใกล้ตัวที่จะมีอิทธิพลยับยั้งไม่ให้นักเรียนไปพึ่งยาหรือสารเสพติด เช่น บ้าน โรงเรียน สถานที่ทำงาน และชุมชน ตลอดจนพัฒนาสถาบันแวดล้อมเพื่อส่งเสริมสั่งสอน และปลูกฝังให้เยาวชนเป็นคนที่มีจิตใจมั่นคง เช่น วัด มัสยิด โบสถ์ เป็นต้น โดยมีพัฒนาการของการป้องกันสารเสพติดในยุคต่าง ๆ ดังนี้

1. รูปแบบของการดำเนินงานในยุคแรก ๆ (พ.ศ. 2519-2524) ของการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้มุ่งเน้นการดำเนินงานในด้านการให้ความรู้และเจตคติเกี่ยวกับโทษพิษภัยของสารเสพติดเป็นหลัก โดยใช้เทคนิควิธีการในการขู่ให้กลัว (Scared Tactic) เพื่อคนจะได้ไม่ไปใช้สารเสพติด ดังนั้น สื่อและเนื้อหาหลักที่ออกเผยแพร่สู่กลุ่มเป้าหมายในช่วงนั้นจึงสร้างภาพว่าสารเสพติดเป็นของน่ากลัวมีอันตรายร้ายแรง

2. ช่วงที่ 2 (พ.ศ.2525 - 2529) แนวคิดและรูปแบบในการดำเนินงานได้เปลี่ยนแปลงไป การดำเนินงานได้มุ่งเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารในเชิงบวก (Positive Approach) ลักษณะการขู่ให้กลัวลดลง มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้นเนื้อหาของสื่อจึงออกมาในลักษณะสวยงามเชิงบวก เสนอแนะพฤติกรรมที่พึงประสงค์

3. ช่วงที่ 3 (พ.ศ. 2530 -2533) มีแนวคิดในการดำเนินงานในลักษณะมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มเป้าหมายไปพร้อมกับการปรับเปลี่ยนบุคลิกภาพของบุคคล

4. ช่วงที่ 4 (พ.ศ. 2536 - 2540) การดำเนินงานป้องกันสารเสพติดได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดและกระบวนการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับกลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มเด็กและเยาวชน และเริ่มมีการยอมรับข้อเท็จจริงที่ว่ามาตรการป้องกันเพียงมาตรการเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้ รูปแบบการดำเนินงานจึงเริ่มมีการบูรณาการเนื่องงานด้านการป้องกัน ปราบปราม/บำบัดรักษา

และการฟื้นฟูสมรรถภาพเข้าด้วยกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินงานในสถานศึกษา และชุมชนจะมีลักษณะของการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดที่ชัดเจน

5. ช่วงที่ 5 (พ.ศ. 2541 - 2544) การดำเนินงานยังให้ความสำคัญกับกระบวนการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้กับเยาวชน แนวคิดในการดำเนินงานใช้มาตรการผสมผสานเต็มรูป ทั้งด้านการป้องกันปราบปราม บำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มเป้าหมาย และกำหนดพื้นที่ในการดำเนินงานที่ชัดเจน และดำเนินในลักษณะองค์รวมมีการสร้างเครือข่ายของการทำงานและเรียนรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและประสบการณ์ระหว่างกัน

แนวคิดทฤษฎีที่ประเทศไทยเลือกใช้ในการป้องกันสารเสพติด ส่วนใหญ่จะเป็นการนำแนวคิดจิตวิทยาสังคมมาใช้ โดยกำหนดให้สถาบันทางสังคม เช่น รัฐบาล โรงเรียน ครอบครัว สถาบันทางศาสนา เป็นตัวแทนในการทำหน้าที่สร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน เช่น การดำเนินมาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลเพื่อปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้มีสารเสพติดลดลงโดยใช้วิธีการปราบปราม แต่สำหรับการปรับปรุงตัวบุคคล จะใช้วิธีลดความต้องการในการใช้สารเสพติดลง โดยเฉพาะในกลุ่มคนที่ไม่เคยใช้สารเสพติดเช่นเด็กและเยาวชนในโรงเรียน จะใช้วิธีให้โรงเรียน หรือผู้ปกครอง เป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพิษภัยของสารเสพติด เพื่อให้นักเรียนเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อสารเสพติด และสร้างภูมิคุ้มกันไม่ให้เด็กเข้าไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ไม่ว่าจะรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะมีมาตรการใด ๆ มาดำเนินการเพื่อลดปัญหาสารเสพติดในสังคมก็ตาม สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้การป้องกันและปราบปรามสารเสพติดในสังคมประสบความสำเร็จก็คือ ตัวบุคคล ถ้าเราสามารถทำให้บุคคลซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของกระบวนการค้าสารเสพติดมีพฤติกรรมป้องกันการเสพติดเกิดขึ้นกับตนเองได้จะเป็นสิ่งที่ดีที่สุด เพราะหากตัวบุคคลมีความรู้ มีเจตคติ และปฏิบัติตัวให้ห่างไกลจากสารเสพติดได้ แม้ว่าจะต้องอยู่ท่ามกลางสังคมที่ยังมีการลักลอบกระทำการผลิต ขนส่ง จำหน่าย และเสพสารเสพติดอยู่ก็ตาม การมีพฤติกรรมป้องกันการเสพติดจะทำให้บุคคลมีชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยปกติสุข ไม่ต้องไปข้องเกี่ยวกับสารเสพติด

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติดและพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

4.1 งานวิจัยจากต่างประเทศ

ไอดี (Eide. 1997: 1386-c) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดของวัยรุ่นในซิมบับเวย์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวัยรุ่น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าการใช้สารเสพติดของนักเรียนในซิมบับเวย์เป็นเรื่องที่สำคัญมาก นักเรียนมีการใช้แอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ยาเสพติด และกัญชา การเข้าเสพติดของนักเรียนขึ้นกับความแตกต่างของชนิดของสารเสพติด

วิลเลียม และคนอื่นๆ (William and others. 1990: 99) ได้ศึกษาปัจจัยทางด้านครอบครัวที่มีผลต่อการเสพติดของเยาวชนโดยศึกษาภูมิหลังทางครอบครัวของผู้ติดยาเสพติดอื่นชาย จำนวน 756 คน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านครอบครัว ได้แก่ ขนาดของครอบครัว ลำดับการเกิด สภาพเศรษฐกิจ และสังคม ความรู้และเจตคติต่อสารเสพติดมีผลกระทบต่อการใช้สารเสพติดของเยาวชนแตกต่างกันรวมทั้งมีความสัมพันธ์กับอายุของเยาวชนที่หนีออกจากบ้าน และอายุที่เริ่มใช้สารเสพติดแตกต่างกัน

โจนส์ (Jones. 1979: 2583-A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติและความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดของนักเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสองกลุ่ม ๆ ละ 60 คน กลุ่มหนึ่งได้เรียนโปรแกรมสารเสพติดมาแล้ว ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งยังไม่เคยเรียน ผลจากการศึกษาพบว่า นักเรียนทั้งสองกลุ่มไม่มีความแตกต่างกันในด้านเจตคติเกี่ยวกับสารเสพติดแต่มีความแตกต่างกันในด้านความรู้ และนักเรียนหญิงมีเจตคติต่อต้านสารเสพติดมากกว่านักเรียนที่บิดามารดาแยกกันอยู่

วิดดอน (Widdon. 1975: 3426-3427A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความรู้เรื่องสารเสพติด เจตคติที่มีต่อสารเสพติดของนักเรียนเกรด 12 ของโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กในรัฐมอนทานาใช้กลุ่มตัวอย่าง 300 คน สารเสพติดที่ศึกษาประกอบด้วย 7 ประเภท ได้แก่ แอลกอฮอล์ แอมเฟตามีน บาร์บิทูเรท เฮโรอีน แอลเอสดี กัญชา และบุหรี่ยาเสพติด ผลการศึกษาพบว่า การมีความรู้ไม่ได้เป็นหลักประกันว่านักเรียนจะมีเจตคติที่ไม่ดีต่อสารเสพติด การมีความรู้ไม่ได้ช่วยระงับการใช้สารเสพติด นักเรียนที่มีเจตคติที่ดีต่อสารเสพติดมักจะหันไปใช้สารเสพติด ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เรื่องสารเสพติดและเจตคติต่อสารเสพติดได้รับอิทธิพลจากการรวมกลุ่มของโรงเรียนที่เป็นเพศเดียวกัน ส่วนสารเสพติดที่ผิดกฎหมายพบว่ามีการใช้สารเสพติดประเภทเดียวกันเมื่อนักเรียนอยู่รวมกลุ่มตามเพศ ขนาดโรงเรียน และโรงเรียนที่เป็นเพศเดียวกัน

แคนเดล (Kandel. 1974: 107-135) ได้ศึกษาอิทธิพลของคนต่างวัยและบุคคลวัยเดียวกันต่อการใช้กัญชาของวัยรุ่น โดยการใช้แบบสอบถามกับวัยรุ่น บิดามารดา และเพื่อนสนิทของวัยรุ่นเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดผลการศึกษาพบว่า วัยรุ่นที่ใช้สารเสพติดที่ผิดกฎหมายในอัตราสูงจะปรากฏในสถานการณ์ที่ทั้งบิดามารดา และเพื่อนของวัยรุ่นนั้นใช้สารเสพติด สำหรับอิทธิพล

ของครอบครัวที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการสุขภาพของวัยรุ่น และพบว่าพฤติกรรมการใช้ยาบำบัดทางจิตของบิดามารดา ซึ่งมีอยู่ 3 ชนิด คือ ยาแก้ลมประสาท บาร์บิทูเรท และกระตุ้นประสาทตลอดจนการดื่มสุราของบิดามารดา มีความสัมพันธ์กับการสุขภาพของวัยรุ่น ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันน้อยกว่าเมื่อเทียบกับอิทธิพลของเพื่อน

พอลสัน (Paulson. 1971: 5455-5456B) ศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาวิชาเอกพลศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในกรุงนิวยอร์กที่ใช้สารเสพติด กับนักศึกษาที่ไม่ใช้สารเสพติด พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเรื่องของบรรยากาศในครอบครัว กล่าวคือ นักศึกษาที่ใช้สารเสพติดจะมีความสัมพันธ์ในครอบครัวแบบห่างเหิน ขาดความสัมพันธ์ที่ดี มีความรักความอบอุ่นน้อยกว่านักศึกษาที่ไม่ใช้สารเสพติด

4.2 งานวิจัยในประเทศ

ปิยะดา ละอองปลิว (2546: 77) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านเจตคติ ด้านสัมพันธภาพในครอบครัว ด้านสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน และด้านการตระหนักรู้ตนเอง ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนอยู่ในระดับดี, ประภาศรี ทรรศนบุญ (2546: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาเสพติดอยู่ในระดับดี และจิรวิน เทียนทองดี (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาเสพติด ด้านความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีความรู้ เจตคติ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดอยู่ในระดับดี

เอี่ยมพร พลอยประดิษฐ์ (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า นักเรียนมีเจตคติและการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดอยู่ในระดับดี, ปยารี พิริยะอุดมพร (2543: บทคัดย่อ) ศึกษาและเปรียบเทียบพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า นักเรียนมีเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้าอยู่ในระดับดี ส่วนการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้า อยู่ในระดับพอใช้

เสกสรร สงวนนาม (2544: บทคัดย่อ) ศึกษาและเปรียบเทียบเจตคติต่อสิ่งเสพติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจังหวัดอุดรธานี พบว่า นักศึกษาโดยรวมมีเจตคติต่อสิ่งเสพติดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง, บังอร ดวงรัตน์ (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักเรียนรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้าส่วนใหญ่อยู่ในระดับสูง ระดับของการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้าของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในระดับพอใช้

สุภาพร ธนะชานันท์ (2548: บทคัดย่อ) ศึกษาอิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน และครอบครัวกับความผูกพันทางสังคม ที่มีต่อการป้องกันสิ่งเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรมป้องกันการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติด ประกอบด้วย ปัจจัยระดับนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครอง ส่วนปัจจัยระดับโรงเรียน ได้แก่ มาตรการป้องกันสิ่งเสพติดของโรงเรียน ภายหลังจากควบคุมความแตกต่างของปัจจัยอื่น ๆ เรียบร้อยแล้ว

แดงต้อย ชยสิทธิโสภณ (2548: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพฤติกรรมป้องกันการเสพติดยาบ้าของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล ในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมป้องกันการเสพติดยาบ้าของนักศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการเสพติดยาบ้า เจตคติต่อการป้องกันการเสพติดยาบ้า การรับรู้ความเข้มงวดในกฎระเบียบของสถาบัน การรับรู้การสนับสนุนจากครอบครัว การรับรู้การสนับสนุนจากเพื่อน และการรับรู้การสนับสนุนจากอาจารย์ และมีความสัมพันธ์ทางลบกับการรับรู้แหล่งซื้อขายยาบ้า การรับรู้แหล่งเสพติดยาบ้า การรับรู้โอกาสเกี่ยวข้องกับยาบ้า

ภัทรภร รัตนวงศ์เจริญ (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการพัฒนาทักษะชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพติดยาบ้า ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมสุขศึกษาโดยการพัฒนาทักษะชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพติดยาบ้า มีความตระหนักในตนเองเกี่ยวกับการป้องกันการเสพติดยาบ้า ทักษะการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้า ทักษะการปฏิเสธโดยไม่เสียสัมพันธภาพ ทักษะการจัดการกับความเครียด และพฤติกรรมป้องกันการเสพติดยาบ้า ดีกว่าก่อนได้รับโปรแกรมสุขศึกษา

สุชิน ตุ่นิม (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพติดยาบ้าในพลทหารกองประจำการ สังกัดมณฑลทหารบกที่ 11 กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พลทหารกองประจำการมีพฤติกรรมป้องกันการเสพติดยาบ้าอยู่ในระดับปานกลาง และพลทหารที่มีระดับการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับยาบ้า สัมพันธภาพในครอบครัว สิ่งแวดล้อม และการดูแลตัวเอง ต่างกันมีพฤติกรรมป้องกันการเสพติดยาบ้าแตกต่างกัน แต่พลทหารกองประจำการที่มีรายได้

สถานภาพสมรส ลักษณะการพักอาศัย เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้าต่างกันมีพฤติกรรมป้องกัน การเสพยาบ้าไม่แตกต่างกัน

ณัฐฉิณี จันทร์ก้อน (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่อยู่ในระดับดี นักเรียนที่มีรายได้ และมีการสูบบุหรี่ของบุคคลในครอบครัวต่างกัน มีพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน ส่วนนักเรียนที่มีเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสูบบุหรี่ของเพื่อนในกลุ่ม ระดับการรับรู้ความรุนแรงของพิษที่เกิดจากบุหรี่ ระดับการรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ ระดับความคาดหวังในความสามารถของตนเองต่อการมีพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ ระดับความคาดหวังในประสิทธิผลของการตอบสนองต่อการมีพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ต่างกันมีพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสรุปได้ว่าปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านการประเมินผลอันตรายต่อสุขภาพ และปัจจัยด้านการประเมินการเผชิญปัญหาสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ร้อยละ 28.50

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างต่างกันมีพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้าที่ได้รับมาจากปัจจัยต่าง ๆ อยู่ในระดับที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนในจังหวัดอุทัยธานี เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเสพยาบ้าต่อไป

5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยบางประการที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม

การป้องกันการเสพยาบ้า

5.1 การตระหนักรู้ตนเอง

เนื่องจากได้มีนักการศึกษา นักจิตวิทยา และผู้วิจัยหลายท่านได้ให้คำจำกัดความ “Self-Awareness” แตกต่างกันไป เช่น ความตระหนักในตนเอง การตระหนักรู้ในตนเอง การรู้จักตนเอง การเข้าใจตนเอง การตระหนักรู้ตนเอง แต่สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้คำจำกัดความของ “Self-Awareness” คือ การตระหนักรู้ตนเอง

ความหมายของการตระหนักรู้ตนเอง มีผู้ให้ความหมายไว้หลายท่านด้วยกัน ดังนี้

รูเนส (ปิยดา ละอองปลิว, 2546: 49; อ้างอิงจาก Runes. *Dictionary of Philosoph*. 1971. pp 32) กล่าวถึง “ความตระหนัก” ว่า ความตระหนักเป็นการกระทำที่เกิดจากความสำนึก

อีเซนต์ และอาร์โนลด์ (Eysench; & Arnold. 1972: 110) อธิบายความตระหนักในแง่จิตวิทยาว่า “ความตระหนัก” เป็นความสัมพันธ์ของความสำนึก (Consciousness) และเจตคติ (Attitudes) ความตระหนักเป็นภาวะของจิตใจ ซึ่งไม่อาจแยกเป็นความรู้สึกหรือความคิดเพียงอย่างเดียวโดยเด็ดขาด

บลูม (ปิยดา ละอองปลิว. 2546: 49; อ้างอิงจาก Bloom. 1971. *Mastery Learning: Theory and Practice*. pp 213) กล่าวถึง “ความตระหนัก” ว่าความตระหนักเป็นขั้นต่ำสุดของภาคอารมณ์และความรู้สึก (Affective domain) ความตระหนักเกือบคล้ายกับความรู้ตรงที่ทั้งความรู้และความตระหนักไม่เป็นลักษณะของสิ่งเร้า ความตระหนักไม่จำเป็นต้องเน้นปรากฏการณ์หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความตระหนักจะเกิดขึ้นเมื่อมีสิ่งเร้ามาเร้าให้เกิดความตระหนัก

โกลแมน (ทศพร ประเสริฐสุข. 2542: 94; อ้างอิงจาก Goleman. 1998. *Harvard bussiness review*) ให้ความหมายการตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) หมายถึง การตระหนักรู้ความรู้สึกและความโน้มเอียงของตนเอง หรือที่เรียกว่าเป็นผู้ที่มีสติสามารถหยั่งรู้โดยการสำรวจตนเอง รู้ถึงความเป็นไปได้ของตนเองก่อนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ รอบตัว และความพร้อมของตนเองประกอบด้วย

ก. เป็นผู้รู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง รู้ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น ๆ และคาดคะเนผลที่จะเกิดตามมาได้

ข. สามารถประเมินตนเองได้ตามความจริง รู้จุดเด่นจุดด้อยของตนเอง

ค. มีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นความสามารถและความมีคุณค่าของตนเอง

ง. สามารถจัดการกับความรู้สึกภายในตนเอง โดยให้อยู่ในสภาวะที่พอเหมาะพอดี

สโลเวย์ และเมเยอร์ (ทศพร ประเสริฐสุข. 2542: 100-101; อ้างอิงจาก Salovey; & Mayer. 1990. *Emotional Development and Emotional Intelligence*) ได้ให้ความหมาย การตระหนักรู้ตนเอง (Self-Awareness) หมายถึง การตระหนักรู้ตนเองเป็นการยอมรับรู้และเข้าใจความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของตนตามความเป็นจริง และสามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนเองได้

คอร์ฟกา (Koffka. 1978: 212) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง ภาวะจิตใจที่เกี่ยวกับความรู้สึก ความคิด และความปรารถนาต่าง ๆ เกิดการรับรู้และความสำนึกเป็นภาวะที่บุคคลได้รับรู้หรือได้ประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วมีการประเมินค่า และตระหนักถึงความสำคัญที่ตนมีสิ่งนั้นซึ่งเป็นภาวะที่ตื่นตัวของจิตใจต่อเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้น ๆ หมายความว่า ระยะเวลาประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมหรือสิ่งเร้าภายนอกเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนักในตนเองขึ้น

พระธรรมปิฎก (2539: 2) ได้กล่าวถึงอัตตัญญุตตา ซึ่งเป็นคุณสมบัติข้อที่ 3 ของการเป็นคนสมบูรณ์แบบในสัปปริสธรรม 7 ว่า อัตตัญญุตตา คือ การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง การรู้ตามความเป็นจริงว่าตัวเรานั้น โดยฐานะ ภาวะเพศ กำลังความรู้ ความถนัด ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เเท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้จักแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมทำการต่าง ๆ ให้สอดคล้อง ถูกจุด ตรงทางที่จะให้เจริญงอกงามบังเกิดผลดี

กรมสุขภาพจิต (2541: 141) ให้ความหมายว่า การตระหนักรู้ตนเอง เป็นความสามารถในการค้นหา และเข้าใจจุดดีจุดด้อยของตนเอง และความแตกต่างจากบุคคลอื่น ไม่ว่าจะเรื่องความสามารถ เพศ วัย ระดับการศึกษา ศาสนา และสุขภาพ

ริเว็องรอง รัตนวิไลสกุล (2540: 95) การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง การเข้าใจตนเองโดยสามารถถามตนเองได้ว่า เราเป็นใคร มีนิสัยใจคออย่างไร มีความรู้สึกกับผิดชอบต่อการกระทำของตนเพียงใด มีความภาคภูมิใจในตนเอง เกี่ยวกับความสำเร็จของตนเองหรือไม่ กล่าวหาหนิตนเองในการกระทำที่ล้มเหลวของตนเองหรือไม่ สามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกของตนเองให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมของตนได้อย่างสมดุลได้เพียงใดและมีความตระหนักในความรู้ ความสามารถและมีศักยภาพในด้านใด เพื่อจะได้เลือกดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง

วรรณภา พรหมบุรุษย์ (2540: 51) กล่าวว่า การตระหนักรู้ตนเอง คือ การรู้จักและเข้าใจในความคิด ความรู้สึก และการกระทำของตน รู้เหตุ รู้ผล รู้จักเลือกสิ่งต่าง ๆ รู้จักที่จะนำความคิดกับการกระทำมาสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดการตัดสินใจ และการตัดสินใจที่ถูกที่ควร คือ การศึกษามองตนเองและผู้อื่นในแง่ดี รักตนเอง รักผู้อื่น มองเห็นความมีคุณค่าในตน และในผู้อื่นด้วย

พวงรัตน์ เกสรแพทย์ (2542: 1) อธิบายความหมายของการตระหนักรู้ตนเองว่า หมายถึง การเข้าใจ การหยั่งรู้อารมณ์ของตนเองว่ารู้สึกอย่างไร จนสามารถจัดการกับชีวิตของตนเองได้อย่างดี มีความตระหนักรู้เกี่ยวกับตนเองจนสามารถเกิดความไว้วางใจตนเอง เกิดความกล้า ความอดทน เชื่อในความสามารถของตนเองและกล้าตัดสินใจ

แสงอุษา โฉจนานนท์ และกฤษณ์ รุยาพร (2543: 78) ได้ให้ความหมายว่า การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง การรู้จักอารมณ์ของเราว่าเป็นอย่างไร ในยามปกติเรามีอารมณ์เช่นไร และมีการแสดงออกทางอารมณ์เป็นอย่างไร ตลอดจนในยามไม่ปกติ เช่น ยามเครียด ยามที่มีความกดดันผ่านเข้ามาในชีวิตเราเรามีอารมณ์เป็นอย่างไร มีการแสดงออกทางอารมณ์ในรูปแบบใด และการแสดงออกหลากหลายรูปแบบของเราซึ่งเป็นผลมาจากอารมณ์ต่าง ๆ ของเรานั้นสร้างผลกระทบทางใดบ้าง

ความสำคัญของการตระหนักรู้ตนเอง

เฟร็ดแมน (Fledman. 1992: G-5) ได้กล่าวว่า ความตระหนักรู้ตนเอง เป็นการรู้สึกสัมผัสเกี่ยวกับตนเอง บุคคลอื่น และสิ่งแวดล้อมในขณะนั้น คือ รู้ว่าตนเองกำลังคิดอะไรอยู่รู้สึกอย่างไร

และทำอะไรกับตนเองกับผู้อื่น หรือสิ่งอื่น ๆ ในขณะนั้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

บลูม และคนอื่น ๆ (Bloom; & et al. 1971: 273) กล่าวว่า ความตระหนักเป็นพฤติกรรมทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก เป็นขั้นต่ำสุดของพฤติกรรมด้านความรู้สึก ทักษะคิด ค่านิยม ความตระหนักมีลักษณะคล้ายกับความรู้ แต่แตกต่างกันตรงที่ความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ รายละเอียดในเรื่องต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้มีการรวบรวมเก็บสะสมไว้เพื่อสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ การเกิดความรู้ต้องอาศัยระยะเวลา ดังนั้นความรู้จึงเกี่ยวข้องกับความจำ หรือความสามารถที่จะระลึกได้ ส่วนความตระหนักเป็นความสำนึกซึ่งบุคคลเคยมีการรับรู้หรือเคยมีความรู้มาก่อนเมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้นจึงเกิดความสำนึกขึ้น ดังนั้นการตระหนักรู้ตนเองจึงเป็นเรื่องของการรับรู้ อุกติ หรือมีความรู้สึกต่อตนเอง บุคคลหรือสภาพแวดล้อมในขณะนั้น

กุนทลี จริยาปยุตต์เลิศ และคนอื่น ๆ (2540: 19) กล่าวว่า การตระหนักรู้ตนเองเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลจะต้องทำความเข้าใจ และหาคำตอบว่าตรงส่วนไหนในความเป็นตนเองที่ยังไม่ตระหนัก ทั้งนี้การตระหนักรู้ตนเองจะทำให้บุคคลเข้าใจตนเอง และทำให้มนุษย์อยู่บนโลกนี้ได้อย่างมีความสุข

นันทนา ธรรมบุศย์ (2540: 19) การเข้าใจตนเองและการยอมรับในตนเองเป็นสิ่งสำคัญมากในการพัฒนาตน ผู้ที่ไม่รู้จักตนเองย่อมไม่อาจทราบได้ว่า ตนคือใคร ตนมีข้อดีข้อบกพร่องอย่างไร ตนมีบทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบอะไรบ้าง ซึ่งจะเป็นอุปสรรคที่ขัดขวางไม่ให้คนเราก้าวไปสู่ความเจริญก้าวหน้า และความสำเร็จของชีวิต ตรงกันข้ามกับผู้ที่รู้จักภาพของตนเองอย่างแท้จริง ย่อมสามารถกำหนดแนวทางของชีวิตให้อยู่ในทิศทางซึ่งมีความหมายตามที่ต้องการได้ นอกจากนี้การรู้จักตนเองยังช่วยให้เรามองเห็นข้อบกพร่อง หรือจุดอ่อนของตนเองโดยเฉพาะถ้าบุคคลนั้นเป็นคนที่มีการยอมรับในตนเองด้วยแล้ว ก็จะมีใจเต็มใจมากยิ่งขึ้นที่จะปรับปรุงตนให้มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน

เรียม ศรีทอง (2542: 220) การตระหนักรู้ตนเองจะช่วยให้เรารู้ตนเองนำไปสู่การพัฒนาสัมพันธภาพเชิงบวก จัดการสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและวางเป้าหมายในชีวิตได้อย่างเหมาะสม

พรพนพิมล หล่อตระกูล (2544: 4-5) การตระหนักรู้และเข้าใจตนเองมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่ช่วงวัยรุ่น ก่อนเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ทุกคนควรที่จะตระหนักรู้และเข้าใจตนเองได้ดี โดยเฉพาะการรู้จักอารมณ์และความต้องการของตนเอง นอกจากนี้การตระหนักรู้ตนเอง อาจหมายถึงการรับรู้บทบาทของตน เพราะคนเราอยู่ในสังคม โดยมีบทบาทของตน และมีบทบาทมากกว่าหนึ่งบทบาทไปตามกลุ่มที่เรามีความสัมพันธ์ เช่น ในครอบครัว ในที่ทำงาน ในสังคม พร้อมกับบทบาทที่มี คือ ความรับผิดชอบต่อ

บทบาทของตนเอง จะเห็นได้ว่าการตระหนักรู้และเข้าใจตนเองเป็นความสามารถพื้นฐานที่นำไปสู่ความสามารถที่สำคัญอีกอย่างน้อย 3 ประการ คือ ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ตนเอง ความต้องการรับผิดชอบในบทบาทของตน และความสามารถในการสื่อสารความรู้สึก

จากความหมายและความสำคัญของการตระหนักรู้ตนเองที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า การตระหนักรู้ตนเองมีความสำคัญต่อบุคคล ช่วยให้บุคคลมีสติรู้คิด โดยเฉพาะการเรียนรู้อารมณ์ตนเองว่าขณะนี้ตนรู้สึกอย่างไร ทั้งยังทำให้ทราบจุดเด่นและจุดด้อยของตน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีผลนำไปสู่ความสามารถพื้นฐานด้านอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการเข้าใจผู้อื่นได้ดี เป็นต้น

องค์ประกอบของการตระหนักรู้ตนเอง

โกลแมน (Goleman, 1998: 44) แบ่งองค์ประกอบของการตระหนักรู้ตนเองเป็น 3 ด้าน คือ

1. การรู้อารมณ์ตนเอง (Self-emotion)

การตระหนักรู้อารมณ์ตนเอง เป็นการหยั่งรู้อารมณ์ของตนว่าตั้งอยู่ในอารมณ์ใด เช่น อิจฉา ริษยา กลัว รัก บุคคลพึงตระหนักรู้อารมณ์ของตนเอง ดังนี้คือ

- รู้ว่าตนรู้สึกอย่างไร และทำไมจึงรู้สึกเช่นนั้น
- รู้เท่าทันผลกระทบที่เกิดขึ้น เนื่องจากอารมณ์นั้น
- ตระหนักถึงความสัมพันธ์ระหว่างความรู้สึกในสิ่งที่คิด พูด และทำ
- กำหนดสภาวะอารมณ์ให้เห็นตามสภาพการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป

2. การประเมินตนเองได้ถูกต้อง (Self-assessment)

เป็นการเข้าใจตนเองถึงข้อจำกัดของตน ทั้งจุดแข็งและจุดอ่อน โดยควรสามารถ

- รู้จักจุดอ่อนและจุดแข็งของตน
- สามารถสะท้อนเห็นประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ของตน
- เปิดใจกว้าง รับรู้ถึงการบ่อนกลับทางความรู้สึกอย่างเปิดเผยตรงไปตรงมาและ

พร้อมที่จะมีการพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มพลังแห่งการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

- สามารถแสดงอารมณ์ขันและมุมมองเกี่ยวกับตนเองได้

3. ความมั่นใจในตนเอง (Self-confidence)

เป็นความมั่นใจและตระหนักในคุณค่าและความสามารถในตน ซึ่งบุคคลพึงมีสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- แสดงตนถึงหลักประกันและจุดยืนแห่งตนได้
- กล้ายืนยันสิ่งที่แสดงถึงความถูกต้องได้
- กล้าตัดสินใจแม้ในท่ามกลางความกดดันและความไม่แน่นอน

จากการศึกษาดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึง การรู้ว่าตนกำลังรู้สึกอย่างไรในขณะนั้น และสามารถบอกความรู้สึกของตนเองได้อย่างถูกต้องและเปิดเผย รู้ว่าการเกิดอารมณ์ของตนเองมีสาเหตุมาจากสิ่งใดและจะมีผลต่อตนเอง ผู้อื่น และการปฏิบัติงานอย่างไร รู้สาเหตุของความวิตกกังวล ความคับข้องใจ มีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา รู้จุดเด่น จุดด้อย เกี่ยวกับอารมณ์ของตนเอง

การวัดความตระหนัก (ปิยดา ละอองปลิว. 2546: 50-51; อ้างอิงจาก ชวาล แพร์ตกุล. 2526. *เทคนิคการวัดผล*. หน้า 201)

ความตระหนัก (Awareness) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการรู้สึกนึกคิดว่าสิ่งนั้นมีอยู่ (Conscious of Something) จำแนกและรับรู้ (Recognitive) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนเกี่ยวกับด้านความรู้สึกและอารมณ์ ดังนั้นการที่จะทำการวัดและประเมิน จึงต้องมีหลักการและวิธีการตลอดจนเทคนิคเฉพาะ จึงจะวัดความรู้สึกและอารมณ์นั้น มีหลายประเภทด้วยกันซึ่งจะนำมากล่าวไว้ดังนี้

1. วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่โครงสร้างแน่นอน (Structure Item) โดยสร้างคำถามและมีคำตอบที่เลือกเหมือนกัน แบบสอบถามชนิดเลือกตอบและคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อน เรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดี หรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Item) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ ๆ ให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบ

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสอบถามอาจเป็นชนิดปิดหรือเปิดก็ได้

3. แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือวัดชนิดที่ให้ตรวจสอบว่าเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือไม่มีสิ่งที่กำหนดตามรายการ อาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายตอบหรือเลือกว่า ใช่ ไม่ใช่ ก็ได้

4. มาตรวัดอันดับคุณภาพ (Rating Scale) เครื่องมือนี้เหมาะสำหรับวัดอารมณ์และความรู้สึกที่ต้องการทราบความเข้าใจ (Intensity) ว่ามีมากน้อยเพียงไรในเรื่องนั้น

5. การเข้าใจความหมายภาษา (Semantic Differential Technique หรือ S.D) เทคนิคการวัดโดยใช้ความหมายของภาษาของชาลส์ ออสกูต เป็นเครื่องมือที่วัดได้ครอบคลุมชนิดหนึ่ง เครื่องมือวัดชนิดนี้จะประกอบด้วยเรื่องซึ่งถือเป็นสิ่งก้ำกึ่ง และจะมีคุณศัพท์ที่ตรงข้ามกันเป็นคู่ ๆ ประกอบสังกัปนั้นหลาย ๆ คู่ แต่ละคู่จะมี 2 ขั้ว ช่องจะห่างระหว่าง 2 ขั้วนี้ บ่งบอกด้วยตัวเลข ถ้าใกล้ข้างใดมากก็จะมีคุณลักษณะตามคุณศัพท์ของขั้วนั้นมาก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ตนเอง

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตระหนักรู้ตนเอง มีผู้ทำการวิจัยไว้หลายท่าน ดังนี้ สุภาพร พิสิฐรัฐพัฒนะ(2543) สร้างแบบทดสอบวัดเชาวน์อารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

แบบทดสอบดังกล่าวแบ่งออกเป็น 5 ด้าน ตามความคิดของโกลแมน คือ การตระหนักรู้ตนเองจัดการกับอารมณ์ของตนเอง การตั้งใจตนเอง การเข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นและการมีทักษะทางสังคม ซึ่งพบว่าเชาวน์อารมณ์ทั้ง 5 ด้านมีความสัมพันธ์กัน

คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2544) ได้สร้างมาตรประเมินเชาวน์อารมณ์และวิธีการหาเกณฑ์ปกติของเชาวน์อารมณ์สำหรับวัยรุ่นไทย แบบวัดหรือมาตรประเมินนี้ประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ คือ องค์ประกอบส่วนบุคคล องค์ประกอบระหว่างบุคคล องค์ประกอบด้านการปรับตัว องค์ประกอบด้านการจัดการบริหารความเครียดและองค์ประกอบด้านภาวะอารมณ์ทั่วไป มาตรประเมินมีลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 5 ตัวเลือก มีจำนวน 125 ข้อ นำไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับ ป.1-6 จำนวน 6,301 คน พบว่ามาตรประเมินที่สร้างขึ้นมีความเชื่อมั่นของแต่ละองค์ประกอบระหว่าง 0.7 - 0.85

อุไร จักร์ตรีมงคล (2545) สร้างแบบวัดเชาวน์อารมณ์ตามโครงสร้างเชาวน์อารมณ์ แบบวัดดังกล่าว แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ด้วยกัน คือ การตระหนักรู้ตนเอง การจัดการอารมณ์ การมีแรงจูงใจที่ดี การตระหนักรู้สังคม และการมีทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม แบบวัดมีลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า 4 ระดับ ผลการวิจัยพบว่าแบบวัดเชาวน์อารมณ์ตามโครงสร้างเชาวน์อารมณ์มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.8532 และความเชื่อมั่นชนิดสอบซ้ำ 0.840 ซึ่งสามารถวัดเชาวน์อารมณ์ของกลุ่มตัวอย่างได้ว่าการตระหนักรู้ตนเองมีผลต่อการจัดการอารมณ์

ทรงเกียรติ ปิยะกะ(2550) ศึกษาวิจัยแล้วพบว่าเด็กที่มีมุมมองในแง่ดีต่อตนเอง รู้แจ้งเห็นจริงในจิตสำนึกเล็ก ๆ ว่า “ของดีตนมีอยู่” ไม่โอ้อวด แต่มีศักดิ์ศรี มีโอกาสติดสารเสพติดน้อยมากสิ่งดีเหล่านี้ได้มาจากการฝึกให้มองตนเอง มองพ่อแม่ พี่น้อง มองผู้อื่น และมองโลกในแง่ดี จึงควรฝึกลูกให้นึกถึงแต่สิ่งดีงามประจำตัว ฝึกให้รู้จักให้กำลังใจตนเองและผู้อื่น โดยทั้งหมดนี้ต้องทำด้วยความจริงใจ ไม่ประจบสอพลอ “คิดดี” ต่อตัวเองเท่าไร ย่อมไม่ลองยาเสพติดเท่านั้น

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวัดความตระหนักรู้ตนเองที่ได้กล่าวมาแล้ว พอที่จะสรุปได้ว่าเครื่องมือที่ใช้ในการวัดการตระหนักรู้ตนเองเป็นแบบทดสอบ หรือแบบวัดซึ่งมีลักษณะเป็นมาตรวัดประเมินค่า ซึ่งผู้วิจัยได้นำแนวทางดังกล่าวนี้มาสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้

จากแนวคิดเกี่ยวกับการตระหนักรู้ตนเอง สรุปได้ว่า การตระหนักรู้ตนเอง หมายถึงความสามารถในการเข้าใจตนเอง รู้ว่าตนเองกำลังคิดอะไร รู้สึกอย่างไร และกำลังทำอะไรกับตนเองและกับบุคคลอื่นรวมทั้งสามารถที่จะประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองได้ ในการพัฒนาการตระหนักรู้ตนเองสามารถปฏิบัติได้ 2 วิธีการหลัก ๆ ดังนี้ (อรดา วงษ์ไสว. 2547: 27; อ้างอิงจาก Kalman. 1993: 72-74) วิธีการแรก คือ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง สามารถปฏิบัติได้โดยการฟังตนเองในการสำรวจภาวะที่ตนอยู่เสมอ การฟังคนอื่นเป็นการศึกษาตนเองโดยอาศัยการสังเกตปฏิกริยา

ของผู้อื่นที่มีต่อตน ทำให้ทราบว่าคนอื่นมองตนเองอย่างไร ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าตนเองจะเปิดใจได้มากน้อยขนาดไหน และการบอกคนอื่นเกี่ยวกับตนเองเป็นการเปิดเผยตนเอง ซึ่งเป็นขั้นแรกของการพัฒนาการตระหนักรู้ตนเอง และวิธีการที่สอง คือการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal relationships) ซึ่งครอบครัวมักจะเป็นแหล่งแรกและแหล่งสุดท้ายที่จะให้บทสอนเกี่ยวกับการตระหนักรู้ในตนเอง โดยการเรียนรู้ขึ้นกับประสบการณ์ชีวิต รวมถึงสัมพันธภาพที่ตนมีกับครอบครัว ครู อาจารย์ ผู้ร่วมงาน และผู้บังคับบัญชา

5.2 การคล้อยตาม

ความหมายของการคล้อยตาม

การคล้อยตาม (Conformity) เป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่งทางจิตวิทยาซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายไว้มากมายแตกต่างกัน ดังนี้

แอสช์ (S.E. Asch. 1957: 450) อธิบายว่าการคล้อยตาม คือ ลักษณะที่บุคคลขาดความเป็นอิสระของตนเองในการแสดงพฤติกรรม หากแต่แสดงพฤติกรรมเหมือนหรือคล้อยตาม ทั้งนี้เนื่องจากตนเองต้องขึ้นอยู่กับผู้อื่น

อัลเลน (Allen. 1968: 541) กล่าวว่า “พฤติกรรมการคล้อยตาม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือความเชื่อให้เป็นที่ไปตามความต้องการของกลุ่ม”

ทรวงพล ภูมิพัฒน์ (2538: 177) ให้ความหมายของการคล้อยตามว่า เป็นลักษณะของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อาจจะเป็นไปตามทิศทางและความเชื่อของตนจึงคล้อยตามกัน หรืออาจจะเป็นไปตามความคิดและความเชื่อของตนตั้งแต่เดิมแต่เห็นด้วยจึงคล้อยตาม หรืออาจไม่เป็นที่ตามทัศนคติและความเชื่อของตนและไม่เห็นด้วยแต่ก็คล้อยตาม

นงนิต ธรรมสารสมบัติ (2518: 12) ได้ให้ความหมายของการคล้อยตามไว้ว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอันเนื่องจากอิทธิพลของกลุ่มที่แสดงออกมาให้เหมือนหรือคล้ายกับคนหมู่มากโดยที่พฤติกรรมนั้นอาจไม่ตรงกับความจริงใจของตน

จินตนา ก้อนเพชร (2523: 34) ให้ความหมายของการคล้อยตามว่า หมายถึง การเปลี่ยนพฤติกรรมตามความต้องการของกลุ่ม

ปริศนา ศรีพลประพันธ์ (2527: 9) ให้ความหมายของการคล้อยตามว่า หมายถึง ส่วนหนึ่งของนิสัย หรือธรรมชาติของมนุษย์ เป็นความรู้สึกที่มีแนวโน้มในการทำอะไรตามที่คนอื่นทำ และเป็นกระบวนการทางจิตวิทยาสังคม ซึ่งสามารถอธิบายพฤติกรรมทางสังคมได้

สงวนศรี วิรัชชัย (2527: 118) ให้ความหมายของการคล้อยตามว่า เกิดจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ที่มีผลทำให้บุคคลเรียนรู้ที่จะพัฒนาความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมของตนให้สอดคล้อง และคล้ายคลึงกับความคิดเห็น ความเชื่อ และการกระทำของคนอื่น ๆ ในกลุ่ม

อัจฉรา กัลป์ยานชาติ (2532: 6) ให้ความหมายของการคล้อยตามว่า หมายถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเกิดจากอิทธิพลของกลุ่ม ทำให้พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกคล้อยตามกลุ่ม

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2522: 81) กล่าวว่า “การคล้อยตาม หมายถึง การทำตามอย่าง การเลียนแบบ หรือลัทธิเอาอย่าง การปฏิบัติตามคำสั่ง การถูกชักชวน การเห็นด้วย และการถูกกดดันจากกลุ่ม”

กมลรัตน์ หล้าสูงศ์ (2537: 90) ให้ความหมายของการคล้อยตามว่า หมายถึง การทำตามอย่าง การเลียนแบบ การปฏิบัติตามคำสั่ง การถูกชักจูง การเห็นด้วย และการถูกแรงกดดันจากกลุ่มให้แสดงพฤติกรรม

สุภาภรณ์ เส็งขำ (2545: 23) กล่าวว่า “การคล้อยตาม หมายถึง การเปลี่ยนแปลง พฤติกรรม ไปตามความเชื่อ ทศนคติ และค่านิยมของกลุ่มเพื่อการยอมรับและการรักษาสัมพันธภาพกับผู้อื่น ทั้งนี้อาจจะเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดในใจก็ได้”

จากการให้ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการคล้อยตามดังกล่าวมาข้างต้นนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การคล้อยตามหมายถึง การที่บุคคลเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามความเชื่อ ทศนคติและค่านิยมของกลุ่ม เพื่อการยอมรับและการรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น หรือรักษาความสัมพันธ์ที่ดีของกลุ่ม ทั้งนี้อาจจะเปลี่ยนหรือไม่เปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดในใจก็ได้

สาเหตุที่ทำให้เกิดการคล้อยตาม

สงวนศรี วิรัชชัย (2527: 118) ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนเรากล้อยตามผู้อื่นว่า คือ ความต้องการเป็นสมาชิกกลุ่ม ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม หรือต้องการให้กลุ่มยอมรับ คนเราทุกคนต้องการจะให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเหมือน ๆ กับที่เขาปฏิบัติต่อคนอื่น ๆ ในกลุ่ม ไม่มีใครต้องการให้คนอื่นรังเกียจดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือปฏิบัติต่อตนเหมือนกับคนที่ไม่ใช่สมาชิกของกลุ่มเดียวกัน ความต้องการดังกล่าวจะทำให้บุคคลต้องปรับพฤติกรรมของตนให้เป็นไปตามปทัสถาน กฎเกณฑ์และค่านิยมของกลุ่ม เพราะเวลาที่บุคคลมีความคิดเห็น หรือการกระทำในทางที่เบี่ยงเบนไปจากความคิดเห็นและกฎเกณฑ์ของกลุ่มก็จะมีปฏิกิริยาจากคนอื่น ๆ ในทางที่ทำให้บุคคลได้รับรู้ว่ากลุ่มต้องการให้เขาปฏิบัติตามแนวทางที่สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ ปทัสถาน และการคาดหวังของกลุ่มโดยอาจมีการสื่อความหมายเพื่อเกลี้ยกล่อม ชักจูงใจให้บุคคลคล้อยตาม หรืออาจมีการตีดิสสินบน คือ ให้อะไรบางอย่างล่อใจให้บุคคลคล้อยตาม และถ้าบุคคลยังคงยึดมั่นกับความคิดเห็น หรือการกระทำเดิม

ของเขา กลุ่มก็จะมีปฏิกริยาในทางไม่ยอมรับ เช่น วางเฉยไม่สนใจ หรือมีการลงโทษ เช่น การพูดเสียดสี เปรียบเปรยให้เจ็บใจ กลั่นแกล้ง หรือขับออกจากการเป็นสมาชิก เป็นต้น สถานการณ์เช่นนี้เป็นสิ่งที่ทุกคนไม่ปรารถนา ดังนั้นคนเราจึงต้องปรับความคิดและการกระทำของตนให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์และความต้องการของกลุ่ม ในบางครั้งเราก็ต้องการที่จะปฏิบัติตามแนวทางของกลุ่มแต่เราไม่ทราบถึงกฎเกณฑ์และปทัสถานที่เป็นแนวทางสำหรับสมาชิกในกลุ่ม หรือไม่มีความรู้ว่ามีในสถานการณ์หนึ่ง ๆ เราควรจะต้องปฏิบัติตนอย่างไร และไม่รู้ว่าจะถามใครด้วย กรณีเช่นนี้มักจะต้องช่วยตัวเองโดยสังเกตว่าคนอื่น ๆ ในกลุ่มเขาปฏิบัติกันอย่างไรก็เลียนแบบหรือปฏิบัติตามเพื่อจะได้ไม่แตกต่างไปจากสมาชิกคนอื่น ๆ และเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม

แสงสุริย์ ส้าอานกุล (2543: 279) ได้ระบุไว้ว่า การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งคล้อยตามผู้อื่นนั้น เป็นเพราะอิทธิพลของขบวนการสำคัญ 2 อย่าง เป็นสาเหตุพื้นฐานที่สำคัญดังนี้

1. อิทธิพลจากปทัสถาน เมื่อบุคคลปฏิบัติคล้อยตามความคาดหวังของกลุ่มก็ทำให้กลุ่มพอใจ ผลลัพธ์ก็คือ ผู้ที่คล้อยตามได้รับการยอมรับและความชอบจากกลุ่ม ในทางตรงกันข้ามถ้าบุคคลใดไม่เห็นด้วยกับปทัสถานของกลุ่ม กลุ่มก็มักจะมองว่าเป็นคนแหวกแนวและถูกทอดทิ้งได้

2. อิทธิพลของการได้รับความรู้จากข่าวสารต่าง ๆ เนื่องจากธรรมชาติของคนเป็นสัตว์สังคม จึงปิดหูปิดตาเลยไม่ได้ บุคคลอื่น ๆ หรือสมาชิกกลุ่มเดียวกันเป็นแหล่งข่าวสารและความรอบรู้มากมาย ที่จะช่วยสนองความต้องการทางสังคมเพื่อลดความอึดอัดใจ โดยเฉพาะเมื่อบุคคลพบสถานการณ์คลุมเครือ หรือไม่คุ้นเคยกับบางสิ่งบางอย่างหรือกรณีที่ว่า “เข้าเมืองตาหลิ่ว ใหหลิ่วตาตาม” นั้น ก็เป็นการกระทำโดยทำตามข้อมูลที่ได้รู้ได้เห็นจากกลุ่มใหม่ที่เรเข้าไป เพื่อความอบอุ่นใจและไม่ถูกเพ่งเล็ง

จากสาเหตุที่ทำให้เกิดการคล้อยตามที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่ามีสาเหตุหลายอย่างด้วยกันที่ทำให้บุคคลเกิดการคล้อยตามผู้อื่น ซึ่งมีทั้งสาเหตุที่เกิดจากตัวบุคคลสภาพของบุคคล และสาเหตุที่เกิดจากกฎเกณฑ์ของกลุ่มและปทัสถานของกลุ่ม

ประเภทของการคล้อยตาม

ไคลส์เลอร์ (Kiesler; & Kiesler. 1969: 41-45) ได้แบ่งประเภทของการคล้อยตามออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้

1. การคล้อยตามผู้อื่นแบบยอมตาม (Compliance) เป็นการกระทำตามกลุ่มโดยไม่เชื่อตามกลุ่ม หรือมีความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่เห็นด้วยกับกลุ่ม บุคคลที่คล้อยตามแบบยอมตามนี้จะแสดงความคิดเห็นหรือกระทำตรงกันข้ามกับกลุ่มทันทีที่ไม่ได้เผชิญหน้ากับกลุ่ม หรือไม่มีการกดดันของกลุ่ม เป็นการยอมตามเพื่อต้องการรางวัลหรือหลีกเลี่ยงจากการถูกลงโทษ การที่บุคคล

ไม่เห็นด้วยกับกลุ่มแต่แสดงถึงการคล้อยตามกลุ่มแบบยอมตามนั้นมักจะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการดังนี้

1.1 ความต้องการให้กลุ่มบรรลุเป้าหมาย การที่กลุ่มจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นสมาชิกในกลุ่มจะต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังนั้นในสภาพการณ์ที่มีการให้รางวัลกับกลุ่มที่มีความเห็นเป็นเอกฉันท์ บุคคลที่มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง แต่แตกต่างจากสมาชิกส่วนใหญ่ในกลุ่มที่เห็นตรงกันนั้นไม่สามารถเปลี่ยนความคิดเห็นที่ผิดของสมาชิกส่วนใหญ่ได้ ต้องเปลี่ยนความคิดเห็นของตนเองให้เหมือนกลุ่มโดยยอมผิดตามกลุ่ม

1.2 ความต้องการให้สมาชิกในกลุ่มชอบ ทั้งนี้บุคคลรู้ว่าสมาชิกในกลุ่มชอบบุคคลที่มีความคิดเห็น และการกระทำที่คล้ายคลึงกับตน

1.3 ความต้องการที่จะคงความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่ม

1.4 ความต้องการความถูกต้องทั้งการกระทำและการแสดงความคิดเห็นซึ่งถ้าบุคคลไม่แน่ใจในการกระทำของตน บุคคลจะใส่ใจและเปรียบเทียบพฤติกรรมของตนกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มเพื่อให้ได้รับความถูกต้อง ทั้งนี้บุคคลจะเปรียบเทียบกับบุคคลอื่นที่มีสถานภาพและความสามารถเท่าเทียมกัน

2. การคล้อยตามผู้อื่นแบบยอมรับ (Acceptance) เป็นการกระทำตามกลุ่มและมีความเชื่อตามกลุ่มด้วย ดังนั้นบุคคลที่คล้อยตามแบบยอมรับจะไม่เพียงกระทำตามการคาดหวังของสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น แต่จะเปลี่ยนความคิดเห็นและเหตุผลโดยส่วนตัวตามกลุ่มด้วย

จากประเภทของการคล้อยตามที่กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่ามีทั้งการคล้อยตามแบบยอมตามและการคล้อยตามแบบยอมรับ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกันนั่นก็คือ บุคคลอาจเปลี่ยนทัศนคติและความเชื่อของตนให้เหมือนกลุ่มภายหลังกระทำพฤติกรรม ดังนั้นการคล้อยตามแบบยอมตามอาจทำให้เกิดการคล้อยตามแบบยอมรับ และถ้าบุคคลมีความรับผิดชอบในการกระทำของตนมักจะเห็นพ้องกับพฤติกรรมที่ตนกระทำนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษารการคล้อยตามในลักษณะโดยรวมทั้งการคล้อยตามผู้อื่นแบบยอมตามและการคล้อยตามผู้อื่นแบบยอมรับเพื่อให้ครอบคลุมพฤติกรรมการคล้อยตามของกลุ่มตัวอย่างในภาพรวม

ปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมการคล้อยตาม

ในบางครั้งที่บุคคลมีอิสระในการตัดสินใจ แสดงพฤติกรรมโดยไม่ต้องกังวลกับปฏิกิริยาของกลุ่มแต่บุคคลก็สมัครใจที่จะเลือกปฏิบัติตามแนวทางของกลุ่ม หรือคล้อยตามกลุ่มและในบางครั้งบุคคลก็อาจตัดสินใจตามความคิด และความเชื่อของตนเองซึ่งแตกต่างไปจากกลุ่มทั้ง ๆ ที่ทราบว่ากลุ่มต้องการให้ตนคิดและปฏิบัติอย่างไร รวมทั้งทราบด้วยว่าคนอื่น ๆ ก็ถือปฏิบัติตามแนวทางการคาดหวังของกลุ่ม การที่บุคคลจะคล้อยตามกลุ่มหรือไม่ มากน้อยเพียงใดนั้น จะขึ้นอยู่กับ

องค์ประกอบหลายอย่าง วัฒนา ศรีสัตย์วาจา (2536: 160-187) ได้ทำการแบ่งปัจจัยที่ทำให้บุคคลคล้อยตามผู้อื่นออกเป็น 2 แนวทางตามลักษณะบางอย่างที่ร่วมกัน แนวทางแรกก็คือ การคล้อยตามผู้อื่นที่เกิดจากแรงผลักดันของกลุ่มไปยังสมาชิกแต่ละคน แรงผลักดันนี้เกิดจากลักษณะของกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อถือหรือไว้วางใจของบุคคลและลักษณะของสถานการณ์ที่เป็นตัวกำหนดระดับความรู้สึกของบุคคลว่าเป็นอิสระหรือไม่ ซึ่งในการเปลี่ยนแปลงนี้เป็นการตัดสินใจเดิมของบุคคล ส่วนแนวที่สองก็คือ แรงจูงใจและพฤติกรรมภายในของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะทางบุคลิกภาพของบุคคล ซึ่งลักษณะทางบุคลิกภาพต่าง ๆ ที่อาจมีผลต่อการคล้อยตามผู้อื่นมีปัจจัยต่าง ๆ ทั้งหมดดังนี้

1. กลัวความเบี่ยงเบน (Fear of Deviance) ความกลัวการเบี่ยงเบนเป็นปัจจัยพื้นฐานในเกือบทุกสถานการณ์ทางสังคม คนเราไม่ต้องการที่จะทำตัวให้เด่นแตกต่างไปจากคนอื่น ๆ แต่ต้องการที่จะทำตัวให้เหมือน ๆ กับคนอื่น ๆ ฉะนั้นการที่บุคคลต้องเผชิญกับการไม่เห็นด้วยของกลุ่มก็ย่อมทำให้ผู้นั้นเกิดการลังเลใจที่จะทำตัวเบี่ยงเบนออกไป เพราะนอกจากจะไม่ต้องการทำตัวให้เด่นแตกต่างจากผู้อื่นแล้ว บุคคลยังต้องการที่จะให้กลุ่มชอบเขาปฏิบัติกับเขาในลักษณะที่ดีและยอมรับเขา เพราะเขากลัวว่าถ้าเขาไม่เห็นด้วยกับกลุ่มแล้วกลุ่มก็จะไม่พอใจเขา แสดงความเกลียดชังและคิดว่าเขาเป็นคนนอกคอก ผิดแผกไปจากคนอื่น ๆ ในกลุ่ม เมื่อตระหนักถึงผลที่จะตามมาในภายหลังดังกล่าวนี้แล้ว บุคคลก็มีแนวโน้มที่จะคล้อยตามกลุ่มมากกว่าจะเบี่ยงเบนออกไปจากการศึกษาของฟรีดแมน และดูบ (Freedman; & Doob. 1968: 256) พบว่า ความกลัวการเบี่ยงเบนนี้ทำให้บุคคลเกิดการคล้อยตาม ในการที่ทุกคนรู้สึกสภาพของตนเองดี และรู้ว่าอะไรผิดอะไรถูกจริง ๆ แล้วเขาอาจจะไม่เห็นด้วยกับคนอื่น ๆ แต่การแสดงออกนั้นเหมือนกับว่าเขาเห็นด้วยกับกลุ่ม ด้วยเหตุนี้ทำให้บุคคลเกิดความขัดแย้งในใจขึ้น ผลเชื่อมโยงที่เกี่ยวกับความกลัวการเบี่ยงเบนและการขาดความเชื่อมั่นในความคิดของบุคคลเองนี้จะป็นสาเหตุอยู่เสมอที่ทำให้บางคนคล้อยตามกลุ่ม

2. ข้อมูลและความไว้วางใจ (Information and Trust) บุคคลอื่น ๆ อาจเป็นแหล่งข่าว หรือให้ข้อมูลแก่เรามีหลายครั้งที่คนอื่นรู้เรื่องบางเรื่องแต่เราไม่รู้ ดังนั้นเมื่อเขารู้และเราทำตามเขาเราก็อาจได้รับผลดีหรือประโยชน์จากเขาก็ได้ ผู้ที่ไม่รู้จะทำตามผู้ที่รู้ เช่น นิสิตบางคนที่ทำข้อสอบไม่ได้ก็จะลอกข้อสอบของผู้อื่นโดยไม่คำนึงว่าผู้นั้นจะทำถูกหรือไม่ และถ้าหากรู้ว่าคนที่ตนลอกเป็นผู้ที่มีความสามารถและไว้วางใจได้ในวิชานั้น ผู้ลอกก็จะลอกอย่างเต็มใจและเชื่อมั่นในคำตอบ ดังนั้นคนเราจะทำในสิ่งที่ผู้อื่นเขาทำกันถ้าเราไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ยิ่งเรามีความไว้วางใจความคิดเห็นของสมาชิกอื่น ๆ และไม่ไว้วางใจตัวเราและข้อมูลของเราเท่าใดการคล้อยตามก็จะยิ่งมากขึ้นเท่านั้น

3. ความเอกฉันท์ของกลุ่ม (Group Unanimity) ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการคล้อยตามก็คือ ความเป็นเอกฉันท์ของกลุ่มที่มีต่อความคิดเห็นต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะเมื่อบุคคลบางคนต้องเผชิญ

กับการตัดสินใจอย่างเป็นเอกฉันท์ของกลุ่มในขณะที่เขาไม่เห็นด้วยก็เท่ากับว่า เขาตกอยู่ภายใต้ความกดดันที่รุนแรงที่จะทำให้คล้อยตามกลุ่มจากการทดลองของแอสช์ (S.E.Asch.1957: 347) พบว่าการคล้อยตามจะมีประมาณร้อยละ 35 เมื่อให้บุคคล 1 คนเผชิญกับกลุ่มที่มีความเป็นเอกฉันท์ (แก่งตอบคำถามผิดเหมือน ๆ กัน) กลุ่มที่ขาดความเป็นเอกฉันท์ ปริมาณการคล้อยตามจะลดลงอย่างเห็นได้ชัด นั่นคือเมื่อมีคนในกลุ่มแม้เพียงคนเดียวเท่านั้นที่ทำลายความเป็นเอกฉันท์ของกลุ่ม การคล้อยตามก็จะลดเหลือประมาณ 1 ใน 4 ของระดับปกติ ไม่ว่าจะขนาดของกลุ่มจะเล็กหรือใหญ่ก็ตาม

4. ขนาดของกลุ่ม (Group Size) ถ้ามี 2 คนอยู่ในห้องเดียวกันแล้วคนหนึ่งพูดขึ้นว่า เย็นสบายดีจริง ๆ แล้วอากาศในห้องนั้นร้อนมากเป็นไปไม่ได้ที่คนที่สองจะเห็นคล้อยตามคนแรก เพราะไม่ตรงกับความเป็นจริง เขารู้สึกร้อนและยืนยันว่าอากาศนั้นร้อนจริงแต่ก็จะพูดเพียงว่าอากาศค่อนข้างจะร้อน แต่ถ้ามี 5 คนแล้ว 4 คนพูดว่าอากาศในห้องเย็นสบายดี ผลก็จะเปลี่ยนไปอย่างชัดเจนถึงแม้อีกคนหนึ่งจะรู้สึกร้อน แต่เขาก็จะสงสัยในความรู้สึกของตนเอง และคิดว่าเป็นไปไม่ได้ที่คนทั้ง 4 คนจะรับรู้ผิดพลาดเหมือน ๆ กัน ดังนั้นถ้าเขาได้รับคำถามว่าเขารู้สึกอย่างไรเขาก็จะไม่แน่ใจ แต่ก็จะมีความโน้มเอียงมากที่จะพูดว่าห้องนี้เย็นสบาย เหมือนกับคนทั้ง 4 ที่อยู่ในห้องเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเกอร์ราดและคนอื่น ๆ (Gerard; et al. 1968: 79-82) ที่พบว่าเมื่อขนาดของสมาชิกในกลุ่มเพิ่มขึ้นจนถึงระดับหนึ่งการคล้อยตามจะมีแนวโน้มสูงขึ้นตามด้วย

5. ความชำนาญการของกลุ่ม (Expert of Group) ลักษณะอื่น ๆ ของกลุ่มที่มีผลต่อการคล้อยตามก็คือ ความชำนาญการของสมาชิกภายในกลุ่ม ยิ่งสมาชิกของกลุ่มแต่ละคนมีความชำนาญการมากเท่าใด บุคคลก็ยิ่งไว้วางใจและถือเอาความคิดเห็นของพวกเขาว่าเป็นสิ่งมีค่ามากขึ้นเท่านั้น

6. ความเชื่อมั่นในตนเองของบุคคล (Individual Self-Confidence) บุคคลที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงจะมีการรับรู้ตนเองอย่างถูกต้อง รับรู้ในความสามารถและศักยภาพของตน ทำให้มั่นใจในความคิดเห็นของตนไม่คล้อยตามความคิดเห็นของผู้อื่นจึงเกิดการคล้อยตามกลุ่มต่ำ

7. ความสามัคคีของกลุ่ม (Group Cohesiveness) เป็นลักษณะที่สำคัญอีกลักษณะหนึ่งที่มีผลต่อการคล้อยตาม จะเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคลกับกลุ่มด้วย กล่าวคือสมาชิกรู้สึกใกล้ชิดกับกลุ่มหรือไม่ เขาต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่มมากน้อยแค่ไหน ถ้าสมาชิกรู้สึกใกล้ชิดหรือต้องการเป็นสมาชิกของกลุ่มมากก็จะทำให้รู้สึกรวมอยู่ในกลุ่ม และทำให้ต้องการคงความเป็นสมาชิกในกลุ่มไว้ สมาชิกมีความจงรักภักดีต่อกลุ่มมากเท่าใดความสามัคคีของกลุ่มก็จะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ความสามัคคีของกลุ่มยิ่งมากขึ้นเท่าใดก็จะนำไปสู่การคล้อยตามมากขึ้นเท่านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานเพื่อให้ได้รางวัลหรือสิ่งตอบแทนที่มีค่าจะทำให้กลุ่มคล้อยตามกันมากกว่าที่ปราศจาก

รางวัล หรือมีค่าน้อยกว่าเพราะการที่กลุ่มพิจารณาว่างานนั้นสำคัญ หรือมีคุณค่าในตัวเองสูงก็จะทำให้เกิดการคล้อยตามในหมู่สมาชิกมากกว่าที่งานนั้นมีค่าหรือคุณค่าในตัวเองต่ำ ยิ่งกว่านี้แล้วสมาชิกจะคล้อยตามกันมากขึ้นในกลุ่มที่มีน้ำใจต่อกัน

8. เชื้อชาติ (Nationalities) ในการทดลองของนักจิตวิทยาสังคมหลายท่าน พบว่า คนที่มีเชื้อชาติต่างกันจะมีการคล้อยตามต่างกันด้วยและจากการที่มีแลแกรม (Stanley Milgram. 1958: 243) ได้ศึกษาเปรียบเทียบปริมาณการคล้อยตามระหว่างชาวฝรั่งเศสกับชาวนอร์เวย์ พบว่าในหลายสถานการณ์ชาวนอร์เวย์มีการคล้อยตามมากกว่าชาวฝรั่งเศส จากปรากฏการณ์นี้พอจะมองเห็นว่าชีวิตของชาวฝรั่งเศสนั้นจะให้ความสำคัญกับประเพณีที่สืบทอดกันมา โดยไม่ยอมเปลี่ยนแปลงความรู้สึกมั่นคงนี้ อาจมีผลทำให้ชาวฝรั่งเศสคล้อยตามได้น้อยกว่าชาวนอร์เวย์ซึ่งมีสำนึกมั่นคงต่อความรับผิดชอบทางสังคมและการเลียนแบบคนส่วนใหญ่ในกลุ่มเป็นสำคัญ

9. ความแตกต่างระหว่างเพศ (Sex Differences) จากการศึกษาของนักจิตวิทยาหลายท่าน พบว่าเพศหญิงคล้อยตามมากกว่าเพศชาย ดังเช่น จูเลียน และคนอื่นๆ (Julian; et al. 1966: 152) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบการคล้อยตามของเพศหญิงและเพศชาย พบว่า เพศหญิงมีการคล้อยตามร้อยละ 35 ในขณะที่เพศชายคล้อยตามเพียงร้อยละ 22 เท่านั้น ตัวเลขเหล่านี้เป็นตัวแทนปริมาณการคล้อยตามของเพศหญิงและเพศชาย การค้นพบเช่นนี้พอเป็นหลักฐานที่สามารถอธิบายได้ว่าวัฒนธรรมอาจเป็นตัวกำหนดให้เพศหญิงเป็นคนว่านอนสอนง่ายและอ่อนน้อมมากกว่าบุคลิกภาพลักษณะอื่น ๆ จึงทำให้เพศหญิงคล้อยตามมากกว่าเพศชาย

จากปัจจัยที่ทำให้เกิดการคล้อยตามที่กล่าวมานี้ จะเห็นได้ว่าการคล้อยตามนั้นเกิดขึ้นได้จากหลายปัจจัยด้วยกัน ทั้งปัจจัยภายนอก เช่น สิ่งแวดล้อมและสถานการณ์ต่าง ๆ ปัจจัยภายใน เช่น เพศ บุคลิกภาพของบุคคล เป็นต้น ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะปัจจัยทางด้านบุคลิกภาพที่เป็นลักษณะที่มั่นคงของบุคคลเป็นหลัก ไม่พิจารณาถึงลักษณะของกลุ่มหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดการคล้อยตามผู้อื่น

จากการศึกษาเอกสารข้างต้นผู้วิจัยพบว่าการคล้อยตามนี้ จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อการมีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียน เพราะหากนักเรียนจะต้องไปอยู่ในกลุ่มเพื่อนหรือสังคมที่มีการเกี่ยวข้องกับสารเสพติด และถ้านักเรียนไม่มีพฤติกรรมการคล้อยตามในเรื่องดังกล่าว จะทำให้นักเรียนสามารถป้องกันตนเองจากการติดสารเสพติดได้

5.3 การมุ่งอนาคต

ความหมายของการมุ่งอนาคต

มิสเชล (Mischel. 1974 : 287) ให้ความหมายลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล และเล็งเห็นความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความต้องการได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่า หรือมากกว่าผลที่จะได้รับในปัจจุบัน จึงมีการวางแผนเพื่อปฏิบัติ และควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนตามแผนที่วางไว้ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคตซึ่งการดำเนินการปฏิบัติตามแผนนี้เป็นระยะเวลานานกว่าจะบรรลุผลหรือจะต้องทำเป็นจำนวนหลายครั้ง ซึ่งเป็นการควบคุมตนเองให้ละเว้นการกระทำบางอย่างในระยะเวลาหนึ่งจนกระทั่งได้ผล

นอกจากนี้ มิสเชล (Mischel. 1974 : 250 - 254) ยังได้ประมวลความคิดเห็นของนักจิตวิทยาหลายท่านที่เชื่อถือได้ ว่าลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถที่จะคิดถึงการณ์ ในระยะยาวไปในอนาคตเป็นลักษณะของผู้มีคุณสมบัติด้านอื่น ๆ สูงด้วย คือ ด้านสติปัญญา และสุขภาพจิต และเชื่อว่าการรู้จักอดได้หรือการควบคุมตนเองหรือการอดเปรี้ยวไว้กินหวานด้วยความสมัครใจของผู้กระทำนั้นมีความสำคัญสำหรับประเทศที่กำลังพัฒนา เพราะจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ระเบียบประเพณี โดยเฉพาะพฤติกรรมของประชาชนโดยจะต้องละวางการบำบัดความต้องการในทันทีทันใดและยอมรับความสำคัญของการวางแผนและการดำเนินการเพื่อเพิ่มพูนประโยชน์ที่จะได้รับในอนาคต อาจกล่าวได้ว่า ความไม่สามารถจะอดได้หรือได้อย่างเหมาะสมทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางสังคม ปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนความล้มเหลวในการทำงานได้

เซจิเนอร์ (Seginer. 1991: 224-237) ได้กล่าวถึง ลักษณะมุ่งอนาคตโดยการรวบรวมจากนักจิตวิทยาอื่น ๆ ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่ไร้เดียงสาของแต่ละบุคคลสำหรับพยากรณ์อนาคต ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน ความปรารถนา ความหวัง และความกลัวเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของเหตุการณ์และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สำคัญ รวมทั้งจินตนาการในอนาคตของแต่ละบุคคล ความต้องการ ค่านิยมของบุคคลที่เกี่ยวกับการจูงใจด้านอารมณ์และคุณสมบัติด้านสติปัญญา

ทรอมสเตอร์ฟ (Pukkien, Lea and Ronka, Anna. 1994: 261) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นการคาดการณ์และประเมินตนเองในอนาคตที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจุบัน (2520: 35) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึง ความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคลซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดได้หรือได้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การอดรับรางวัลที่ใหญ่กว่าในอนาคตแทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะได้รับในทันที หรือการงดบำบัดความต้องการในปัจจุบันของตน เพราะเล็งเห็นผลร้ายที่จะเกิดตามมา

หรือการเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ตรงข้ามกับลักษณะมุ่งปัจจุบันและอาจถือว่าเป็นลักษณะบุคลิกภาพของบุคคลได้

นาตยา บิลันธนานนท์ (2526: 21-23) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยมีการคำนึงถึงผลของการกระทำนั้น ๆ ว่าจะส่งผลร้ายหรือผลดีแก่ตนเองและสังคมอย่างไร ควรประพฤติหรือปฏิบัติอย่างไร จึงจะทำให้ไม่เกิดผลร้ายทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

เพ็ญแข ประจวบจันทน์ (2527: 15) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะนิสัยที่อดได้รอได้ รู้จักหักห้ามใจตนเอง เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางความสำเร็จหรือผลตอบแทนที่ยิ่งใหญ่หรือมีคุณค่ามากกว่า

จินตนา บิลมาศ (2529 : 27) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกล และแลเห็นผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

จรรยา สุวรรณทัต (2531: 48) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่าเป็นลักษณะของการมองสู่ออนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกลที่จะมีผลไม่เพียงแต่ตัวผู้มองเท่านั้นหากแต่มองถึงครอบครัวไปถึงบุคคลอื่นและสังคมมนุษยชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเป็นจิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ

สุรพงษ์ ชูเดช (2531: 46) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถคาดการณ์ไกลเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตและการบังคับตนเองให้อดได้รอได้หรือเลือกที่จะไม่รับประโยชน์เล็กน้อยในทันที แต่จะรอรับประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่หรือสำคัญกว่าที่ตามมาภายหลัง

จักรวาล ภูพานันท์ (2537: 38) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่า หมายถึง ลักษณะของการมองอนาคตของบุคคล การคาดการณ์ไกลการวางแผนเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายในอนาคต และสามารถตัดสินใจเลือกอย่างเหมาะสม มีความเพียรพยายามเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้และอดได้รอได้เพื่อความสำเร็จในอนาคต

พรทิพย์ เจนจریانนท์ (2542: 15) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่าเป็นลักษณะการมองอนาคตของบุคคล ซึ่งผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตนั้นสามารถคาดการณ์ไกล วางแผนเพื่อเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต มีแนวทางในการแก้ปัญหาและสามารถตัดสินใจเลือกกระทำได้อย่างเหมาะสม มีความเพียรพยายามและอดได้รอได้เพื่อความสำเร็จในอนาคต

กรภัทร วรเชษฐ์ (2548: 18) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง การมองอนาคตของบุคคล การคาดการณ์ไกล การวางแผนเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายในอนาคตที่เลือกอย่างเหมาะสม มีความเพียรพยายาม รู้จักวิธีการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์เพื่อจะบรรลุ

เป้าหมายที่วางไว้ รู้จักอดทนรอ เพื่อความสำเร็จในอนาคต เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการทางการศึกษาหรืออาชีพที่ต้องการ ตามที่ใจปรารถนาและมุ่งหวัง

จากความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตที่กล่าวมาแล้ว สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตหมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นถึงความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตโดยสามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรอรับผลดีหรือป้องกันผลเสียนั้นได้ สามารถควบคุมตนเองเพื่อละเว้นการกระทำบางอย่างที่จะเป็นผลเสียต่อตนเองและผู้อื่นและมีความเพียรพยายามต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

ความสำคัญของการมุ่งอนาคต

ไรท์ (เนตรชนก พุ่มพวง. 2546: 10; อ้างอิงมาจาก Wright. 1975: 298) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า ผู้ที่มีลักษณะนี้สูงจะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมายและเป็นผู้มีจริยธรรมสูง

เรย์เนอร์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2530: 167; อ้างอิงจาก Raynor. 1978) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะที่แยกพลังผลักดันให้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในปัจจุบันอย่างขยันขันแข็งที่สุดถ้าผลงานนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว เช่น ขยันเรียนในปัจจุบันเพื่อจะได้งานดีมีชีวิตก้าวหน้าและสบายในอนาคต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจันทึก (2520: 37) กล่าวถึง ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่า เป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดี และเป็นลักษณะหนึ่งซึ่งจะทำให้บุคคลมีความเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรคเพื่อความเจริญของตนเองและประเทศชาติ

จรรยา สุวรรณทัต (2531: 5) กล่าวถึง ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่าเป็นลักษณะทางจิตใจที่สำคัญยิ่งอย่างหนึ่งและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมฤทธิ์ผลในตัวบุคคลและสังคม ซึ่งลักษณะนี้ยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตอื่น ๆ ของบุคคลด้วย ที่สำคัญคือ เขาวินปัญญาและจริยธรรม

บุญรับ ศักดิ์มณี (2532: 7-8) กล่าวถึงความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่า เป็นการดำเนินถึงอนาคตและควบคุมพฤติกรรมไปสู่แนวทางนั้น ๆ ทำให้บุคคลสามารถปรับวิธีการและเป้าหมายให้ถูกต้องและสัมพันธ์กัน

จันทนา นนทิก (2533: 32-33) กล่าวว่าบุคคลที่มีเป้าหมายหรือมีการกำหนดสิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้าชัดเจนย่อมมีความตั้งใจและใช้ความพยายามอย่างจริงจังในการกระทำพฤติกรรมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในอนาคตซึ่งเป้าหมายจะมีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ ที่เป็นพื้นฐานของแรงจูงใจที่มุ่งตรงไปสู่พฤติกรรม คือ

1. เป้าหมายจะกำหนดแนวทางการตัดสินใจว่าควรจะใช้ความพยายามเท่าใดในการทำงาน
2. เป้าหมายมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมต่อการทำงานโดยต้องการตระหนักถึงความสำคัญ จากความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตที่รวบรวมไว้ข้างต้น ดังที่นักวิจัยหลายท่านกล่าวไว้สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตนั้นเป็นลักษณะที่สำคัญเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี คือผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และสามารถตัดสินใจเลือกทางเดินอย่างมีเหตุผล จึงเป็นจิตลักษณะที่มีความสำคัญควรส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเยาวชน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและการทำงานในอนาคต

ปัจจัยที่ส่งเสริมการมุ่งอนาคต

เคย์ (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. 2520:36; อ้างอิงจาก Kay. 1950) กล่าวว่า การเกิดลักษณะมุ่งอนาคตนั้นอยู่ที่ลักษณะความมั่นคงทางสังคมของบุคคล การที่เด็กจะเรียนรู้ว่าควรอดใจรอ นั้น ส่วนมากจะเกิดในครอบครัวฐานะปานกลางและฐานะสูงเท่านั้น เพราะครอบครัวฐานะยากจนนั้นย่อมไม่สามารถจะหาสิ่งของให้เด็กตามสัญญาได้มากนัก ทำให้เด็กขาดความเชื่อถือเกี่ยวกับอนาคต นอกจากนั้นการประสบความสำเร็จด้านต่าง ๆ ในชีวิตก็เป็นสิ่งที่เคย์เชื่อว่า จะช่วยให้บุคคลนั้นมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงทำให้บุคคลเกิดความมานะพยายามในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ เพราะมีความหวังว่าจะทำให้สำเร็จดังที่เคย์ประสบมาแล้ว ฉะนั้นลักษณะมุ่งอนาคตจึงเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมนั่นเอง

มิสเซล และคนอื่น ๆ (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. 2520: 36; อ้างอิงจาก Mischel; et al. 1966) กล่าวว่า การเลือกชะลอการบำบัดความต้องการของบุคคลนั้น เกิดจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ในอดีตและการเลียนแบบจากผู้อื่นด้วย นอกจากนี้มิสเซล และนักวิจัยอื่น ๆ ยังพบว่าลักษณะมุ่งอนาคตนี้มีความสัมพันธ์กับลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลอีกมาก เช่น ความรับผิดชอบทางสังคม การมุ่งสัมฤทธิ์ผล การปรับตัว ความฉลาดและสภาวะทางสังคม วัฒนธรรมและครอบครัว ลักษณะมุ่งอนาคตนี้จะเพิ่มมากขึ้นตามอายุ

เฮอร์ลอคค์ (นันทนา จันทร์ผืน. 2545: 10-11; อ้างอิงจาก Hurlock. 1974: 187-191) ได้สรุปปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวังไว้ดังนี้

1. วัฒนธรรม (Cultural ideals) วัฒนธรรมที่แตกต่างกันมีมาตรฐานของความคาดหวังต่อสมาชิกต่างกัน มาตรฐานนั้นครอบคลุมถึงระดับความสำเร็จและทัศนคติต่อความสำเร็จ เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่นจะรับรู้ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อตนเอง และความรับผิดชอบตนเองที่มีต่อสังคม การตั้งความคาดหวังของบุคคลในแต่ละสังคมจึงแตกต่างกันไป

2. ชนิดของสังคม (Kind of family) เด็กที่มาจากครอบครัวที่มั่นคงมีแนวโน้มที่จะมีความหวังในอนาคตสูงกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่ไม่มั่นคง ครอบครัวที่มีการโยกย้ายบ่อย ๆ เด็กคาดหวังไม่ได้

ว่าอนาคตจะเป็นอย่างไร เด็กที่ไม่ต้องย้ายถิ่นสามารถวางแผนของตนเองได้อย่างชัดเจนคือ มีความคาดหวังที่ชัดเจนและแน่นอน

3. ระดับชั้นทางสังคม (Ordinal position) ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง และฐานะทางเศรษฐกิจดี บิดามารดาจะให้ความหวังและให้โอกาสแก่บุตรคนแรกมากที่สุดโดยเฉพาะถ้าเป็นบุตรชาย ซึ่งตรงข้ามกับครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ลูกคนสุดท้ายจะได้รับการส่งเสริมจากบิดา มารดา และพี่มากที่สุด เพื่อให้สมาชิกคนหนึ่งในครอบครัวขยับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงขึ้น

4. การอบรมเลี้ยงดู (Discipline) เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบอัตโนมัติโดยจะตั้งความหวังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง ในทางตรงกันข้ามเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยจะตั้งความคาดหวังสอดคล้องกับความเป็นจริง

5. ฐานะในกลุ่ม (Group status) กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อเด็กมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับฐานะของตนในกลุ่มและความคาดหวังที่กลุ่มมีต่อตน ถ้าฐานะของตนในกลุ่มมั่นคงและไม่มีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความประทับใจให้สมาชิกในกลุ่ม ระดับความคาดหวังก็ใกล้เคียงความเป็นจริง สำหรับเด็กที่ไม่มีบทบาทสำคัญในกลุ่มจะต้องการเลื่อนขั้นตนเองเข้าสู่การเป็นผู้นำในกลุ่มทำให้การตั้งความคาดหวังหลาย ๆ อย่างไม่อยู่บนรากฐานความเป็นจริง สำหรับบุคคลที่ชอบแยกตัวเองความคาดหวังของกลุ่มจะมีผลต่อเขาเพียงเล็กน้อย

6. การใช้กลไกการหลบหนี (Use of escape mechanisms) กลไกการหลบหนีมีผลต่อการตั้งความคาดหวังมากที่สุด คือ ฝันกลางวัน เช่น ฝันอยากเป็นพระเอกหรือนางเอกก็ตั้งความคาดหวังไว้ว่าจะประสบความสำเร็จและหลีกเลี่ยงความล้มเหลว ซึ่งเป็นการตั้งความคาดหวังที่อาจไม่อยู่บนรากฐานความเป็นจริง

7. การบอกเล่าความคาดหวัง (Verbalization of aspirations) ความคาดหวังที่เล่าออกมา มักจะอยู่บนรากฐานของความเป็นจริงมากกว่าที่เก็บไว้และคิดหวังอยู่คนเดียว อย่างไรก็ตามความคาดหวังที่ได้บอกกับเพื่อนสนิทจะเป็นความใฝ่ฝันที่ไม่ค่อยใกล้เคียงความเป็นจริงเท่ากับที่บอกบิดา มารดา ครู หรือคนที่ไม่ค่อยคุ้นเคยนัก เมื่อวัยรุ่นบอกความคาดหวังของตนแก่บุคคลอื่นจะเป็นการทำทนายให้พิสูจน์ตนเอง โดยพยายามทำให้ได้ตามที่พูดไว้ เพราะรู้ว่าหลายคนสนใจสิ่งที่ตนพูด และไม่ต้องการเห็นสายตาที่มองด้วยความผิดหวัง

8. ความล้มเหลวและความสำเร็จในอดีต (Past failures and success) บุคคลที่ประสบความสำเร็จเสมอ ๆ มีแนวโน้มในการตั้งความคาดหวังว่าจะได้รับความสำเร็จอีกในอนาคต ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ผิดหวังซ้ำ ๆ กันมักคิดว่าล้มเหลวอีก ความคิดเช่นนี้จึงมีผลต่อการตั้งความคาดหวังในอนาคตว่าจะตั้งได้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงหรือไม่

9. เพศ (Sex) ทั้งบรรยากาศของบ้านและโรงเรียนจะส่งเสริมกระตุ้นให้เด็กชายตั้งความหวังมากกว่าเด็กหญิง บิดามารดาจะคาดหวังในตัวบุตรชายมากกว่าบุตรสาว ผู้ชายมักถูกกระตุ้นให้มีความคาดหวังทางกีฬา การงาน และการประกอบอาชีพ แต่เด็กหญิงมีความคาดหวังเกี่ยวกับการได้รับการยอมรับจากกลุ่ม การแต่งงาน เด็กหญิงจึงมีแนวโน้มที่จะตั้งความคาดหวังในระยะสั้นมากกว่าเด็กชาย

10. เซวาน์ปัญญา (Intelligence) เมื่อเด็กอยู่ในกลุ่มที่มีค่านิยมต่อความสำเร็จสูงจะตั้งความคาดหวังให้ตนประสบความสำเร็จเหมือนเพื่อน ๆ ในกลุ่ม ซึ่งอาจไม่อยู่บนรากฐานของความเป็นจริง อย่างไรก็ตามเด็กที่ฉลาดจะตั้งความคาดหวังโดยอาศัยความสนใจและความสามารถของตนมากกว่าทำตามจุดมุ่งหมายที่กลุ่มตั้งไว้ ในทางกลับกันเด็กที่ฉลาดน้อยจะตั้งความคาดหวังตามค่านิยมกลุ่ม

11. บุคลิกภาพ (Personality) บุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการตั้งความคาดหวังโดยบุคคลที่มีความมั่นใจในตนเองและตั้งความคาดหวังสอดคล้องกับความจริง ในทางตรงกันข้ามบุคคลที่ไม่มีความมั่นใจในตนเอง มักค้นหาจุดมุ่งหมายโดยไม่คำนึงถึงความสามารถของตนเองและไม่เคยพอใจถึงแม้ว่าจะมาถึงจุดสูงสุดแล้วก็ตาม

แบนดูรา (Bandura. 1977: 79) ได้ให้ความสนใจในเรื่อง “ความคาดหวังของบุคคลในอนาคต” และได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับความคาดหวังซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจที่จะกระทำพฤติกรรมใดหรือไม่นั้นมี 2 ชนิด คือ

1. ความคาดหวังเกี่ยวกับผลกรรม (Outcome Expectancy) เป็นการประมาณของบุคคลว่าพฤติกรรมใดนำไปสู่ผลกรรมใด

2. ความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตนในการกระทำพฤติกรรมที่จะนำไปสู่ผลกรรมที่คาดหวังไว้

แบนดูรา (Bandura. 1977: 81-82) ได้เสนอองค์ประกอบที่จะทำให้เกิดความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของตน ดังนี้

1. ความสำเร็จในการทำงาน (Performance Accomplishment) เป็นประสบการณ์ตรงจึงมีผลต่อความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของบุคคล และการไม่ประสบความสำเร็จในการทำงานจะเป็นตัวเพิ่มความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลและการไม่ประสบผลสำเร็จในการทำงานหลาย ๆ ครั้งซ้ำกันจะเป็นตัวลดความคาดหวังเกี่ยวกับความสามารถของตน ในกรณีที่ความคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถเกิดจากการประสบความสำเร็จหลาย ๆ ครั้งจะทำให้บุคคลไม่ท้อถอยในการทำงานนั้นเมื่อไม่สำเร็จในบางครั้ง ซึ่งถ้าการไม่ประสบความสำเร็จนั้นสามารถแก้ไขความผิดพลาดด้วยความพยายามจะเป็นแรงเสริมในการทำงานต่อไป แม้งานจะยากเพียงใดบุคคลจะเพิ่มความพยายามเพื่อให้งานนั้นสำเร็จ

2. การได้เห็นประสบการณ์ของผู้อื่น (Vicarious Experience) เป็นสิ่งแนะนำหรือตัวแบบที่บุคคลนำมาพิจารณาความสามารถของตน เมื่อบุคคลสังเกตเห็นผู้อื่นได้รับความสำเร็จในการทำงานที่ยาก โดยไม่มีผลเสียตามมาจะทำให้เกิดความคาดหวังว่าตนก็สามารถทำงานนั้นได้ ถ้าตั้งใจและพยายาม

3. การพูดชักจูงจากผู้อื่น (Verbal Persuasion) เป็นการรับเอาคำแนะนำชักจูงของผู้อื่นมาเป็นข้อมูลเพื่อพิจารณาความสามารถของตน ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถที่จะทำงานได้สำเร็จถึงแม้ว่าจะเคยทำงานไม่สำเร็จมาแล้วเป็นการเพิ่มกำลังใจและความมั่นใจ

4. ความตื่นตัวทางอารมณ์ (Emotion Arousal) บุคคลจะรับรู้ว่าคุณตื่นตัว มีความวิตกกังวล หรือความกลัวจากการกระตุ้นของร่างกาย ในสภาวะที่ร่างกายถูกกระตุ้นมากมักจะทำให้การทำงานได้ผลไม่ดี หากบุคคลรับรู้ว่าคุณมีความวิตกกังวลในระดับสูง บุคคลจะคาดหวังในอนาคตเกี่ยวกับความสามารถของตนในการทำงานในระดับต่ำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งอนาคต

ทีฮาน (วิชัย เขียดบัว. 2534. 42; อ้างอิงจาก Thehan. 1958: 397-380) ได้ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต การมองโลกในแง่ดี และการมุ่งสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการของนักเรียนชายระดับมัธยมของอเมริกา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ปรากฏว่านักเรียนที่มีพฤติกรรมมุ่งสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการสูงเป็นบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตและมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์สูงด้วย

เรท์เบอร์ก และเวสต์บี (นันทนา จันทรพันธ์. 2545. 46; อ้างอิงจาก Rehberg and Westby. 1967. 362-374) ได้ทำการศึกษาถึงผลกระทบของการกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัวต่อความคาดหวังทางการศึกษาของเด็ก จากผลการศึกษาโดยการทดสอบตัวแบบเชิงสาเหตุและผลโดยสร้างตัวแบบในเชิงทฤษฎีที่ครอบคลุมปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความคาดหวังทางการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 6,000 คน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในรัฐเพนซิลเวเนีย พบว่า การกระตุ้นทางการศึกษาเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด

มิสเชล (Mischel. 1974: 270) ทำการวิจัยพบว่า เด็กที่จินตนาการสูงจะมีลักษณะมุ่งอนาคตมากกว่าเด็กที่มีจินตนาการต่ำ ซึ่งความเข้าใจในสิ่งที่เป็นนามธรรมและการมีจินตนาการสูงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องในการอ่านสิ่งพิมพ์ โดยสิ่งพิมพ์ทั่วไป มักเขียนในรูปแบบนามธรรม ลักษณะมุ่งอนาคตจึงเป็นบุคลิกภาพอย่างหนึ่งของมนุษย์ที่จะส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคลเป็นคุณลักษณะทางจิตที่สามารถควบคุมตนเองได้ มีจุดมุ่งหมายในการกระทำเพื่อสิ่งที่ดีกว่าในอนาคต ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการพัฒนาพฤติกรรม

เนอร์มี (Nurmi: 1991.) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคาดหวังและความหวาดกลัวในอนาคตของวัยรุ่นชาวฟินแลนด์ จำนวน 148 คน ที่มีอายุระหว่าง 10-19 ปี พบว่าบรรยากาที่ไม่ดีในครอบครัว

มีผลด้านลบต่อการวางแผนในอนาคตของเด็กช่วงอายุ 11 ปี แต่ส่งผลทางบวกต่อการวางแผนในอนาคตของเด็กอายุ 18 ปี

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่นๆ (2530: 254-256) การศึกษาการควบคุมอิทธิพลของสื่อมวลชนของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทย พบว่า เยาวชนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงยอมรับการควบคุมการรับสื่อมวลชนจากบิดาและชอบรับสื่อมวลชนที่เหมาะสม โดยเฉพาะโทรทัศน์และสิ่งตีพิมพ์

พรทิพย์ เจนจรรย์านนท์ (2542: 94) ศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง พบว่า ตัวแปรที่ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น คือ บรรยากาศในการเรียนการสอน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพศ บุคลิกภาพ ระดับการศึกษาของบิดา ซึ่งสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 53.60 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เนตรชนก พุ่มพวง (2546: 75-76) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว อำเภอฉิมพลี จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าทัศนคติต่อการเรียน ความคาดหวังจากผู้ปกครอง สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน บุคลิกภาพแบบเอและแบบบี สิ่งแวดล้อมทางการเรียน มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนได้ร้อยละ 71.5

เดชา ลุนาวงค์ (2546: 82) ได้ศึกษา ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนิสิตปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุทางตรงอย่างเดี่ยวต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนิสิตปริญญาโท คือ พฤติกรรมในการเรียน และความสนใจเรียน ตัวแปรที่มีอิทธิพลในรูปที่เป็นสาเหตุทางตรงและทางอ้อม ต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์คือ เจตคติต่อการศึกษาต่อในระดับปริญญาโท มโนภาพเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ในครอบครัว

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะการมุ่งอนาคตที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความเห็นว่า หากบุคคลใดมีลักษณะการมุ่งอนาคตไปในทางที่ดี มีความต้องการที่จะได้รับสิ่งดี ๆ ตอบแทนในอนาคต จะทำให้บุคคลผู้นั้นแสดงออกด้านพฤติกรรมในปัจจุบันไปในทางที่ดี และหากบุคคลใดไม่มีลักษณะมุ่งอนาคตก็จะเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคคลผู้นั้นแสดงออกทางพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพราะไม่คำนึงถึงความถูกต้องและไม่นึกถึงผลที่จะตามมา ดังนั้นการศึกษาเรื่องพฤติกรรมป้องกันสารเสพติดลักษณะการมุ่งอนาคตจึงน่าจะมีส่วนที่ส่งผลด้วยเช่นกัน

5.4 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

กุลวรรณ วิทยาวงศ์รุจิ (2526: 5-7) กล่าวถึงความหมายของสัมพันธภาพในครอบครัวไว้ว่า สัมพันธภาพในครอบครัว หมายถึง ลักษณะพฤติกรรมที่พ่อ และ/หรือ แม่ ปฏิบัติต่อลูก พฤติกรรมที่ลูกปฏิบัติต่อพ่อ และ/หรือ แม่ และพฤติกรรมที่พ่อและแม่ปฏิบัติต่อกัน

กมลลา แสงสีทอง (2526: 5-7) ให้ความหมายของคำว่า “สัมพันธภาพในครอบครัว” ว่าเป็น สัมพันธภาพตามบทบาทที่คนเรามีต่อสมาชิกคนอื่นในครอบครัว ถ้าความสัมพันธ์เป็นการปรองดอง รักใคร่กลมเกลียวในครอบครัว นับว่าเป็นลักษณะสัมพันธภาพที่ดี แต่ถ้าเป็นความขัดแย้ง หรือมีความรู้สึกที่เป็นอริต่อกันถือว่าเป็นลักษณะของสัมพันธภาพที่ไม่ดีภายในครอบครัว

ศรีทับทิม พานิชพันธ์ (2527: 116) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ในครอบครัวว่าเป็นความผูกพัน รักใคร่ ความใกล้ชิด คู่กันเคยสนิทสนมระหว่างบิดา-มารดาและบุตรรวมทั้งเครือญาติและบุคคลอื่นๆ ในครอบครัวที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนนั้น ๆ ด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นเรื่อง สามารถก่อให้เกิดผลดีหรือเกิดปัญหาและเป็นมูลเหตุแห่งปัญหามากมายประการ

ทัศนียา ปิ่นคล้าย (2543: 70) ได้ให้ความหมายของสัมพันธภาพไว้ว่า หมายถึง ความผูกพัน ความเกี่ยวข้องดังนั้นสัมพันธภาพในครอบครัวจึงเป็นความสัมพันธ์หรือความผูกพันที่บุคคลใน ครอบครัวปฏิบัติต่อกัน ซึ่งประกอบด้วย การให้ความรัก ห่วงใย มีความเห็นอกเห็นใจ เคารพยกย่อง ซึ่งกันและกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและรับผิดชอบเรื่องต่างๆ ภายใน ครอบครัว

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวว่า หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนกับบิดามารดา ผู้ปกครอง หรือญาติพี่น้องภายในครอบครัวเดียวกัน ปฏิบัติต่อกันในด้านการอบรมเลี้ยงดู สั่งสอน การเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน การให้ความรัก ความห่วงใยใกล้ชิดนักเรียน การให้คำปรึกษาแนะนำกับนักเรียน การรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน การให้กำลังใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ของนักเรียน การแสดงความรักและเคารพ ของนักเรียนที่มีต่อบิดามารดา การเชื่อฟังไม่ทำให้อบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเสียใจ การขอ คำแนะนำและซักถามเมื่อมีข้อสงสัย การขอให้บิดา มารดา ผู้ปกครองหรือญาติพี่น้องมีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นและรับรู้เรื่องต่างๆ ทั้งด้านการเรียน และเรื่องส่วนตัว

ลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพกันอย่างใกล้ชิด

ลักษณะของครอบครัวที่มีสัมพันธภาพกันอย่างใกล้ชิดและมีคุณภาพจะประกอบไปด้วย ลักษณะ 6 ประการ คือ (นวรรตน์ ศรีรัฐเพชร. 2539: 16-17)

1. การชื่นชมคุณค่าของคนในครอบครัว ความพึงพอใจ ชื่นชม และเห็นคุณค่าของกันและกัน ในครอบครัวควรจะได้มีการแสดงออกมาอย่างชัดแจ้ง เมื่อคนในครอบครัวแสดงความรู้สึก แสดงการกระทำที่พึงพอใจในคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมครอบครัวเดียวกัน ตระหนักในคุณค่าซึ่งกันและกันแล้ว เปรียบเสมือนเป็นพื้นฐานของความอบอุ่นและมั่นคงในครอบครัว รวมทั้งยังเป็นการหล่อหลอมสมาชิกในครอบครัวให้มีเจตคติมองสังคมส่วนรวมในแง่ดีด้วย

2. การมีเวลาอยู่ร่วมกัน การที่ทุกคนในครอบครัวได้ร่วมทำกิจกรรมหลายอย่างร่วมกัน และเป็นกิจกรรมที่ทุกคนพอใจจะทำร่วมกัน มิใช่เพราะการบังคับหรือโดยบังเอิญจะช่วยพัฒนาให้สัมพันธ์ภาพในครอบครัวมีความอบอุ่นมั่นคงยิ่งขึ้น

3. การมีพันธะต่อความสุขและสวัสดิภาพของครอบครัวร่วมกัน สมาชิกในครอบครัวที่สัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพมักจะมีพันธะดังกล่าวนี้อยู่ในระดับสูง กล่าวคือ คนในครอบครัวรู้สึกเป็นพันธะที่ต้องส่งเสริมให้สมาชิกคนอื่นในครอบครัวได้มีความสุขและมีสวัสดิภาพที่ดี เป็นการห่วงใยกันและกันอย่างแท้จริง

4. การติดต่อสื่อสารระหว่างกันเป็นอย่างดี มีเวลาสำหรับการพูดคุยกันเสมอ โดยจะพูดคุยรับรู้เรื่องราวกันโดยตรง ไม่ปกปิด ไม่เก็บไว้ในใจ หรือไม่จำเป็นต้องรับรู้เรื่องราวของบุคคลอื่นในครอบครัวโดยอาศัยบุคคลที่ 3 หรือบุคคลนอกครอบครัวเป็นสื่อ

5. การมีศรัทธาต่อศาสนาอย่างแรงกล้า คุณลักษณะข้อนี้พบในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง บุคคลในครอบครัวมักจะมีกิจกรรมทางศาสนาด้วยกัน เช่น ไปเข้าโบสถ์ทุกวันอาทิตย์พร้อมกัน หรือเข้าวัดฟังพระเทศน์ร่วมกัน ในหลายครอบครัวที่พบอาจมีส่วนจัดตั้งองค์กรทางศาสนา เช่น สร้างวัด หรือเป็นธุระให้กับศาสนา เป็นต้น การที่คนในครอบครัวมีศรัทธาต่อศาสนาทำให้มีสติ มีความอดทนต่อกัน มีการให้อภัยต่อผู้อื่นสูง ระวังความโกรธได้รวดเร็ว และรู้จักที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม

6. การมีสมรรถนะจัดการกับวิกฤตการณ์ในครอบครัวได้อย่างดี ครอบครัวที่สัมพันธ์กันอย่างมีคุณภาพมักจะมีวิธีการที่ดีในการแก้ไขปัญหา หรือกู้สถานการณ์ที่วิกฤตให้กลับคืนสู่สภาพที่ดี เช่นเดิมได้ ทุกคนในครอบครัวจะร่วมกันต่อสู้กับปัญหา ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และร่วมกันคลี่คลายปัญหาให้ได้ในที่สุด แต่ถ้าพ่อแม่ไม่รักกันความไม่ปรองดองของพ่อแม่กระทบกระทั่งได้เถียงกันบ่อย ๆ จะทำให้เด็กรู้สึกสับสนวุ่นวายและกระวนกระวายใจ จิตใจเต็มไปด้วยความตึงเครียด จึงเริ่มเบื่อหน่าย รู้สึกว่าบ้านไม่น่าอยู่ ไม่อบอุ่น และไม่ปลอดภัย เมื่อเวลาที่พ่อแม่ทะเลาะกันเด็กก็มักเกิดความเสียใจและไม่สบายใจ ยิ่งได้เห็นความรุนแรง ความไม่เป็นธรรม มีการรังแกทุบตีกัน ก็ยิ่งทำให้เด็กเสียใจมากขึ้น พ่อแม่บางคนทะเลาะกันแล้วมาระบายอารมณ์ร้ายเอากับลูกทำให้เด็กคิดว่า

พ่อแม่เองแท้ ๆ ยังทำได้คนอื่นจะยิ่งโหดร้ายแค่ไหน ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย และไม่ไว้วางใจคนอื่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพของคนในครอบครัว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ ชูติมา พัฒราช (2546: 100-101) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับผู้ปกครองและพี่น้อง เครือญาติ มีความสัมพันธ์กับเจตคติต่อการใช้สารเสพติดของนักเรียน ประภาศรี ทรัพย์ธนบุญ (2546: 104-105) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกำบังสารเสพติดของนักเรียน พบว่านักเรียนที่มีสัมพันธภาพภายในครอบครัวต่างกันมีพฤติกรรมกำบังการเสพยาเสพติดแตกต่างกัน พจณี พรหมจิตต์ (2544: 99-101) ได้ศึกษาบริบทของครอบครัวในการป้องกันการเสพยาเสพติดแก่เด็กมัธยมศึกษาในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดหนึ่ง ในภาคเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นในครอบครัวมีส่วนผลักดันให้นักเรียนมัธยมศึกษาเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด แต่การรู้จักประสานความรักความเข้าใจ และลดความขัดแย้งภายในครอบครัว การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหน้าที่ของแต่ละคน รวมทั้งการจัดการให้เกิดบรรยากาศแห่งการมีส่วนร่วมและสงบสุขมีส่วนช่วยป้องกันการเสพยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษา และทรงศักดิ์ หิรัญเกิด (2544: 106-109) ศึกษาปัญหาการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตเมืองพล จังหวัดขอนแก่น พบว่านักเรียนส่วนใหญ่อายุ 13-15 ปี มีการเสพยา และอายุ 16-18 ปี เสพยาบ้า นักเรียนเหล่านี้อยู่ในครอบครัวที่แตกแยก พ่อแม่ทิ้งลูกไว้ต่างจังหวัดเพื่อไปทำงานทำในกรุงเทพฯ

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพที่ดีช่วยปกป้องนักเรียนให้ปลอดภัยจากสารเสพติด แต่ครอบครัวที่มีสัมพันธภาพไม่ดีกลับเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เด็กหันไปหาสารเสพติด ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวมีส่วนส่งผลต่อการมีพฤติกรรมกำบังสารเสพติดของนักเรียน

5.5 สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

ความหมายของสัมพันธภาพระหว่างเพื่อน

นิภา นิธยาน (2530: 210) ให้ความหมายของสัมพันธภาพในโรงเรียนว่า หมายถึง เมื่อเด็กเข้าโรงเรียน สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียนจะเริ่มมีอิทธิพลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพนับตั้งแต่สัมพันธภาพกับเพื่อนนักเรียน ครู ความรู้สึกของเพื่อนและครูที่มีต่อตน รวมทั้งวิธีที่บุคคลเหล่านี้ปฏิบัติต่อตนล้วนเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ตอนวัยรุ่นบุคคลจะมีสิ่งแวดล้อมทางโรงเรียนมากกว่าสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ดังนั้นบุคคลต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมของโรงเรียน

อันได้แก่ การมีความสุขเมื่ออยู่ที่โรงเรียน สามารถเข้ากับเพื่อนและครูได้ดี รู้สึกว่าโรงเรียนเหมาะสมกับตนเอง

จินตนา ยูนิพันธ์ (2528: 60) กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเรียน การสอนอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะสถาบันการศึกษาจะมีการรวมตัวหรือจับกลุ่มกันของนักศึกษา ซึ่งลักษณะของกลุ่มเหล่านี้จะมีผลต่อแรงจูงใจและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ถ้ากลุ่มเพื่อนมีบรรยากาศที่เป็นกันเองเข้าใจกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผู้เรียนมักจะมีแนวโน้มที่จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีไปด้วย

รวีวรรณ ชุมชัย (2536: 90) กล่าวว่า นักเรียนวัยรุ่นจะเรียนรู้ ปรัชญาหรือและเชื่อถือเพื่อน มากกว่าผู้ใหญ่และญาติพี่น้อง เมื่อสังคมกลุ่มเพื่อนดีนักเรียนก็จะได้รับอิทธิพลจากเพื่อนไปด้วยหาก พฤติกรรมด้านสังคมกลุ่มเพื่อนไม่ดีก็จะส่งผลกระทบต่อสภาพร่างกายจิตใจและการเรียนรู้ของนักเรียน

ซึ่งสำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสรุปความหมายของสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนว่า หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนและเพื่อนปฏิบัติต่อกัน ได้แก่ การช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทั้งด้านการเรียนและเรื่องส่วนตัว การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ความห่วงใย ใกล้เคียงสนิทสนม ซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันในกลุ่มเพื่อน

ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อน

ไพฑูรย์ สีนลาวัฒน์ (2524: 12) ได้แบ่งความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อนเอาไว้ 2 ลักษณะ คือ

1. ความสัมพันธ์ทางด้านอารมณ์ คือ ความสัมพันธ์ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานของความรู้และความผูกพันระหว่างเพื่อนกับเพื่อน เป็นการตัดสินใจพิจารณาใด ๆ อาศัยความรู้สึกอารมณ์และอาวูโสเป็นหลัก กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์แบบนี้เป็นกิจกรรมทางความรู้สึก อารมณ์ เช่น การบันเทิง การเลี้ยงสังสรรค์ เป็นต้น ความสัมพันธ์แบบนี้ย่อมสูญหายและถูกทำลายได้โดยง่ายเพราะไม่ได้เกิดด้วยเหตุผลและหลักการใด ๆ

2. ความสัมพันธ์ทางสติปัญญาตั้งอยู่บนเหตุผลและหลักการ อาศัยความรู้ ความคิด เหตุผล และสติปัญญาเป็นเครื่องเชื่อมโยง เช่น ความรู้สึกระหว่างเพื่อนร่วมงาน ระหว่างอาจารย์กับศิษย์ที่ใฝ่หาความรู้ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจพิจารณาปัญหาใด ๆ ก็อาศัยเหตุผลและหลักการและความรู้เป็นหลัก ผู้มีเหตุผลที่ดีกว่าย่อมถูกต้อง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์แบบนี้ ได้แก่ การอภิปราย พูดคุย ถกเถียง ประชุม หรือสัมมนากันในเรื่องของวิชาความรู้ พบว่า ลักษณะวัฒนธรรมของกลุ่มเพื่อนเป็นองค์ประกอบอย่างเดี่ยว ที่สำคัญที่สุดในประสบการณ์ของนักศึกษา ลักษณะของนักศึกษาที่เหมือนกันจะนำไปสู่ความสมัครสมานสามัคคีของกลุ่ม นอกจากนี้ยังพบว่า สัมพันธภาพที่ดีกับกลุ่มเพื่อนทำให้นักศึกษามีสิ่งยึดเหนี่ยวไม่เกิดความรู้สึกถูกทอดทิ้งให้ว่าเหว

เมื่อมีปัญหาที่สามารถพูดระบายความเครียดหรือความกดดัน การคบเพื่อนจะช่วยให้ได้ปรับทุกข์แล้ว ยังสามารถช่วยในการทำงานกลุ่ม กิจกรรมการเรียนดำเนินไปด้วยดี อีกด้วย

อิทธิพลของกลุ่มเพื่อน

พนม ลิมอารีย์ (2529: 27-29) กล่าวว่า กลุ่มเพื่อนจัดอยู่เป็นกลุ่มปฐมภูมิซึ่งเป็นกลุ่มขนาดเล็ก มีคนน้อย สมาชิกรู้จักกันดีเป็นส่วนตัว และมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด เป็นกลุ่มที่ให้ความรักและเป็นแนวทางในการปฏิบัติด้านต่าง ๆ โดยกล่าวถึงอิทธิพลของกลุ่มเพื่อนที่มีต่อสมาชิกไว้ดังนี้

1. กลุ่มมีอิทธิพลต่อการศึกษา หรือการเรียนรู้อันบุคคลที่เป็นสมาชิกเป็นอย่างมาก วิธีที่สมาชิกแก้ปัญหา การจดจำบทเรียน การประพฤติปฏิบัติ การสร้างนิสัยและเจตคติ การดำเนินชีวิต การทำงาน ความทะเยอทะยาน ตลอดจนความพยายามที่จะให้บรรลุเป้าหมายของบุคคลล้วนอยู่ภายใต้อิทธิพลของกลุ่มทั้งนั้น

2. กลุ่มเป็นเครื่องสนับสนุนและช่วยให้สมาชิกสามารถแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิด อากัปกริยาต่าง ๆ ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี

3. กลุ่มช่วยสนองความต้องการของสมาชิก

4. กลุ่มช่วยให้สมาชิกมองเห็นภาพของตนเอง (Perception of self) ชัดเจนขึ้น

5. กลุ่มมีอิทธิพลเหนือผลงาน การทำงานของสมาชิกถ้าสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มมีความกระตือรือร้นก็จะมีผลกระตือรือร้นตามไปด้วย

6. กลุ่มมีอิทธิพลในการช่วยตัดสินใจ

7. กลุ่มมีอิทธิพลเหนือบทบาทของสมาชิกในสถานการณ์ต่าง ๆ

8. กลุ่มมีอิทธิพลเหนือความกลัว ความวิตกกังวล ความท้อแท้ใจของสมาชิก

9. กลุ่มช่วยควบคุมความมักใหญ่ใฝ่สูง ความทะเยอทะยาน ความต้องการของสมาชิกและยังช่วยให้สมาชิกคลี่คลายความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเองอีกด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

แลนด์ (Land.1984: 146-148) ใช้ระยะเวลา 13 ปีในการติดตามดูพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ 4 เพื่อศึกษาอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน พบว่า กลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลต่อความนึกคิดของเด็กแต่ไม่ใช่แรงกดดันโดยตรงต่อพฤติกรรม การสูบบุหรี่ อิทธิพลของกลุ่มเพื่อนนั้นเป็นแรงผลักดันให้คนหนึ่งกระทำบางสิ่งบางอย่างเพื่อสนองความต้องการของบุคคลอื่นในกลุ่มให้สามารถสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลอื่นได้ เช่น การยอมรับเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะแนวทางการใช้อิทธิพลของกลุ่ม เพื่อประโยชน์ต่อการปฏิบัติตนให้มีสุขภาพดี โดยการพัฒนากลวิธีทางการศึกษาที่ทำให้เด็กสามารถเข้าใจอิทธิพลของกลุ่ม ธรรมชาติของแรงกดดัน

เข้าใจความต้องการของตนเอง สามารถกำหนดทางเลือกที่จะตอบสนองความต้องการเหล่านั้นและตัดสินใจเลือกทางที่ดีที่สุดได้ ซึ่งเป็นการเตรียมตัวที่ดีและสามารถป้องกันไม่ให้เกิดอิทธิพลกลุ่มที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้องในอนาคต

บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ (2530: 46) ได้ศึกษาผลของการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวต่อเพื่อนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมกลุ่ม มีการปรับตัวกับเพื่อนสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จิราภรณ์ หุ่นตระกูล (2528: 51) ได้ศึกษาผลของการใช้บทบาทสมมุติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเสมียนนารี กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการทดลองโดยใช้บทบาทสมมุติมีการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพดีขึ้นกว่าการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

มาลินี อยู่โพธิ์ (2525: 61) ได้ศึกษาผลของการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวทางสังคม ด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอินทราธรรม กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาการปรับตัวของกลุ่มทดลองลดลงกว่าก่อนการได้รับการให้คำปรึกษาแบบกลุ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ปิยดา ละอองปลิว (2546: 76) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า สัมพันธภาพระหว่างเพื่อนเป็นตัวแปรปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียน

จากการศึกษาข้างต้นพอสรุปได้ว่า สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นลักษณะพฤติกรรมที่เพื่อนนักเรียนปฏิบัติต่อกัน เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้สึกและปัญหาต่อกัน การเข้าใจความแตกต่างระหว่างตนเองกับผู้อื่น ความผูกพันและยอมรับซึ่งกันและกัน ซึ่งจากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนนี้เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งจะมีความสัมพันธ์ต่อการมีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียน อันเนื่องมาจากการมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนที่มีความประพฤติดี ย่อมมีส่วนทำให้นักเรียนไม่ไปเกี่ยวข้องกับการใช้สารเสพติด ในทางตรงข้ามหากนักเรียนมีสัมพันธภาพที่ไม่ดีกับเพื่อนที่มีความประพฤติดี แต่กลับไปมีสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนที่มีความเกี่ยวข้องกับสารเสพติด อาจเป็นสาเหตุให้นักเรียนหันไปเลือกทางออกที่ไม่ถูกต้องโดยการไปใช้สารเสพติด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุทัยธานี ซึ่งมีโรงเรียนทั้งหมด 21 โรงเรียน และมีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 9,420 คน จำแนกเป็นระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3,139 คน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 3,268 คน และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 3,013 คน โดยมีการแบ่งขนาดโรงเรียนออกเป็น 7 ขนาดตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี

ขนาดโรงเรียน	จำนวนโรงเรียน	นักเรียน					
		ม.1		ม.2		ม.3	
		ห้อง	คน	ห้อง	คน	ห้อง	คน
ขนาดที่ 1	1	1	30	1	21	1	25
ขนาดที่ 2	3	6	178	6	172	6	167
ขนาดที่ 3	5	12	403	11	406	12	398
ขนาดที่ 4	6	22	802	22	832	19	718
ขนาดที่ 5	4	20	918	21	947	30	856
ขนาดที่ 6	2	18	808	20	890	10	849
ขนาดที่ 7	-	-	-	-	-	-	-
รวม		79	3,139	81	3,268	78	3,013

ขนาดเล็ก	ขนาดที่ 1	จำนวนนักเรียนตั้งแต่	1	-	120	คน
	ขนาดที่ 2	จำนวนนักเรียนตั้งแต่	121	-	200	คน
	ขนาดที่ 3	จำนวนนักเรียนตั้งแต่	201	-	300	คน
ขนาดกลาง	ขนาดที่ 4	จำนวนนักเรียนตั้งแต่	301	-	499	คน
	ขนาดที่ 5	จำนวนนักเรียนตั้งแต่	500	-	1,499	คน
ขนาดใหญ่	ขนาดที่ 6	จำนวนนักเรียนตั้งแต่	1,500	-	2,499	คน
	ขนาดที่ 7	จำนวนนักเรียนมากกว่า			2,499	คน

หมายเหตุ : เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร ผู้วิจัยจึงได้นำโรงเรียนขนาดที่ 1-3 ไปด้วยกันเนื่องจากไม่พบโรงเรียนมัธยมศึกษาตามขนาดที่ 1 เพราะโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตามขนาดที่ 1 จะเป็นโรงเรียนในระดับประถมศึกษาเท่านั้น แต่พบความคล้ายคลึงกันของโรงเรียนในขนาดที่ 2 กับขนาดที่ 3 ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบล เช่นเดียวกับโรงเรียนขนาดที่ 4-5 ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ เป็นโรงเรียนมัธยมในระดับอำเภอ และยังพบความคล้ายคลึงกันของโรงเรียนขนาดที่ 6-7 กล่าวคือ โรงเรียนขนาดที่ 6 กับขนาดที่ 7 มีลักษณะเป็นโรงเรียนประจำอำเภอที่มีขนาดใหญ่และโรงเรียนประจำจังหวัด จากความคล้ายคลึงกันของโรงเรียนแต่ละขนาดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงจัดกลุ่มใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี โดยให้โรงเรียนขนาดที่ 1-3 จัดเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดที่ 4-5 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง และโรงเรียนขนาดที่ 6-7 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากสภาพทั่วไปของการจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน รวมถึงสภาพแวดล้อมโดยรวมของโรงเรียนแต่ละขนาดที่จัดขึ้นใหม่พบว่ามีความคล้ายคลึงกัน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้สุ่มมาจากนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี จากโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 10 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 624 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบสองขั้นตอน (Two – Stage Random Sampling) โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 สัมภาษณ์ข้อมูลหน่วยสมาชิกของประชากรจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ จากการสำรวจโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี แล้วจัดทำกรอบการสุ่ม (Sampling Frame) โดยอาศัยแนวทางการแบ่งขนาดโรงเรียนจากเกณฑ์ของสำนักนโยบายและแผนพัฒนาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการมาเป็นแนวทางในการจัดกลุ่ม และได้โรงเรียน 3 ขนาด คือ โรงเรียนใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก

ขั้นที่ 2 ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยมีขนาดโรงเรียนเป็นชั้น (Strata) และมีโรงเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) สุ่มโรงเรียนในแต่ละขนาดมาขนาดละ 50% ได้โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 1 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 6 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 3 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 10 โรงเรียน

ขั้นที่ 3 นำกลุ่มตัวอย่างที่ได้จำนวน 10 โรงเรียน ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยมีระดับชั้น ม.1, ม.2 และม.3 เป็นชั้น (Strata) และนักเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม (Sampling Unit) นำค่าประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้มาถ่วงน้ำหนัก (Weight) ในแต่ละชั้นได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า จำแนกตามโรงเรียน และระดับชั้น

ขนาด	โรงเรียน	นักเรียน (คน)		
		ม.1	ม.2	ม.3
ใหญ่	หนองฉางวิทยา	52	64	58
	พุทธมงคลวิทยา	25	29	22
กลาง	บ้านทุ่งนาวิทยา	22	22	18
	ตลุกคู่วิทยาคม	20	17	17
	บ้านไร่วิทยา	37	34	37
	หนองขาหย่างวิทยา	13	11	13
	ห้วยคตพิทยาคม	16	14	11
เล็ก	หนองเต่าวิทยา	8	10	10
	ทุ่งโพวิทยา	8	7	10
	วังหินวิทยาคม	7	8	4
รวม		208	216	200

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นชั้น และดำเนินการสุ่มโดยอาศัยหลักของการสุ่มที่ใช้การกำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อน (Limit of Error) และระดับความเชื่อมั่น (Level of Confidence: $1-\alpha$) ที่ระดับความเชื่อมั่น .95 ($\alpha=.05$) ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากร โดยอาศัยข้อมูลในการประมาณค่าขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. กำหนดขนาดของความคลาดเคลื่อน ($e = Z_{.05/2} S_{\bar{x}}$) เท่ากับ 3 คะแนน จากคะแนนเต็มของแบบวัดปัจจัยบางประการและพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ซึ่งผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วเห็นว่าขนาดของความคลาดเคลื่อนที่กำหนดขึ้นนี้เป็นขนาดที่เพียงพอที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้อย่างเพียงพอและเหมาะสม

2. ค่าประมาณความแปรปรวนของประชากร (σ^2) ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี ได้จากการนำแบบวัดพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดไปทดลองใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพของแบบวัดโดยทดลองใช้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 115 คน ผลการประมาณค่าความแปรปรวนของโรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีค่าเท่ากับ 296.26, 297.99 และ 249.65 ตามลำดับ

จากจำนวนประชากรและข้อมูลในข้อ 1 และ 2 ผู้วิจัยนำไปคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของการสุ่มแบบแบ่งชั้น (มยุรี ศรีชัย, 2538: 105) ได้ตัวอย่างจำนวน 622 คน ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 624 คน

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 6 ฉบับ โดยเป็นแบบวัดจำนวน 1 ฉบับ และแบบสอบถาม 5 ฉบับ ดังนี้

ฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด จำนวน 20 ข้อ, เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด จำนวน 20 ข้อ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด จำนวน 20 ข้อ รวมทั้งหมด 60 ข้อ

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert) จำนวน 20 ข้อ

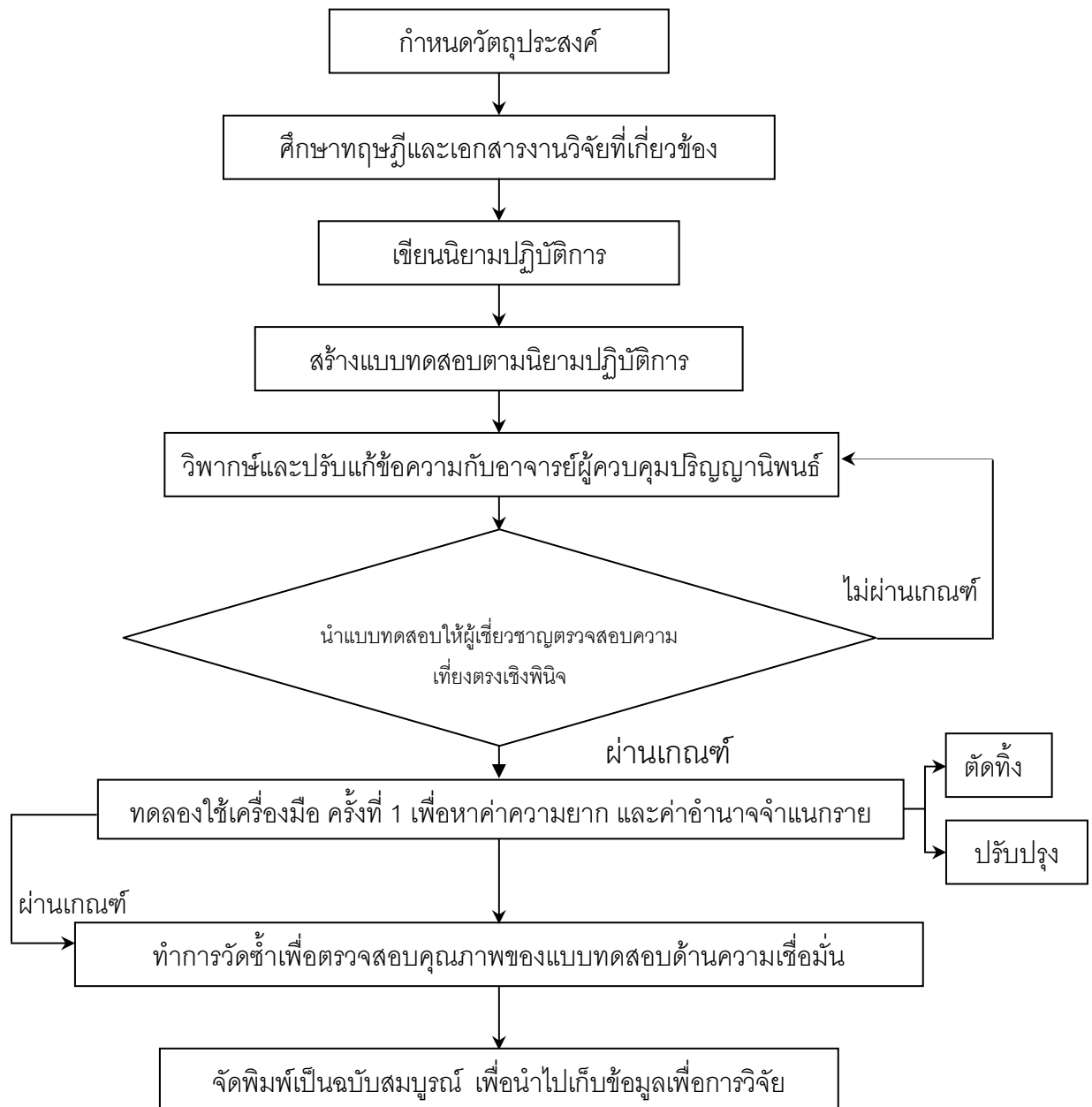
ฉบับที่ 3 แบบสอบถามการคล้อยตาม มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert) จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามการมุ่งอนาคต มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert) จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert) จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของลิเคอร์ท (Likert) จำนวน 20 ข้อ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือด้วยตนเองจำนวน 1 ฉบับ คือ ฉบับที่ 1 ตอนที่ 1 แบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด ส่วนฉบับอื่นผู้วิจัยพัฒนาจากแบบสอบถามที่มีผู้สร้างไว้แล้ว ซึ่งวิธีดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือชุดแบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด มีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 4 ขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด

จากภาพประกอบ 4 เป็นการแสดงลำดับขั้นตอนการสร้างแบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด โดยมีรายละเอียดในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างแบบทดสอบ
2. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ

3. เขียนนิยามปฏิบัติการของความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดตามคุณลักษณะที่ต้องการ

4. สร้างแบบทดสอบตามนิยามปฏิบัติการ ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อคำถาม ที่มีตัวเลือกจำนวน 4 ตัวเลือก และมีตัวเลือกที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียง 1 ตัวเลือกเท่านั้น สร้างทั้งหมด 30 ข้อ ซึ่งต้องการนำไปใช้จริง จำนวน 20 ข้อ

5. วิพากษ์และปรับแก้แบบทดสอบกับอาจารย์ผู้ควบคุมปริญญาโท แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน คือ อาจารย์ดร.รุ่งทิวา แย้มรุ่ง, อาจารย์ดร.กัมปนาท บริบูรณ์, อาจารย์ดร. วไลพร ฉายา, อาจารย์ธานินท์ ปัญญาวัฒนากุล และอาจารย์สุชาดา ภูวนาด เป็นผู้พิจารณาความสอดคล้องของแบบวัดเพื่อคัดเลือกและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) กับนิยามมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ให้	1	คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้ตรงตามนิยาม
ให้	0	คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อความนั้นวัดได้ตรงตามนิยาม
ให้	-1	คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อความนั้นวัดไม่ตรงตามนิยาม

โดยคัดเลือกข้อความที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ไว้จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.60 -1.00

6. นำแบบทดสอบที่ได้จากข้อ 5 ไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 1 กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือนักเรียนจากโรงเรียนอุทัยวิทยาคม, โรงเรียนลานสักวิทยา และโรงเรียนบ่อทรายวิทยา จำนวน 115 คน จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนน โดยข้อที่ตอบถูกได้ 1 คะแนน และข้อที่ตอบผิด ไม่ตอบ หรือตอบมากกว่า 1 ตัวเลือกในข้อเดียวกันให้ 0 คะแนน แล้วนำผลการทดสอบมาทำการวิเคราะห์รายข้อ โดยหาค่าความยาก ตั้งแต่ 0.17 ถึง 0.87 และมีค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.20 ขึ้นไป จากจำนวน 30 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกไว้ 25 ข้อ ซึ่งมีค่าความยาก (p) อยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.75 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.21 ถึง 0.79 จากสูตรสหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบซีเรียล

7. นำแบบทดสอบที่คัดเลือกได้จากข้อ 6 ไปทำการวัดซ้ำเพื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดด้านความเชื่อมั่นของแบบทดสอบจากสูตร KR-20 ตามวิธีของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .7982

การพัฒนาและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด, แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด, แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง, แบบสอบถามการคล้อยตาม, แบบสอบถามการมุ่งอนาคต, แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด

แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติดที่นำมาทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดเจตคติต่อสารเสพติดของปิยดา ละอองปลิว (2546: 108) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ เห็นด้วย เห็นด้วยเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย มีทั้งข้อความทางบวกและทางลบ มีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 1.959 ถึง 7.392 และมีความเชื่อมั่น .877 โดยแบบสอบถามมีจำนวน 20 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการไว้และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติม รวมจำนวน 30 ข้อ พร้อมทั้งได้ปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้ปรับข้อคำถามให้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ

2. แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดที่นำมาทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติดของปิยดา ละอองปลิว (2546: 110-111) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ จริงมากที่สุด จริงเป็นส่วนใหญ่ จริงค่อนข้างน้อย ไม่จริง มีทั้งข้อความทางบวกและทางลบ มีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 2.446 ถึง 7.791 และมีความเชื่อมั่น .9124 โดยแบบสอบถามจำนวน 40 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการไว้และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติม รวมจำนวน 30 ข้อ พร้อมทั้งได้ปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้ปรับข้อคำถามให้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ

3. แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง

แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเองที่นำมาทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง และการควบคุมตนเองของสาวิตรี เข้าใจการ (2549: 162-163) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ จริงมากที่สุด ค่อนข้างจริง กลางๆ ไม่ค่อยจริง ไม่จริงเลย มีทั้งข้อความ

ทางบวกและทางลบ มีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 4.020 ถึง 9.045 และมีความเชื่อมั่น .843 โดยแบบสอบถามมีจำนวน 40 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการไว้และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติม รวมจำนวน 30 ข้อ พร้อมทั้งได้ปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้ปรับข้อคำถามให้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ

4. แบบสอบถามการคล้อยตาม

แบบสอบถามการคล้อยตามที่นำมาทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามวัดบุคลิกภาพการคล้อยตามผู้อื่นของสุภาภรณ์ เสงี่ยม (2545: 93-37) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ส่วนใหญ่ปฏิบัติ ปฏิบัติเป็นบางครั้ง ไม่ปฏิบัติเลย มีทั้งข้อความทางบวกและทางลบ มีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 1.26 ถึง 7.45 และมีความเชื่อมั่น .751 โดยแบบสอบถามจำนวน 110 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการไว้และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติม รวมจำนวน 30 ข้อ พร้อมทั้งได้ปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้ปรับข้อคำถามให้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ

5. แบบสอบถามการมุ่งอนาคต

แบบสอบถามการมุ่งอนาคตที่นำมาทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามวัดลักษณะมุ่งอนาคตของกรภัทร วรเชษฐ์ (2548: 153-155) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ คือ จริงมากที่สุด จริงมาก จริงปานกลาง จริงน้อย ไม่จริงเลย มีทั้งข้อความทางบวกและทางลบ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.306 ถึง 0.634 และมีความเชื่อมั่น .886 โดยแบบสอบถามมีจำนวน 30 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการไว้และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติม รวมจำนวน 30 ข้อ พร้อมทั้งได้ปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้ปรับข้อคำถามให้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ

6. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว

แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวที่นำมาทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวของปิยดา ละอองปลิว (2546: 109) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ปฏิบัติเป็นส่วนน้อย ไม่เคยปฏิบัติเลย มีทั้งข้อความทางบวกและทางลบ มีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 1.500 ถึง 12.279 และมีความเชื่อมั่น .9621 โดยแบบสอบถามมีจำนวน 40 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการไว้และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติม รวมจำนวน 30 ข้อ พร้อมทั้งได้ปรับปรุงภาษา

ให้เหมาะสมกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้ปรับข้อคำถามให้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ

7. แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนที่นำมาทำการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบวัดสัมพันธภาพในครอบครัวของเปียตา ละอองปลิว (2546: 110) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 4 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ ปฏิบัติเป็นส่วนใหญ่ ปฏิบัติเป็นส่วนน้อย ไม่เคยปฏิบัติเลย มีทั้งข้อความทางบวกและทางลบ มีค่าอำนาจจำแนก (t) อยู่ระหว่าง 0.909 ถึง 9.756 และมีความเชื่อมั่น .927 โดยแบบสอบถามมีจำนวน 40 ข้อ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่ตรงกับนิยามเชิงปฏิบัติการไว้และสร้างข้อคำถามเพิ่มเติม รวมจำนวน 30 ข้อ พร้อมทั้งได้ปรับปรุงภาษาให้เหมาะสมกับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง และได้ปรับข้อคำถามให้มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่าชนิด 5 ระดับ

ขั้นตอนการพัฒนาแบบสอบถามทุกฉบับมีดังนี้

1. ปรับปรุงภาษา พร้อมทั้งสร้างข้อคำถามเพิ่มเติม เพื่อให้สอดคล้องและครอบคลุมกับนิยามปฏิบัติการ แล้วนำเสนอให้คณะกรรมการควบคุมปริญญาโทตรวจสอบความเหมาะสมของเนื้อหาภาษาที่ใช้ ความครอบคลุม และความสอดคล้องตามที่ได้นิยามไว้ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท

2. นำเครื่องมือที่ได้รับการปรับปรุงจากคณะกรรมการควบคุมปริญญาโทไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน คือ อาจารย์ ดร. รุ่งทิภา แยมรุ่ง, อาจารย์ ดร. กัมปนาท บริบูรณ์, อาจารย์ ดร. วไลพร ฉายา, อาจารย์ธานินท์ ปัญญาวัฒน์กุล และอาจารย์สุชาติ ภูวนาท เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจของแบบสอบถาม

3. พิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาและความสอดคล้องตามที่ได้นิยามไว้ โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผลการคัดเลือก คือ แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด จำนวน 25 ข้อ แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด จำนวน 25 ข้อ แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 25 ข้อ แบบสอบถามการคล้อยตาม จำนวน 25 ข้อ แบบสอบถามการมุ่งอนาคต จำนวน 25 ข้อ แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว จำนวน 25 ข้อ และแบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน 25 ข้อ ซึ่งแบบสอบถามทุกฉบับมีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.6 ถึง 1.00 ปรับปรุงตามคำแนะนำแล้วจัดพิมพ์ใหม่

4. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 1 กับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศุโขทัยธานี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 115 คน ผลการทดลองใช้ครั้งที่ 1 มีดังนี้

4.1 แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .3080 ถึง .6543 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .4333 ถึง .6543

4.2 แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .1204 ถึง .6543 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .4198 ถึง .6543

4.3 แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .1201 ถึง .6512 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .3315 ถึง .6512

4.4 แบบสอบถามการคล้อยตาม จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .1025 ถึง .5338 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .4277 ถึง .5338

4.5 แบบสอบถามการมุ่งอนาคต จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .1207 ถึง .8348 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .4125 ถึง .8348

4.6 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .1254 ถึง .6512 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .3890 ถึง .6512

4.7 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .0736 ถึง .6523 ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .3809 ถึง .6523

5. นำผลจากการทดลองใช้ (Try out) ครั้งที่ 1 ไปดำเนินการวัดซ้ำเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ดังนี้

5.1 แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8690

5.2 แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8700

5.3 แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8723

5.4 แบบสอบถามการคล้อยตาม หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7149

5.5 แบบสอบถามการมุ่งอนาคต หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8365

5.6 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8439

5.7 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8264

6. จัดพิมพ์เป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อวิจัย

ตัวอย่าง แบบวัดปัจจัยบางประการและพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

ฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด	
ตอนที่ 1 แบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด	
คำชี้แจง	แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบชนิด 4 ตัวเลือก ใน 1 ข้อ จะมีตัวเลือกที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องเพียง 1 ตัวเลือก จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ ใช้เวลาในการทำ 30 นาที ให้ทำเครื่องหมาย X เลือกข้อที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องมากที่สุดเพียงคำตอบเดียวลงในกระดาษคำตอบ

0. วิธีใดเหมาะสมในการใช้ปฏิเสธ
- เมื่อเพื่อนมาชักชวนให้ลองเสพสารเสพติด
- ก. เดินหนีแล้วรีบไปฟ้องอาจารย์
- ข. นิ่งเฉยไม่ตอบรับ ไม่ต่อต้าน แต่ไม่เสพ
- ค. ปฏิเสธด้วยท่าที่ยังคงเป็นมิตร
พร้อมทั้งบอกถึงผลเสียของสารเสพติด
- ง. ตอว่าด้วยถ้อยคำที่รุนแรงให้เพื่อนเห็นถึงโทษของสารเสพติด

00. เพื่อหลีกเลี่ยงการดื่มสุราควรปฏิบัติอย่างไร
- ก. อาจรับประทานยาอดองสุราได้เป็นครั้งคราว
เมื่อเจ็บป่วย
- ข. ฝึกตนเองให้มีจิตใจเข้มแข็ง
- ค. หาวิธีการผ่อนคลายความเครียดด้วยการฟังเพลง
- ง. สามารถปฏิบัติได้ทั้งข้อ ข. และข้อ ค.

เกณฑ์ในการตรวจให้คะแนน

แบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด

ในการแปลความหมายของแบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด จำนวน 20 ข้อ เพื่อให้ทราบถึงระดับความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดของนักเรียน โดยเกณฑ์การให้คะแนน ก็คือ ถ้าตอบถูกจะได้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดจะได้ 0 คะแนน คะแนนเต็ม 20 คะแนน ใช้เกณฑ์ประเมินผลดังนี้

ระดับคะแนนเฉลี่ย

ความหมาย

15-20 คะแนน	นักเรียนมีความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดในระดับดี
10 -14 คะแนน	นักเรียนมีความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดในระดับปานกลาง
0 - 9 คะแนน	นักเรียนมีความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดในระดับไม่ดี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเจตคติต่อป้องกันสารเสพติด						
คำชี้แจง	ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึก หรือความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียว โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้					
0	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนเลย					
1	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนเป็นส่วนน้อย					
2	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนปานกลาง					
3	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนเป็นส่วนมาก					
4	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด					
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
0.	การสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อื่นได้ เพราะโก้เก๋	0	1	2	3	4
00.	การดื่มสุรากับเพื่อนทำให้การสนทนาเกิดความสนุกสนานยิ่งขึ้น	0	1	2	3	4
000.	การทดลองสารเสพติดเพียงเล็กน้อยไม่ทำให้ติดสารเสพติด	0	1	2	3	4

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด						
คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับการกระทำ หรือการแสดงออกของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียว โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้						
0	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำ หรือแสดงออกเลย				
1	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำ หรือแสดงออกเป็นส่วนน้อย				
2	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำ หรือแสดงออกปานกลาง				
3	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำ หรือแสดงออกเป็นส่วนมาก				
4	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำ หรือแสดงออกมากที่สุด				
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
0.	ข้าพเจ้าศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดเสมอ	0	1	2	3	4
00.	ข้าพเจ้าจะสูบบุหรี่หรือดื่มสุราเฉพาะเวลาไปสังสรรค์กับเพื่อนเท่านั้น	0	1	2	3	4
000.	ข้าพเจ้าจะไม่สูดดมสารระเหยเพราะทราบถึงโทษของมัน	0	1	2	3	4

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง						
คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึกลึกซึ้งคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้						
0	หมายถึง	ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกลึกซึ้งคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเลย				
1	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกลึกซึ้งคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนน้อย				
2	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกลึกซึ้งคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นปานกลาง				
3	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกลึกซึ้งคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนมาก				
4	หมายถึง	ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกลึกซึ้งคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นมากที่สุด				
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
0.	ข้าพเจ้าสามารถบอกลักษณะอารมณ์ของตนเองได้ทุกขณะ	0	1	2	3	4
00.	ข้าพเจ้ามักไม่ค่อยรู้ข้อบกพร่องของตนเองจนกว่าจะมีใครมาบอกให้รู้	0	1	2	3	4
000.	ข้าพเจ้ารู้สาเหตุเมื่อตนเองอารมณ์ไม่ดี	0	1	2	3	4

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามการคล้อยตาม						
คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้						
0	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเลย					
1	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนน้อย					
2	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นปานกลาง					
3	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนมาก					
4	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นมากที่สุด					
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง	<---ปานกลาง---	จริงที่สุด		
0.	ข้าพเจ้ามักทำในสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง	0	1	2	3	4
00.	ข้าพเจ้าให้ผู้อื่นปกครองเป็นผู้ตัดสินใจในการศึกษาต่อของตนเอง	0	1	2	3	4
000.	ข้าพเจ้าจะรู้สึกอายมากถ้าแต่งตัวไม่เหมือนเพื่อน	0	1	2	3	4

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามการมุ่งอนาคต						
คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้						
0	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเลย					
1	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนน้อย					
2	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นปานกลาง					
3	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนมาก					
4	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นมากที่สุด					
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง	<---ปานกลาง---	จริงที่สุด		
0.	ข้าพเจ้าคิดว่าการอดทนตั้งใจเรียนในวันนี้ จะมีผลต่ออนาคตที่ดีในวันหน้า	0	1	2	3	4
00.	ข้าพเจ้าจะเรียนต่อในระดับสูง ๆ เพื่อจะได้ทำงานที่มั่นคงในอนาคต	0	1	2	3	4
000.	ข้าพเจ้าคิดว่าการตั้งใจเรียนรู้ และการฝึกฝนทักษะจะช่วยให้ประสบความสำเร็จ	0	1	2	3	4

ฉบับที่ 5 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว						
คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้						
0 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเลย						
1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนน้อย						
2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นปานกลาง						
3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนมาก						
4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นมากที่สุด						
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
0.	ข้าพเจ้ามักจะบอกเล่าหรือปรึกษาปัญหาต่าง ๆ กับบุคคลในครอบครัว	0	1	2	3	4
00.	ข้าพเจ้ารู้สึกไร้ค่าความวุ่นวายของบุคคลในครอบครัว	0	1	2	3	4
000.	ข้าพเจ้ามักจะมีปัญหา ได้เถียง หรือทะเลาะวิวาทกับบุคคลในครอบครัว	0	1	2	3	4

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน						
คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้						
0 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเลย						
1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนน้อย						
2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นปานกลาง						
3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนมาก						
4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นมากที่สุด						
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
1.	ข้าพเจ้าจะปรึกษาเพื่อนเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน	0	1	2	3	4
2.	ข้าพเจ้าสามารถทำงาน หรือกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่างมีความสุข	0	1	2	3	4
3.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อน ๆ มักจะทำอะไรไม่ถูกใจตนเอง	0	1	2	3	4

วิธีการตรวจให้คะแนนแบบสอบถาม

เกณฑ์ในการตรวจให้คะแนน

แบบสอบถามแต่ละฉบับมีจำนวนฉบับละ 20 ข้อ มีคะแนนเต็มฉบับละ 80 คะแนน การให้คะแนนเป็น 5 ค่า ให้นำน้ำหนักคะแนนในการตอบข้อต่าง ๆ ในแต่ละข้อซึ่งมีทั้งข้อความที่เป็นทางบวกและข้อความที่เป็นทางลบ กำหนดน้ำหนักคะแนนจากผลการตอบ โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

ระดับความคิดเห็น	ข้อความทางบวก		ข้อความทางลบ	
จริงที่สุด	ให้คะแนน	4 คะแนน	ให้คะแนน	0 คะแนน
จริงมาก	ให้คะแนน	3 คะแนน	ให้คะแนน	1 คะแนน
จริงปานกลาง	ให้คะแนน	2 คะแนน	ให้คะแนน	2 คะแนน
จริงน้อย	ให้คะแนน	1 คะแนน	ให้คะแนน	3 คะแนน
ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	0 คะแนน	ให้คะแนน	4 คะแนน

เกณฑ์การแปลความหมาย

ในการแปลความหมายของแบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีเกณฑ์ดังนี้

แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 80 คะแนน

ระดับคะแนนเฉลี่ย

ความหมาย

70-80	คะแนน	นักเรียนมีเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติดในระดับสูงมาก
50-69.99	คะแนน	นักเรียนมีเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติดในระดับสูง
30-49.99	คะแนน	นักเรียนมีเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติดในระดับปานกลาง
10-29.99	คะแนน	นักเรียนมีเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติดในระดับต่ำ
0 - 9.99	คะแนน	นักเรียนมีเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติดในระดับต่ำมาก

แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 80

ระดับคะแนนเฉลี่ย

ความหมาย

70-80	คะแนน	นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในระดับดีมาก
50-69.99	คะแนน	นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในระดับดี
30-49.99	คะแนน	นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในระดับปานกลาง
10-29.99	คะแนน	นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในระดับไม่ดี
0 - 9.99	คะแนน	นักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดในระดับไม่ดีมาก

แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 80 คะแนน

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
70-80	คะแนน นักเรียนมีการตระหนักรู้ตนเองในระดับดีมาก
50-69.99	คะแนน นักเรียนมีการตระหนักรู้ตนเองในระดับดี
30-49.99	คะแนน นักเรียนมีการตระหนักรู้ตนเองในระดับปานกลาง
10-29.99	คะแนน นักเรียนมีการตระหนักรู้ตนเองในระดับไม่ดี
0-9.99	คะแนน นักเรียนมีการตระหนักรู้ตนเองในระดับไม่ดีมาก

แบบสอบถามการคล้อยตาม จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 80 คะแนน

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
70 - 80	คะแนน นักเรียนมีการคล้อยตามในระดับดีมาก
50 - 69.99	คะแนน นักเรียนมีการคล้อยตามในระดับดี
30-49.99	คะแนน นักเรียนมีการคล้อยตามในระดับปานกลาง
10-29.99	คะแนน นักเรียนมีการคล้อยตามในระดับไม่ดี
0-9.99	คะแนน นักเรียนมีการคล้อยตามในระดับไม่ดีมาก

แบบสอบถามการมุ่งอนาคต จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 80 คะแนน

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
70 - 80	คะแนน นักเรียนมีการมุ่งอนาคตในระดับดีมาก
50 - 69.99	คะแนน นักเรียนมีการมุ่งอนาคตในระดับดี
30 - 49.99	คะแนน นักเรียนมีการมุ่งอนาคตในระดับปานกลาง
10 - 29.99	คะแนน นักเรียนมีการมุ่งอนาคตในระดับไม่ดี
0-9.99	คะแนน นักเรียนมีการมุ่งอนาคตในระดับไม่ดีมาก

แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 80

ระดับคะแนนเฉลี่ย	ความหมาย
70 - 80	คะแนน นักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวในระดับดีมาก
50 - 69.99	คะแนน นักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวในระดับดี
30 - 49.99	คะแนน นักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวในระดับปานกลาง
10 - 29.99	คะแนน นักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวในระดับไม่ดี
0.9.99	คะแนน นักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวในระดับไม่ดีมาก

แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน 20 ข้อ คะแนนเต็ม 80

ระดับคะแนนเฉลี่ย

ความหมาย

70 - 80	คะแนน นักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนในระดับดีมาก
50 - 69.99	คะแนน นักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนในระดับดี
30 - 49.99	คะแนน นักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนในระดับปานกลาง
10 - 29.99	คะแนน นักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนในระดับไม่ดี
0-9.99	คะแนน นักเรียนมีสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนในระดับไม่ดีมาก

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบวัดปัจจัยบางประการและพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติด ให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบโดยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความอนุเคราะห์จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุทัยธานี ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. นำหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ยื่นต่อผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา สถานที่ที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. จัดเตรียมแบบวัดปัจจัยบางประการและพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติด โดยให้มีจำนวนมากกว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณร้อยละ 20 เพื่อใช้ในการคัดเลือกกรณีตอบไม่สมบูรณ์หรือไม่มีความตั้งใจในการตอบ

4. ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกฉบับตามกำหนดเวลาที่นัดหมายไว้ในแต่ละโรงเรียน โดยก่อนหน้าที่นักเรียนจะทำการตอบแบบวัดผู้วิจัยได้ทำการชี้แจง เพื่อลดความตึงเครียดให้นักเรียนวางใจว่าไม่มีผลกระทบต่อนักเรียน และเพื่อนนักเรียนจะได้ให้ข้อมูลที่แท้จริงมากที่สุด และรับคืนภายในวันนั้น ซึ่งผู้วิจัยใช้เวลาดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 17 - 31 มกราคม 2551 จำนวน 10 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 750 ชุด

5. นำแบบวัดปัจจัยบางประการและพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติดจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบ และคัดแยกแบบวัดที่ไม่ได้รับการตอบที่ไม่สมบูรณ์ หรือมีร่องรอยระบุถึงการไม่ตั้งใจทำ ซึ่งได้แบบวัดทั้งหมดจำนวน 727 ชุด คิดเป็นร้อยละ 96.93 จากนั้นตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และเลือกแบบวัดเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 624 ชุด เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้และรายงานผลการวิจัย

4. การจัดการและการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) for Windows 11.5 โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตามขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดทั้งสามด้าน

2. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Coefficient) ระหว่างการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดทั้งสามด้าน

3. หาค่าสหสัมพันธ์คานอนิคอลระหว่างชุดตัวแปรอิสระกับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดทั้งสามด้าน

4. หาค่าน้ำหนักความสำคัญคานอนิคอลระหว่างชุดตัวแปรอิสระกับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดทั้งสามด้าน

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การวิจัยในครั้งนี้บรรลุเป้าหมายผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง การหาคุณภาพเครื่องมือ และสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. สถิติที่ใช้ในการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้ในการประมาณค่าเฉลี่ยของประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ในระดับความเชื่อมั่นที่ .95 (มยุรี ศรีชัย. 2538: 105)

$$n = \frac{\sum_{g=1}^K \frac{N_g^2 S_g^2}{W_g}}{\frac{N^2 e^2}{Z_{\alpha/2}^2} + \sum_{g=1}^K N_g S_g^2}$$

เมื่อ	n	แทน	ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนทั้งหมด
	K	แทน	จำนวนชั้นที่สมาชิกของประชากรทั้งหมดถูกแบ่ง

S_g^2	แทน	ค่าความแปรปรวนแต่ละชั้น
e	แทน	ความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า
N_g	แทน	จำนวนของนักเรียนในแต่ละชั้น
W_g	แทน	$\frac{N_g}{N}$

2. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 วิเคราะห์หาความเที่ยงตรงเชิงพิพินิจ (Face Validity) โดยการพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) ใช้สูตรของโรวินเนลลี; และแฮมเบิลตัน (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. 2543: 248-249; อ้างอิงจาก Rovinelli and Hambleton. 1977)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้องของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	$\sum R$	แทน	ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน
	N	แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

2.2 วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกของแบบวัดและแบบสอบถาม (Item Total Correlation) โดยใช้วิธีการหาค่าสหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของข้ออื่นๆ ที่เหลือทั้งหมด โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) (บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2547: 165-166)

$$r_{XY} = \frac{N \sum XY - (\sum X)(\sum Y)}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{XY}	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน
	N	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม
	X	แทน	คะแนนของข้อคำถาม
	Y	แทน	คะแนนผลรวมของข้ออื่นๆ ที่เหลือทุกข้อ

2.3 วิเคราะห์ข้อสอบเป็นรายข้อ (Item Analysis) ของแบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดเพื่อหาค่าความง่าย (P_E) และค่าอำนาจจำแนก (r) โดยมีสูตรดังนี้

2.3.1 ค่าความง่าย คำนวณจากดัชนีค่าความง่าย (Easiness Index) (ลั้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2543: 184)

$$P_E = \frac{N_r}{N_t}$$

เมื่อ P_E แทน ดัชนีค่าความง่าย
 N_r แทน จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก
 N_t แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมดที่ทำข้อสอบข้อนั้น

2.3.2 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบคำนวณจากสูตรสหสัมพันธ์แบบพอยท์ไบซีเรียล (Point Biserial Correlation) (ลั้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2543: 187 - 189)

$$r_{p.bis} = \frac{\mu_p - \mu}{\sigma} \sqrt{\frac{p}{q}}$$

เมื่อ $r_{p.bis}$ แทน ดัชนีค่าอำนาจจำแนกแบบพอยท์ไบซีเรียล
 μ_p แทน คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ทำข้อนั้นถูก
 μ แทน คะแนนเฉลี่ยของแบบทดสอบ
 σ แทน คะแนนเบี่ยงเบนมาตรฐานของแบบทดสอบ
 p แทน สัดส่วนของนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก
 q แทน $1-p$
 n_p แทน จำนวนนักเรียนที่ทำถูก
 n_q แทน จำนวนนักเรียนที่ทำผิด

2.4 วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นของแบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์-ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson) (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2547: 218)

$$r_{tt} = \frac{K}{K-1} \left[1 - \frac{\sum pq}{S_x^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	K	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ
	p	แทน	อัตราส่วนของคนที่ตอบถูกในแต่ละข้อ
	q	แทน	สัดส่วนของผู้ที่ตอบผิดซึ่งเท่ากับ 1-p
	S_x^2	แทน	ค่าความแปรปรวนของคะแนนที่สอบได้

2.5 วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) คะแนนแต่ละข้อเป็น 4,3,2,1,0 (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538: 210; อ้างอิงจาก Cronbach. 1951)

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{\sum S_i^2}{S_x^2} \right]$$

เมื่อ	α	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม
	n	แทน	จำนวนข้อคำถามของแบบสอบถาม
	S_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ
	S_x^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 ค่าสถิติพื้นฐาน

3.1.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) จากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538: 73)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	$\bar{X}$	แทน	คะแนนเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) คำนวณจากสูตร (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. 2538: 79)

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	N	แทน	จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนของนักเรียนแต่ละคน

3.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย (Simple Correlation Coefficient) โดยใช้สูตร สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation Coefficient) (ชูศรี วงศ์วิถนะ. 2546: 314)

$$r = \frac{N \sum XY - \sum X \sum Y}{\sqrt{[N \sum X^2 - (\sum X)^2][N \sum Y^2 - (\sum Y)^2]}}$$

เมื่อ	r	แทน	สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	$\sum X$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด X
	$\sum Y$	แทน	ผลรวมของคะแนนชุด Y
	$\sum XY$	แทน	ผลรวมของผลคูณระหว่าง X กับ Y
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน X แต่ละตัวยกกำลังสอง
	$\sum Y^2$	แทน	ผลรวมของคะแนน Y แต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3.3 หาค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล โดยมีขั้นตอนดังนี้ (Pedhazur. 1997: 927 - 929)

3.3.1 กำหนดส่วนย่อยของเมตริกซ์ X กับ Y ให้อยู่ในรูปของซูปเปอร์เมตริกซ์

$$R = \begin{bmatrix} R_{xx} & R_{xy} \\ R_{yx} & R_{yy} \end{bmatrix}$$

เมื่อ	R	แทน	ซูบเปอร์เมตริกซ์ระหว่างสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม
	R_{xx}	แทน	เมตริกซ์สหสัมพันธ์ของชุดตัวแปรอิสระ X_p
	R_{yy}	แทน	เมตริกซ์สหสัมพันธ์ของชุดตัวแปรตาม Y_q
	R_{xy}	แทน	เมตริกซ์สหสัมพันธ์ของชุดตัวแปรอิสระ X_p กับชุดตัวแปรตาม
	$Y_q R_{yx}$	แทน	ทรานสโพสของ R_{xy} (Transpose of R_{xy})

ดังนั้น

3.3.2 หาค่าเมตริกซ์ของ $R_{yy}^{-1}, R_{yx}, R_{xx}^{-1}, R_{xy}$ แล้วนำไปสร้างสมการดีเทอร์มิแนนต์

$$\left| R_{yy}^{-1} R_{yx} R_{xx}^{-1} R_{xy} - \lambda I \right| = 0$$

R_{yy}^{-1}	แทน	ค่าอินเวอร์สเมตริกซ์ R_{yy} (Invert)
R_{xx}^{-1}	แทน	ค่าอินเวอร์สเมตริกซ์ R_{xx} (Invert)
I	แทน	ไอเดนติตีเมตริกซ์
λ	แทน	ค่าไอเกนหรือความแปรปรวนของสหสัมพันธ์คาโนนิคอล

3.3.3 จากสมการดีเทอร์มิแนนต์จะได้สมการ quadratic คือ

$$a\lambda^2 + b\lambda + c = 0$$

3.3.4 คำนวณหาค่า λ จากสูตร

$$\lambda = \frac{-b \pm \sqrt{b^2 - 4ac}}{2a}$$

3.3.5 หาค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอล (R_c) โดยการถอดรากที่สองของ λ สูตร

$$R_c = \sqrt{\lambda}$$

3.4 ทดสอบนัยสำคัญของสหสัมพันธ์คาโนนิคอลทำได้โดยใช้การแจกแจงแบบไคสแควร์ตามวิธีของ Bartlett (Pedhazur. 1997: 939)

$$\chi^2 = [N - 1 - .5(p + q + 1)] \log \Lambda \quad ; df = pq$$

เมื่อ χ^2	แทน	ค่าสถิติที่ใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตจากการแจกแจงแบบไคสแควร์
N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด
p	แทน	จำนวนตัวแปรอิสระ X
q	แทน	จำนวนตัวแปรตาม Y
log	แทน	natural logarithm
Λ	แทน	Wilks' lambda โดยคำนวณจากสูตร
		$\Lambda = (1 - R_{c1}^2)(1 - R_{c2}^2) \dots (1 - R_{cj}^2)$

3.5 คำนวณหาค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิกอล (β_j) ของตัวแปร Y (Pedhazur. 1997: 931 - 932)

$$\beta_j = \frac{1}{\sqrt{V_j' R_{yy} V_j}} V_j$$

เมื่อ β_j	แทน	ค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิกอลของชุดที่ j
V_j	แทน	ไอเกนเวกเตอร์ที่ j
V_j'	แทน	ทรานสโพสของ V_j (Transpose of V_j)

หาค่า V_j โดยแก้สมการต่อไปนี้

$$|R_{xx}^{-1} R_{xy} R_{yy}^{-1} R_{yx} - \lambda I| V_j = 0$$

3.6 คำนวณหาค่า β_j ของตัวแปร X ได้จากสมการดีเทอร์มิแนนท์ (Pedhazur. 1997: 927-933)

$$A = R_{xx}^{-1} R_{xy} B D^{-1/2}$$

เมื่อ A	แทน	เมตริกซ์ของน้ำหนักความสำคัญคาโนนิกอลของตัวแปร X ในแต่ละชุด
B	แทน	เมตริกซ์ของน้ำหนักความสำคัญคาโนนิกอลของตัวแปร Y
$D^{-1/2}$	แทน	diagonal matrix ที่มีสมาชิกเป็นส่วนกลับของรากที่สองของ λ
R_{xx}	แทน	เมตริกซ์ของสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ X
R_{xy}	แทน	เมตริกซ์ของสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ X กับตัวแปรตาม Y

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และตัวอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

k	แทน	จำนวนข้อของแบบทดสอบ / แบบสอบถาม
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
C.V.	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย
X_1	แทน	การตระหนักรู้ตนเอง
X_2	แทน	การคล้อยตาม
X_3	แทน	การมุ่งอนาคต
X_4	แทน	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว
X_5	แทน	สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน
Y	แทน	พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด
Y_1	แทน	ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด
Y_2	แทน	เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด
Y_3	แทน	การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด
λ	แทน	ค่าไอเกน (Eigen Value)
R_c	แทน	ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิกอล (Canonical Correlation)
Λ	แทน	ค่าวิลคส์แลมด้า (Wilks' Lambda)
χ^2	แทน	ค่าไค-สแควร์ (Chi-Square)
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of Freedom)

การเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลเป็นลำดับดังนี้

1. ค่าสถิติพื้นฐานของการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

3. ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคัลระหว่างชุดตัวแปรอิสระ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

4. ค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิคัลระหว่างชุดตัวแปรอิสระ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลครบถ้วนตามแผนการวิจัยที่ได้กำหนดไว้แล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ ปรากฏผลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าสถิติพื้นฐานของปัจจัยบางประการ และพฤติกรรมกรป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ตัวแปร	k	$\bar{X}$	S.D.	C.V.	แปล ความหมาย
การตระหนักรู้ตนเอง (X_1)	20	56.02	10.47	18.68	ดี
การคล้อยตาม (X_2)	20	47.72	7.73	16.19	ปานกลาง
การมุ่งอนาคต (X_3)	20	58.59	12.60	21.50	ดี
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว (X_4)	20	56.89	12.78	22.46	ดี
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_5)	20	57.76	12.41	21.48	ดี
ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด (Y_1)	20	15.25	2.752	18.04	ดี
เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด (Y_2)	20	66.88	10.01	14.96	สูง
การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด (Y_3)	20	61.61	10.65	17.27	ดี

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า คะแนนเฉลี่ยของการตระหนักรู้ตนเอง การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีค่าเท่ากับ 56.02 , 58.59 , 56.89 และ 57.76 คะแนน ตามลำดับ แสดงว่า นักเรียนมีการตระหนักรู้ตนเอง การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน อยู่ในระดับดี แต่การคล้อยตาม มีค่า 47.72 แสดงว่านักเรียนมีการคล้อยตามอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) พบว่ามีค่าอยู่ระหว่าง 16.19 ถึง 22.46 โดยสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวมีการกระจายของคะแนนมากที่สุด ส่วนการคล้อยตาม มีการกระจายของคะแนนน้อยที่สุด

ส่วนคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมกรป้องกันสารเสพติด พิจารณาแต่ละด้าน ได้แก่ ความรู้ ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกัน สารเสพติดอยู่ในระดับดี และเมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) พบว่า มีค่าเท่ากับ 18.04, 14.96 และ 17.27 ตามลำดับ โดยความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดมีการกระจาย ของคะแนนมากที่สุด ส่วนเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติดมีการกระจายของคะแนนน้อยที่สุด

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่าง การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติในการป้องกันสารเสพติด ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างปัจจัยบางประการ และพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y ₁	Y ₂	Y ₃
X ₁	1.000	.442**	.552**	.576**	.575**	.299**	.465**	.630**
X ₂		1.000	.564**	.506**	.416**	.244**	.337**	.451**
X ₃			1.000	.731**	.618**	.437**	.493**	.581**
X ₄				1.000	.705**	.345**	.431**	.553**
X ₅					1.000	.347**	.414**	.544**
Y ₁						1.000	.371**	.359**
Y ₂							1.000	.600**
Y ₃								1.000

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีค่าอยู่ระหว่าง .416 ถึง .731 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยที่การมุ่งอนาคต กับ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวมีความสัมพันธ์ภายในกันสูงสุด แต่การคล้อยตาม กับ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนมีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด

ในส่วนของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชุดตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีค่าอยู่ระหว่าง .359 ถึง .600 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยที่เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด กับ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดมีความสัมพันธ์กัน

สูงสุด และความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดกับการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด

สำหรับค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับ พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีค่าอยู่ระหว่าง .244 ถึง .630 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยที่การตระหนักรู้ตนเองกับการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดมีความสัมพันธ์กันสูงสุด แต่ การคล้อยตามกับความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติดมีความสัมพันธ์กันน้อยที่สุด

3. ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคัลระหว่างชุดตัวแปรอิสระ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับ ชุดตัวแปรตาม พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 5

ตาราง 5 สหสัมพันธ์คาโนนิคัลระหว่างชุดตัวแปรอิสระ กับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

ระดับชั้น	Canonical Function	R_c	λ	Λ	χ^2	df	$p - value$
รวมช่วงชั้น ที่ 3	CF1	.734	.539	.441	506.19	15	.000**
	CF2	.205	.042	.957	27.46	8	.001**
	CF3	.040	.002	.998	1.01	3	.799

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า สหสัมพันธ์คาโนนิคัลระหว่างชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับชุดตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีค่าเท่ากับ .734, .205 และ .040 ตามลำดับ ซึ่งในชุดที่ 1 และชุดที่ 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ที่ระดับ .01 ส่วนในชุดที่ 3 มีความสัมพันธ์กันอย่างไรไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนระหว่างชุดตัวแปรคาโนนิกอลของชุดตัวแปรอิสระกับชุดตัวแปรคาโนนิกอลของชุดตัวแปรตาม พบว่า มีค่าเท่ากับ .539, .042 และ .002 ตามลำดับ แสดงว่า ตัวแปรคาโนนิกอลของชุดตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรคาโนนิกอลของชุดตัวแปรตามได้ร้อยละ 53.9, 4.2 และ 0.2 ตามลำดับ

จากการที่สหสัมพันธ์คาโนนิกอลชุดที่ 2 มีตัวแปรคาโนนิกอลของชุดตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรคาโนนิกอลของชุดตัวแปรตามได้เพียงร้อยละ 4.2 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าสามารถอธิบายความสัมพันธ์ได้ต่ำมาก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสหสัมพันธ์คาโนนิกอลชุดที่ 2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่มีนัยสำคัญทางปฏิบัติ คือไม่เพียงพอสำหรับการนำมาแปลความหมาย (Hair;et.al.1995: 450)

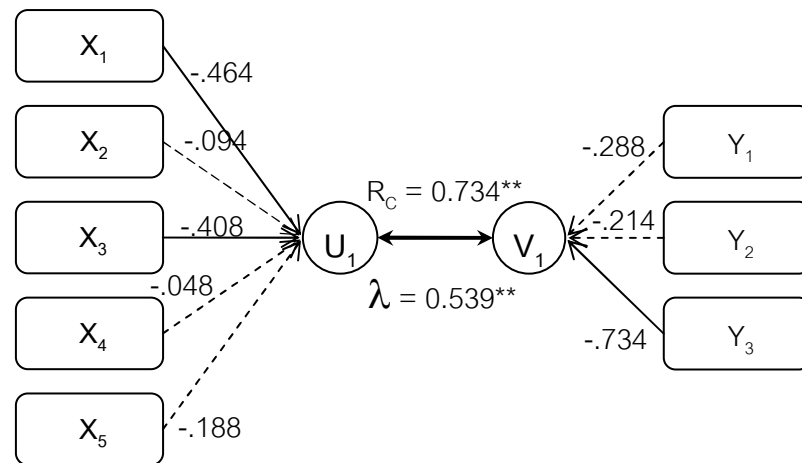
4. คำนำน้าหนักความสำคัญคาโนนิกอล ระหว่างชุดตัวแปรอิสระกับชุดตัวแปรตามพฤติกรรม การป้องกันสารเสพติด ผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตาราง 6

ตาราง 6 คำนำน้าหนักความสำคัญคาโนนิกอลระหว่างชุดตัวแปรอิสระกับชุดตัวแปรตาม พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

ชื่อตัวแปรตัว	Canonical Weight
	CF1
ชุดตัวแปรอิสระ	
การตระหนักรู้ตนเอง (X_1)	-0.464 ^a
การคล้อยตาม (X_2)	-0.094
การมุ่งอนาคต (X_3)	-0.408 ^a
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว (X_4)	-0.048
สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน (X_5)	-0.188
ชุดตัวแปรตาม	
ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด (Y_1)	-0.228
เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด (Y_2)	-0.214
การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด (Y_3)	-0.743 ^a

^a ค่าที่สูงกว่า หรือเท่ากับ .30 มากพอสำหรับการแปลความหมาย

จากตาราง 6 ฟังก์ชันที่ 1 คำนวณหาความสำคัญคาโนนิกอลระหว่างชุดตัวแปรอิสระซึ่งประกอบไปด้วย การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด พบว่า ชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคต มีน้ำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อตัวแปรคาโนนิกอล (U_1) มีค่าเท่ากับ -0.464 และ -0.408 ตามลำดับ สำหรับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีน้ำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อตัวแปรคาโนนิกอล (V_1) มีค่าเท่ากับ -0.743 ในลักษณะเช่นนี้หมายความว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีการตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคตสูง มีแนวโน้มว่าจะมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดสูงด้วย นอกจากนี้นักเรียนที่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดสูง จะทำให้มีการตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคตสูงด้วย ดังภาพประกอบ 5

ภาพประกอบ 5 คำนวณหาความสำคัญคาโนนิกอลระหว่างชุดตัวแปรอิสระกับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

สังเขปวัตถุประสงค์ สมมติฐานและวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์คาโนนิคอลลระหว่างชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับชุดตัวแปรตาม คือพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด และเพื่อศึกษาคำนำหนักความสำคัญคาโนนิคอลลของชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด โดยมีสมมติฐานในการวิจัยว่าชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีสหสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด และมีตัวแปร อย่างน้อย 1 ตัวแปรภายในชุดของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2550 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายุทธยานี จำนวน 10 โรงเรียน มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 208 คน จำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 216 คน จำนวนนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 200 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 624 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีสุ่มแบบ สองขั้นตอน (Two - Stage Random Sampling) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ.2551 ผู้วิจัยแจกแบบวัดปัจจัยบางประการและพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ทั้งหมดจำนวน 750 ชุด ได้รับแบบวัดที่ตอบได้สมบูรณ์ทุกข้อจำนวน 727 ชุด และคัดเลือกเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่คำนวณได้ 624 ชุด

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบวัดพฤติกรรมการ ป้องกันสารเสพติด ซึ่งมี 3 ด้าน คือ แบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการ ป้องกันสารเสพติด จำนวน 20 ข้อ และแบบสอบถามปัจจัยบางประการ คือ แบบสอบถามการ ตระหนักรู้ตนเอง จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามการคล้อยตาม จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถาม การมุ่ง อนาคต จำนวน 20 ข้อ แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว จำนวน 20 ข้อ และ แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7181, .7955, .6123, .7897, .8433, .8727, .8654 และ .8682 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS for windows Version 11.5 หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนจากแบบวัดและแบบสอบถามทุกฉบับ วิเคราะห์หาค่าสถิติพื้นฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่าย ค่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอระหว่างชุดตัวแปรอิสระกับชุดตัวแปรตาม จากนั้นหาค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิคอระหว่างชุดตัวแปรอิสระกับชุดตัวแปรตาม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. โดยเฉลี่ยชุดตัวแปรอิสระ คือ การตระหนักรู้ตนเอง การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 อยู่ในระดับดี แต่การคล้อยตามอยู่ในระดับปานกลาง ในส่วนของชุดตัวแปรตาม คือ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดอยู่ในระดับดี

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่าง การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด พบว่า

2.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีค่าอยู่ระหว่าง .416 ถึง .731 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยที่การมุ่งอนาคต กับ สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัวมีความสัมพันธ์กันสูงสุด

2.2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายในชุดตัวแปรตาม ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีค่าอยู่ระหว่าง .359 ถึง .600 มีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่าโดยที่เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด กับ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดมีความสัมพันธ์กันสูงสุด

2.3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีค่าอยู่ระหว่าง .244 ถึง .630 ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า โดยที่การตระหนักรู้ตนเอง กับ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดมีความสัมพันธ์กันสูงสุด

3. สหสัมพันธ์คาโนนิคอลลระหว่างชุดตัวแปรอิสระด้านการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีค่าเท่ากับ .734 ($p = .000$), .205 ($p = .001$) และ .040 ($p = .799$) ตามลำดับ ซึ่งในชุดที่ 1 และชุดที่ 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนในชุดที่ 3 มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ เมื่อพิจารณาค่าความแปรปรวนระหว่างชุดตัวแปรคาโนนิคอลลของชุดตัวแปรอิสระกับชุดตัวแปรคาโนนิคอลลของชุดตัวแปรตาม พบว่า มีค่าเท่ากับ .539, .042 และ .002 ตามลำดับ แสดงว่า ตัวแปรคาโนนิคอลลของชุดตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรคาโนนิคอลลของชุดตัวแปรตาม ได้ร้อยละ 53.9, 4.2 และ 0.2 ตามลำดับ จากการที่สหสัมพันธ์คาโนนิคอลลชุดที่ 2 มีตัวแปรคาโนนิคอลลของชุดตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรคาโนนิคอลลของชุดตัวแปรตามได้เพียงร้อยละ 4.2 เท่านั้น แสดงให้เห็นว่าสามารถอธิบายได้ต่ำมาก ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสหสัมพันธ์คาโนนิคอลลชุดที่ 2 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่ไม่มีนัยสำคัญทางปฏิบัติ คือไม่เพียงพอสำหรับการนำมาแปรความหมาย (Hair;et.al.1995: 450)

4. ค่าน้ำหนักความสำคัญคาโนนิคอลลระหว่างชุดตัวแปรอิสระการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด พบว่า ในฟังก์ชันที่ 1 ชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคต มีน้ำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อตัวแปรคาโนนิคอลล (U_1) มีค่าเท่ากับ -.464 และ -.408 ตามลำดับ สำหรับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดมีน้ำหนักความสำคัญในการส่งผลต่อตัวแปรคาโนนิคอลล (V_1) มีค่าเท่ากับ -.743 ในลักษณะเช่นนี้ หมายความว่า นักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ที่มีการตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคตสูง มีแนวโน้มว่าจะมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดสูงด้วย นอกจากนี้นักเรียนที่มีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดสูง จะทำให้มีการตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคตสูงด้วย

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. สหสัมพันธ์คาโนนิกคอลระหว่างชุดตัวแปรอิสระ คือ การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับชุดตัวแปรตาม ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 มีค่าเท่ากับ .734, .205, และ .040 ตามลำดับ ซึ่งในชุดที่ 1 และชุดที่ 2 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนในชุดที่ 3 มีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า ชุดตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติด แสดงว่า การตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นพื้นฐานในการมีพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด ทั้งนี้ เนื่องจากการติดสารเสพติดมีสาเหตุมาจากจิตใจของบุคคล และสิ่งแวดล้อมสภาพสังคมที่อยู่รอบตัวบุคคลนั้น ๆ เป็นสำคัญ (จำรูญ ยาสมุทร: 2521: 65; อ้างอิงจาก วิทย์ เทียงบุญธรรม. 2521) ซึ่งพบว่างานวิจัยครั้งนี้ตัวแปรด้านการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคตเป็นตัวแปรประเภทจิตลักษณะคือใช้อธิบายลักษณะจิตใจของบุคคล และตัวแปรสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนเป็นตัวแปรประเภทสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคล แสดงถึงสภาพของความสัมพันธ์ที่บุคคลมีกับบุคคลอื่น ๆ รอบตัว โดยที่ตัวแปรเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติดทั้งสามด้าน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของโฮป (Hope. 1994 3279-3280A) ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องการใช้ยาและแอลกอฮอล์ พบว่า สถาบันการศึกษา ความสัมพันธ์ในครอบครัว และแรงผลักดันจากเพื่อนมีส่วนทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดเจตคติ เกิดการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ยาและแอลกอฮอล์ และยังคงสอดคล้องกับการศึกษาของวีรวรรณ สุธีรโกลาส (2536: 92) ที่ได้ศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับการต้านทานยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่าเจตคติต่อสารเสพติด ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสารเสพติดและความภาคภูมิใจในตนเองสามารถทำนายการปฏิเสธการชักจูงเรื่องยาเสพติดจากเพื่อนในกลุ่ม จากที่กล่าวมานั้นสอดคล้องกับข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ที่พบว่า นักเรียนที่มีการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน มีความสัมพันธ์กับการมีพฤติกรรมกรรมการป้องกันสารเสพติด

2. คำน้่านักความสำคัญคาในนินคอรหว่างการตระหนักรู้ตนเอง การคล้อยตาม การมุ่งอนาคต สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว และสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน กับพฤติกรรมกำป้องกันสารเสพติด ได้แก่ ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด ของฟังก์ชันคาในนินคอรหทั้ง 3 ฟังก์ชัน พบว่า ในฟังก์ชันที่ 1 และฟังก์ชันที่ 2 เป็นฟังก์ชันที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณาความแปรปรวนของตัวแปรคาในนินคอร พบว่า มีตัวแปรคาในนินคอรของชุดตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรคาในนินคอรของชุดตัวแปรตาม ฟังก์ชันที่ 1 ได้ร้อยละ 53.9 และฟังก์ชันที่ 2 ได้ร้อยละ 4.2 ฟังก์ชันที่ 1 จึงมีความเหมาะสมสำหรับการนำมาแปลความหมาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกฟังก์ชันที่ 1 มาอภิปรายผล พบว่า ชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคต มีน้่านักความสำคัญในการส่งผลต่อตัวแปรคาในนินคอร มีค่าเท่ากับ -.464 และ -.408 ตามลำดับ และสำหรับชุดตัวแปรตามพฤติกรรมกำป้องกันสารเสพติด ได้แก่ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด มีน้่านักความสำคัญในการส่งผลต่อตัวแปรคาในนินคอร มีค่าเท่ากับ -.743 ซึ่งพบว่า ชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคต กับชุดตัวแปรพฤติกรรมกำป้องกันสารเสพติด ได้แก่ การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด ส่งผลซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า มีตัวแปรอย่างน้อย 1 ตัวแปรส่งผลซึ่งกันและกัน กับพฤติกรรมกำป้องกันสารเสพติด แสดงว่า การตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์และส่งผลซึ่งกันและกันกับพฤติกรรมกำป้องกันสารเสพติดด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด ในลักษณะนี้หมายความว่า นักเรียนที่มีการตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคตดี จะมีพฤติกรรมกำป้องกันสารเสพติดด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดดีด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการพิจารณาเหตุผลเชิงทฤษฎีของโกลแมน กล่าววว่า บุคคลที่มีการตระหนักรู้ตนเองจะเป็นผู้รู้เท่าทันในอารมณ์ตนเองรู้สาเหตุที่ทำให้เกิดความรู้สึกนั้น ๆ และผลที่จะตามมา สามารถประเมินตนเองได้ รู้จุดเด่น จุดด้อย มีความมั่นใจ เชื่อมั่นในความสามารถและความมีคุณค่าของตนเอง และสามารถจัดการกับความรู้สึกภายในของตนเองให้อยู่ในสภาวะที่เหมาะสม กล่าวคือ เมื่อบุคคลที่มีการตระหนักรู้ตนเองที่ดีประสบกับเหตุการณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึก บุคคลก็จะสามารถควบคุมและจัดการกับสภาวะอารมณ์นั้นให้เข้าสู่สภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้นการที่บุคคลมีการตระหนักรู้ตนเองที่ดี จึงส่งผลให้สามารถตัดสินใจเลือกที่จะปฏิบัติตัวไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง ทั้งนี้เพราะว่าเมื่อบุคคลรู้สภาพอารมณ์ ความรู้สึก จนสามารถควบคุมและจัดการสภาวะอารมณ์ต่าง ๆ ของตนเองได้ จะทำให้บุคคลสามารถที่จะกระทำกิจกรรม หรือแสดงออกในทางที่ถูกต้องเหมาะสมไม่นำมา ซึ่งความเดือดร้อนสู่ตนเอง (จุฑานุช นุชปวนิช, 2547: 35-36; อ้างอิงจาก Goleman, 1998a: 98) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปิยดา ละอองปลิว (2546: 76)

ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการศึกษาพบว่า การตระหนักรู้ตนเอง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

ในส่วนของการมุ่งอนาคต เรย์เนอร์ กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะที่แยกพลังผลักดันให้กระทำกิจกรรมต่าง ๆ ในปัจจุบันอย่างขยันขันแข็งที่สุด ถ้าผลงานนี้จะเป็นจุดเริ่มต้นของผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว เช่น ขยันเรียนในปัจจุบันเพื่อจะได้งานดีมีชีวิตก้าวหน้า และสบายในอนาคต (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคนอื่น ๆ. 2530: 167 อ้างอิงจาก Raynor. 1978) ซึ่งสอดคล้องกับไรท์ ที่ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ ไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นผู้มีจริยธรรมสูงอีกด้วย (เนตรชนก พุ่มพวง. 2546: 10; อ้างอิงจาก Wright. 1975: 298) ซึ่งลักษณะการมุ่งอนาคตนี้เป็นลักษณะที่สำคัญเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองดี คือ ผู้ที่มีลักษณะการมุ่งอนาคตจะสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และสามารถตัดสินใจเลือกทางเดินอย่างมีเหตุผล จึงเป็นจิตลักษณะที่มีความสำคัญควรส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดขึ้นกับเยาวชน เพื่อให้ประสบความสำเร็จในด้านการเรียนและการทำงานในอนาคต ดังนั้นการที่นักเรียนหรือบุคคลใดก็ตามมีการมุ่งอนาคตที่ดีจะทำให้มีการแสดงออกอย่างรู้กาลเทศะ รู้จักอดได้รอได้ รู้จักเลือกที่จะกระทำสิ่งต่าง ๆ ในปัจจุบันเพื่อผลตอบแทนที่ดีในอนาคตซึ่งเป็นผลให้การประพฤติปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ อยู่ในแนวทางที่ดีด้วย (กรภัทร วรเชษฐ์ 2548: 19)

ดังนั้นข้อค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า เมื่อนักเรียนมีการตระหนักรู้ตนเองและการมุ่งอนาคตไปในทางที่ดีการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดจึงมีแนวโน้มไปในทางที่ดีด้วย เพราะนักเรียนจะรู้จักป้องกันตนเอง หลีกเลียง ปฏิเสธการเกี่ยวข้องกับสารเสพติด เพื่อให้ตนเองได้มีอนาคตที่ดี

อย่างไรก็ตามการที่บุคคลจะแสดงออกทางการปฏิบัติจะต้องขึ้นอยู่กับความรู้และเจตคติด้วย ซึ่งในส่วนของกรปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดก็เช่นเดียวกัน จะต้องเกิดจากความสัมพันธ์ของความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด และเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจิรวรรณ เทียนทองดี (2542: 81) ที่ได้ศึกษาพบว่า พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่าความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดมีความสัมพันธ์กันทางบวก เนื่องจากนักเรียนได้เข้าใจถึงปัญหาของ สารเสพติดและเห็นความสำคัญของการป้องกันจนเกิดเจตคติและนำไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งนิภา มนูญปัจจุ (2528: 20) ก็ศึกษาพบว่าการเปลี่ยนแปลงความรู้เรื่องสุขภาพอนามัยอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเจตคติและการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสุขภาพในด้านอื่นด้วย และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของดวงเดือน พันธุมนาวิน

(2529: 170-206) ที่ว่าความรู้ เจตคติ และการปฏิบัติมีความสัมพันธ์กันโดยความรู้เป็นองค์ประกอบเบื้องต้นที่จะส่งผลต่อเจตคติและเจตคติเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้นเพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดที่ดีจึงจำเป็นต้องให้ความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด ปลูกฝังเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด เพื่อที่จะส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดที่ดี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า ชุดตัวแปรอิสระ ได้แก่ การตระหนักรู้ตนเอง และการมุ่งอนาคต ส่งผลซึ่งกันและกันกับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด ด้านการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด ดังนั้น ถ้าจะให้นักเรียนเกิดการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติดได้ดี ครู ผู้ปกครอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียน ควรจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการตระหนักรู้ตนเอง และมีการมุ่งอนาคตไปในทางที่ดี มีความหวังและก่อให้เกิดความพยายามในการเรียน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยในทำนองเดียวกัน โดยศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในระดับชั้นต่างๆ เช่น ระดับช่วงชั้นที่ 4 หรือระดับอุดมศึกษาเพื่อศึกษาว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดอยู่ในระดับใด เพื่อที่จะได้นำผลที่ได้มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการหาวิธีการปรับปรุงหรือส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดที่ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป

2.1 ควรทำการศึกษากับปัจจัยอื่นๆ ที่น่าจะมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดเพิ่มเติม เช่น เซาว์นปัญญาทางอารมณ์ สุขภาพจิต เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์. (2537). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- กมลลา แสงสีทอง. (2526). *สภาวะการณ์ของคนชราในครอบครัวไทย: กรณีศึกษากลุ่มคนชราในสถานสงเคราะห์คนชราบางแค*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- กรภัทร วรเชษฐ. (2548). *การศึกษาความสัมพันธ์ของปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กรมสุขภาพจิต, กระทรวงสาธารณสุข. (2541). *รายงานผลการประชุมวิชาการ เรื่อง ทักษะชีวิตและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมครั้งที่ 1 ระหว่าง 25-2 มีนาคม พ.ศ. 2541*. นนทบุรี: สำนักพัฒนาสุขภาพจิต.
- กฤษณิณี จริยาปยุตต์เลิศ; และคณะ. (2540). *รายงานผลการวิจัยการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อพัฒนามโนภาพแห่งตน ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย*. ชลบุรี: คณะพยาบาลศาสตร์. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กุลวรรณ วิทยาวงศรุจิ. (2526). *ความสัมพันธ์ระหว่างสัมพันธภาพในครอบครัวกับการปรับตัว*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2537). *คู่มือการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน*. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์สุภา.
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล และผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2544). *รายงานการวิจัยเรื่องการสร้างมาตรฐานประเมินและปกติวิสัยของความฉลาดทางอารมณ์สำหรับวัยรุ่นไทย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2531). *ประมวลบทความวิชาการระหว่างปีพุทธศักราช 2526-2531 ฉบับกึ่ง-นันทนาการครบรอบ 33 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์: เยาวชนไทยกับการมุ่งอนาคต*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จักรวาล ภูวนันท์. (2537). *ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- จันทนา นนทิกร. (2533). การทดลองใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการทำงานโดยวางเป้าหมายสำหรับเยาวชน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด.(พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จำรูญ ยาสมุทร. (2521). รายงานและบทความการประชุมสัมมนาและฝึกอบรมทางวิชาการเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมให้โทษ, 29 ธันวาคม 2520 ถึง 8 มกราคม 2521. เชียงใหม่: การประชุมสัมมนาและฝึกอบรมทางวิชาการเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมให้โทษ.
- จินตนา ก้อนเพชร. (2523). การเปรียบเทียบพฤติกรรมการคล้อยตามของเด็กภายใต้เงื่อนไขการได้รับรางวัลและไม่ได้รับรางวัล. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- จินตนา บิลมาศ. (2529). คุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- จินตนา ยูนีพันธ์. (2528). การพยาบาลจิตเวช. กรุงเทพฯ: ภาควิชาพยาบาลศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- จิรวรรณ เทียนทองดี. (2542). พฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิราภรณ์ หุ่นตระกูล. (2528). ผลของการใช้บทบาทสมมติที่มีต่อการพัฒนาการปรับตัวด้านสัมพันธภาพกับเพื่อนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเสมียนนารี กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- จุฑานุช บุษปวนิช. (2547). ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดเทวราชกุญชร เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชาญชัย เรื่องขจร. (2543). เอกสารคำสอนวิชาหลักและวิธีการด้านสุขภาพ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนา.
- ชุติมา พัฒราช. (2546). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับเจตคติต่อการใช้ยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2546). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. กรุงเทพฯ: เทพเนรมิตการพิมพ์.

- ณัฐฐิณี จันทรก้อน. (2544). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการป้องกันการสูบบุหรี่ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ:
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. (2530). ชุดฝึกอบรมการเสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการ
พลเรือน. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการ
พลเรือน.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม. (2520). จริยธรรมของเยาวชนไทยรายงาน
การวิจัย ฉบับที่ 21. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เดชา ลุนาวงศ์. (2546). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนิสิตปริญญาโท
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยการศึกษา). มหาสารคาม :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.
- แดงต้อย ชยสิทธิโสภณ. (2548). พฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้าของนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ทรงเกียรติ ปิยะกา. (2550). เลี้ยงลูกให้พ้นภัยยาเสพติด. สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและ
ปราบปรามยาเสพติด. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2550, จาก <http://www.oncb.go.th>
- ทรงพล ภูมิพัฒน์. (2538). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา ม.ศรีปทุม.
- ทรงศักดิ์ หิรัญเกิด. (2544). ปัญหาการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษา สหวิทยาเขตเมืองพล
จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร .
- ทศพร ประเสริฐสุข. (2542, กรกฎาคม – ธันวาคม, 2543, มกราคม – มิถุนายน). “ความเฉลียว
ฉลาดทางอารมณ์กับการศึกษา”, การแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา. 2(3-4) : 8-19.
- ทัศนียา ปิ่นคล้าย. (2543). พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนปลาย ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์
กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธนวรรณ์ อิมสมบุญ. (2528, มกราคม-เมษายน). “การประเมินผลงานสุขศึกษาในโรงเรียน :
กระบวนการวิเคราะห์ห้อย่างเป็นระบบ”, วารสารสุขศึกษา. 8(29) : 60.
- ธนวรรณ์ อิมสมบุญ. (2532). “การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพในงานสาธารณสุข”,
ในเอกสารการสัมมนาทางวิชาการการดำเนินงานสาธารณสุขในสถานศึกษา. หน้า 3. กรุงเทพฯ:
กรมพลศึกษา.

- นงนิต ธรรมสารสมบัติ. (2518). *ลักษณะความเป็นผู้นำและขนาดของกลุ่มที่มีผลต่อการคล้อยตาม*.
 ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.(การวัดผลการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นworรัตน์ ศรีรัฐเพชร. (2539). *สัมพันธภาพของพ่อแม่-ลูก กับรูปแบบการแก้ปัญหาความขัดแย้ง
 ระหว่างบุคคลของวัยรุ่น*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาพัฒนาการ) .กรุงเทพฯ: บัณฑิต
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นันทนา จันทร์ผืน. (2545). *การศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับความคาดหวังในอนาคตของนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
 จังหวัดเชียงราย ด้วยการวิเคราะห์หุระดับ*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติ
 ทางการศึกษา).กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร-วิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นันทนา ธรรมบุศย์. (2540). *การเข้าใจตนเองและผู้อื่น*. วารสารแนะแนว. 13 (168) : 19-13.
- นาคยา ปิลาธนนานนท์. (2526). *อนาคตศาสตร์*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- นิภา มนูญปัจจุ. (2528). *การวิจัยทางสุขศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: อักษรบัณฑิต.
- นิภา นิธยานน. (2530) *การปรับตัวและบุคลิกภาพ จิตวิทยาการศึกษาและชีวิต*.กรุงเทพฯ:โอเดียนสโตร์.
- เนตรชนก พุ่มพวง. (2546). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอน
 ปลาย โรงเรียนราชวินิตบางแก้ว อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม.
 (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร
- บงอร ดวงรัตน์. (2541). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติเพื่อป้องกันการเสพติดยาบ้าของ
 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดการประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี*. ปรินญาณินพนธ์
 กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2547). *เอกสารประกอบการเรียนวิชาวัดผล 401 การวัดประเมินผลการ
 เรียนรู้ (การวัดประเมินแนวใหม่)*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญรับ ศักดิ์มณี. (2532). *การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ*.
 ปรินญาณินพนธ์ กศ.ด. (พัฒนศึกษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรี-
 นครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญศรี จิงธนาเจริญเลิศ. (2530). *ผลของกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อการปรับตัวกับเพื่อนของนักเรียนชั้น
 มัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนนทรีวิทยา กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยา
 การศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปฐุม นิคมานนท์. (2521). *จิตวิทยาทั่วไป*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ปยารี พิริยะอุดมพร. (2543). พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพติดยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดนนทบุรี. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2536). "พฤติกรรมสุขภาพ", ในเอกสารการสอนชุดวิชาสุขศึกษาหน่วยที่ 4. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ประภาศรี ททรัพย์ธนบูรณ์. (2546). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประเสริฐ อนุาปี. (2541). การศึกษาเจตคติที่มีต่อสิ่งเสพติดของนักศึกษาทางไกล ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนกรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาผู้ใหญ่). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปริศนา ศรีพลประพันธ์. (2527). การสร้างแบบทดสอบวัดบุคลิกภาพด้านการคล้อยตามสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กรุงเทพมหานคร. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปิยดา ละอองปลิว. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยบางประการกับพฤติกรรมป้องกันการเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พจน์ พรหมจิตต์. (2544). บริษัทของครอบครัวในการป้องกันการเสพติดเฮมเฟตามีน ศึกษากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดการศึกษามัธยมศึกษาจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือปริญญาานิพนธ์ (ประชากรศึกษา). นครปฐม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- พนม ลิมอารีย์. (2529). กลุ่มสัมพันธ์. กรุงเทพฯ: ปรีดาการพิมพ์.
- พรทิพย์ เจนจรรย์านนท์. (2542). ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดตรัง. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรธณพิมล หล่อตระกูล. (2544). ความฉลาดทางอารมณ์กับครอบครัว. ในรวมบทความพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2539). ธรรมานุชชีวัต ฉบับสองภาคย์. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พวงรัตน์ เกสรแพทย์. (2542). การสร้างเครื่องมือประเมินความฉลาดทางอารมณ์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- พูนสุข นิติวัดนะ. (2545). การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพ็ญแข ประจณปัจฉนีก. (2527). “ลักษณะมุ่งอนาคต” เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่น และการอบรมหน่วยที่ 9-15. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพบุลย์ เทวรักษ์. (2529). จิตวิทยาการศึกษาพฤติกรรมภายในและภายนอก. กรุงเทพฯ: ภาคจิตวิทยา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2524). ปรินญาณการการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์.
- ภัทรภร รัตนวงศ์เจริญ. (2547). ประสิทธิผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยการพัฒนาทักษะชีวิตที่มีต่อพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดปทุมธานี. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มยุรี ศรีชัย. (2538). เทคนิคการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง. กรุงเทพฯ: วี.เจ.พริ้นติ้ง.
- มัลลิกา มติโก. (2541). จิตสำนึกทางสังคมของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มาลินี อยุโพธิ์. (2525). การทดลองการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มต่อการพัฒนาการปรับตัวทางสังคมด้านสัมพันธภาพกับเพื่อน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- รวีวรรณ ชุมชัย. (2536). เอกสารประกอบการสอนวิชามัธยม 311: การมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ราตรี ฉันทชล. (2536). ความรู้ เจตคติ และการพยาบาลผู้ป่วยโรคเอดส์ของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4 วิทยาลัยพยาบาลสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วิเวียงรอง รัตนวิไลสกุล. (2540). มนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพฯ: สายวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- เวียม ศรีทอง. (2542). พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ: เจริญเทพ เอ็ดดูเคชั่น.
- ล้วน สายยศ และอังกณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาสน์.

- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ.. (2543). *เทคนิคการวัดผลการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการวัดผลและวิจัยการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลิขิต กาญจนภรณ์. (2533). *จิตวิทยาพื้นฐานพฤติกรรมมนุษย์ เล่มที่ 1*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณษา พรหมบุรุษย์. (2540). *การพัฒนาบุคลิกที่ยั่งยืน = EQ with Thai smile*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ : เอเชียแปซิฟิกอินโนเวชั่นเซ็นเตอร์.
- วัฒนา ศรีสัตย์วาจา. (2536). *จิตวิทยาสังคมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒวารสารยุติธรรม. *ผลงานด้านยาเสพติด..กับความพึงพอใจของประชาชน*. (2549, กุมภาพันธ์-มีนาคม). 6(3): 6-9.
- วิชัย เขียดบัว. (2534). *ลักษณะจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการยอมรับนวัตกรรมทางวิชาการของครูประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณินพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิเชียร เกตุสิงห์. (2538, กุมภาพันธ์-มีนาคม). “ค่าเฉลี่ยกับการแปลความหมาย เรื่องง่าย ๆ ที่บางครั้งก็พลาดได้”, *วารสารวิจัย*. 18(3) : 8-11.
- วีรวรรณ สุธีโรกรลาส. (2536). *ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการต้านทานการติดยาเสพติดของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณินพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรีทับทิม พานิชพันธ์. (2524). *สัมพันธภาพที่ดีในครอบครัว*. รวบรวมความเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิการครอบครัวและเด็ก. กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2522). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ม.ป.พ.
- สงวนศรี วิรัชชัย. (2527). *จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศึกษาพร.
- สมจิตต์ สุพรรณวัฒน์. (2526). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชาสุขศึกษา หน่วยที่ 3*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- _____. (2539). *เอกสารการสอนในชุดวิชาสุขศึกษา*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมชาย ธีบุญกุล. (2526). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. พิษณุโลก: โครงการตำรามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สาวิตรี เข้าใจการ. (2549). *รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อความสามารถในการคิดหาเหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ของนักเรียนมัธยมศึกษาช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1*. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สุขฤดี ธัชศฤงคารสกุล. (2543). *โปรแกรมเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุจินต์ ปรีชามารถ. (2535). *สุขภาพจิตเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสุขศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชาติ สุธรรมรักษ์. (2531). *เอกสารประกอบการสอน จต 101 จิตวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาแนะแนวจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุชาติ โสมประยูร. (2528). *สุขวิทยา*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุชิน ตุ่นิม. (2547). *ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันการเสพยาบ้าในพลทหารกองประจำการสังกัดมณฑลทหารบกที่ 11 กรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุพัฒน์ อีรวะเจริญชัย. (2533). *ยาและสิ่งเสพติดให้โทษ*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุภาพร ธนะชานนท์. (2548). *อิทธิพลของมาตรการป้องกันสิ่งเสพติดในโรงเรียน และครอบครัวกับความผูกพันทางสังคมที่มีต่อการป้องกันตนเองจากสิ่งเสพติดติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตกรุงเทพมหานคร*. ปรินูญานิพนธ์ วศ.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาพร พิสิฐพัฒน์. (2543). *การสร้างแบบทดสอบวัดเชาว์ปัญญาทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภาภรณ์ เส็งขำ. (2545). *การวิเคราะห์องค์ประกอบบุคลิกภาพการคล้อยตามของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชลบุรี*. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรพงษ์ ชูเดช. (2531). *ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยกับจิตลักษณะที่สำคัญของนิสิต*. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- เสกสรร สงวนนาม. (2544). *เจตคติต่อยาเสพติดและพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของ นักศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดอุดรธานี*. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม.(จิตวิทยาการศึกษา).มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- แสงสุรีย์ ลำอังก์กุล. (2543). *จิตวิทยานุคลิกภาพยุคสหประชาชาติ* เล่ม 3. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่ : ภาควิชาจิตวิทยา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แสงอุษา โฉจนานนท์ ; และกฤษณ์ รุยาพร (2543). *การบริหารอารมณ์ด้วยรอยยิ้มแบบไทย ๆ*.พิมพ์ ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: เอเชียแปซิฟิก อินโนเวชั่น เซ็นเตอร์.
- อรดา วงษ์ไสว. (2547). *ผลของโปรแกรมสุขศึกษาโดยประยุกต์ใช้การเสริมสร้างทักษะชีวิตด้วยการ เรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่มีต่อทักษะชีวิตในการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษา- ศึกษาปีที่ 6 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 2 (สำนักงานการประถมศึกษา)*. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อรวรรณ นุ่นดี. (2537). *สารพันอันตรายจากบุหรี่และวีซีดี*. กาญจนบุรี : สหวิทยาลัยทวารวดี วิทยาลัยครูกาญจนบุรี.
- อัจฉรา กัลป์ยานชาติ. (2532). *พฤติกรรมการคล้อยตามของเด็กไทย ตามระดับอายุและเพศ*. วิทยานิพนธ์ ค.ม.(จิตวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารี พันธุ์มณี. (2542). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : ต้นอ่อน.
- อุไร จักษ์ตรีมงคล. (2545). *การพัฒนาโครงสร้างเขาวงกตอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4* ปรินญา นิพนธ์ กศ.ด. (การทดสอบและวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เอี่ยมพร พลอยประดิษฐ์. (2544). *พฤติกรรมสุขภาพเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาเสพติดของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตจตุรมุมงคล สังกัดกรมสามัญ ศึกษากรุงเทพมหานคร*. ปรินญา นิพนธ์ กศ.ม. (สุขศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Allen, V.L. & Levine, J. (1968, December). "Social Support and conformity : The Role of Independence Assessment of Reality", *Journal of Experimental Social Psychology* : p. 421-513.
- Bandura, Albert, Nancy E. Adams and Beyer Janice. (1977). *Cognitive Process Mediating Behavioral Change*. *Journal of Personality and Social Psychology*. 35 : 125-139 : March.
- Bloom, B.S.; et al. (1971). *Handbook on formative and summative evaluation of student learning*. New York : McGraw-Hill.

- Eide, Arne Henning. (1997, August.) *Adolescent drug use in Zimbabwe : Cultural orientation in A Global Perspective and use of psychoactive substances among Secondary school student* . Dissertat Abstracts International. 58(4) : 1386-V.
- Eysenck, H.J. and Arnold, W. (1972). *Encyclopedia of Psychology*. London : Search Press.
- Fledman, R.S. (1992). *Elements of psychology*. New York: McGraw-Hill.
- Freedman, Jonathan L. & Antony N Doob. (1968). *Deviancy the psychology of being different*. New York. Academic Press.
- Gerard & other. (1968, May). "Conformity and Group Size." *Journal of personality and social psychology*. P. 58.
- Glendonson, Robert M. (1984). *Longman dictionary of Psychology and Psychiatry*. New York : Longman.
- Goleman, Daniel. (1998). *Working with emotional intelligence*. New York: Bantam Books.
- Good, Cater V. (1973). *Dictionary of Education*. 3rd ed. New York : McGraw Hill Book Company.
- Hair, Joseph F. et al. (1995). *Multivariate Data Analysis*. Englewood Cliffs, N.J. : Trentice Hall.
- Hope, Linda Ruth. (1994, March). "The effects of at-risk status on a student's knowledge, Attitudes, and behavior concerning drugs and alcohol, self-esteem, peer pressure, And sensation-seeking tendencies". *Dissertation Abstracts International*. 54(9): 3279-3280 A.
- Jones, Wyman L. (1979, November). *A Study of Tenth Grade Student Attitudes Toward and Drug Abuse When Relate to a Drug Education Program*. *Dissertation Abstracts*. 38 (5) : 2538-A.
- Julian Huxley, Sir. (1966). *Growth of ideas, knowledge, thought, imagination*. New York. Doubleday.
- Kandel, D. (1974, August). *Inter and Intragenerational Influences on Adolescent Marijuana Use*. *Journal of Social Issues*. 30(2) : 107-135.
- Kiesler, C.A., & Kiesler, S.B. (1969). *Conformity. Massachusetts*.: Addison-Wesley Publishing Company, Inc.
- Koffka, K. (1978). *Encyclopedia of the science*. New York: Macmillan.

- Land, M. Newman. (1984, April). "Capture the Energy of Peer Pressure: Insight from Longitudinal of Adolescent Cigarette Smoking". *Journal of School Health*.
- Mischel, W. (1974). *Processes in Delay of Gratification*. : in L. Berkowitz (ed) *Advances in Experimental Social Psychology*. Vol. 7. p. 249-293 New York : Academic Press.
- Nurmi J.E. (1991). *How Do Adolescents See Their Future? A Review of the Development of Future Orientation and Planning*. : Development Review.
- Paulson, Patricia C. (1971, March). *Psychosocial Factor in Drug Use Among Community College Student*. Dissertation Abstracts. 31(9) : 5455-5456B.
- Pedhazur, Elazer J. (1997). *Multiple Regression in Behavioral Research*. New York : Harcourt Brace College Publishing.
- Pukkien, Lea. And Ronka, Anna. (1994). *Personal Control Over Development, Identity Formation and Future Orientation as Components of Life Orientation : A Developmental Approach*. *Developmental Psychology*. 30(20) : 260-271.
- S.E. Asch, (1957). *Social Psychology*. New Jersey : Prentice Hall.
- Seginer, Rachel and Hoda Halabi. (1991). *Cross-Cultural Variations of Adolescents. Future Orientation : The Case of Israeli Druze Versus Israeli Arab and Jewish Male*. : *Journal of Cross Cultural Psychology*. 22(2) : 244-257.
- Stanley, Milgram & Anne Parsons. (1958). *The growth of logical thinking ; From childhood to adolescence / by Barbel Inhelder and Jean Piaget*. U.S.A.: Basic Book.
- Widdon, Thomas Roney. (1975, December). *A Comparative Study of Drug Knowledge Attitudes Toward Drugs and Use of Drugs Among Twelfth Grade Students in Class I II and III Schools in Western Montana*. Dissertation Abstracts International. 34(6) : 3426-3427A.
- William, J. McGrathy and others. (1990, October). *Narcotics Addict : Effect of Family and Parental Risk Factors on Timing of Emancipation, Drug use Onset, Pre. Addiction Incarcerations and Educational Achievement*. *The Journal of Drug Issues*. 20(1) : 99-123.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. อาจารย์ ดร. รุ่งทิวา แยมรุ่ง
ภาควิชาหลักสูตรและการสอนสาขาวิชาการประถมศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ ดร. กัมปนาท บริบูรณ์
ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์ ดร. วไลพร ฉายา
ภาควิชาภาษาตะวันตก
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. อาจารย์ธำนิษฐ์ ปัญญาวัฒนากุล
ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาคุณภาพครู
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์
5. อาจารย์สุชาดา ภูวนาถ
ครูชำนาญการ (คศ.2) โรงเรียนหนองขาหย่างวิทยา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อุทัยธานี

ภาคผนวก ข
ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

ตาราง 7 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด
ใช้ในการทดลองใช้เครื่องมือครั้งที่ 1

ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก	ข้อ	IOC	ผลการคัดเลือก
1	0.60	คัดเลือกไว้	16	1.00	คัดเลือกไว้
2	1.00	คัดเลือกไว้	17	1.00	คัดเลือกไว้
3	0.80	คัดเลือกไว้	18	1.00	คัดเลือกไว้
4	0.80	คัดเลือกไว้	19	1.00	คัดเลือกไว้
5	0.80	คัดเลือกไว้	20	0.60	คัดเลือกไว้
6	1.00	คัดเลือกไว้	21	1.00	คัดเลือกไว้
7	0.80	คัดเลือกไว้	22	0.80	คัดเลือกไว้
8	0.60	คัดเลือกไว้	23	0.80	คัดเลือกไว้
9	1.00	คัดเลือกไว้	24	1.00	คัดเลือกไว้
10	1.00	คัดเลือกไว้	25	0.80	คัดเลือกไว้
11	0.80	คัดเลือกไว้	26	1.00	คัดเลือกไว้
12	1.00	คัดเลือกไว้	27	1.00	คัดเลือกไว้
13	1.00	คัดเลือกไว้	28	0.80	คัดเลือกไว้
14	0.60	คัดเลือกไว้	29	1.00	คัดเลือกไว้
15	1.00	คัดเลือกไว้	30	1.00	คัดเลือกไว้

ตาราง 8 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด				การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด			
ข้อ	IOC	ข้อ	IOC	ข้อ	IOC	ข้อ	IOC
1	0.80*	16	1.00*	1	0.80*	16	1.00*
2	1.00*	17	1.00*	2	0.80*	17	1.00*
3	0.20	18	1.00*	3	0.60*	18	1.00*
4	0.60*	19	0.60*	4	0.80*	19	0.80*
5	0.80*	20	0.80*	5	1.00*	20	0.60*
6	0.80*	21	0.60*	6	1.00*	21	0.60*
7	0.60*	22	0.60*	7	0.40	22	0.80*
8	1.00*	23	0.20	8	1.00*	23	1.00*
9	0.40	24	0.40	9	1.00*	24	1.00*
10	1.00*	25	1.00*	10	1.00*	25	1.00*
11	1.00*	26	1.00*	11	1.00*	26	1.00*
12	1.00*	27	0.80*	12	0.60*	27	0.60*
13	0.60*	28	0.60*	13	0.80*	28	1.00*
14	0.80*	29	0.60*	14	0.20	29	1.00*
15	0.80*	30	1.00*	15	0.60*	30	1.00*

หมายเหตุ * แทน ข้อที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการทดลองใช้ครั้งที่ 1

ตาราง 9 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามปัจจัยบางประการ

ข้อ	การตระหนักรู้ ตนเอง	การคล้อยตาม	การมุ่งอนาคต	สัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียน กับครอบครัว	สัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียน กับเพื่อน
	IOC	IOC	IOC	IOC	IOC
1	1.00*	1.00*	1.00*	0.80*	0.60*
2	1.00*	1.00*	1.00*	0.60*	1.00*
3	0.80*	1.00*	1.00*	0.80*	1.00*
4	0.80*	0.80*	0.60*	0.80*	1.00*
5	0.60*	0.80*	0.80*	1.00*	1.00*
6	0.60*	1.00*	1.00*	1.00*	0.80*
7	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
8	1.00*	0.60*	1.00*	0.60*	0.60*
9	1.00*	0.80*	1.00*	1.00*	0.80*
10	0.80*	1.00*	0.80*	1.00*	1.00*
11	0.80*	1.00*	0.80*	1.00*	1.00*
12	0.60*	1.00*	0.60*	0.80*	1.00*
13	0.20	1.00*	1.00*	0.60*	1.00*
14	1.00*	1.00*	1.00*	0.60*	0.80*
15	1.00*	1.00*	1.00*	0.60*	0.80*
16	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
17	0.80*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
18	0.80*	1.00*	1.00*	0.60*	1.00*
19	0.80*	1.00*	1.00*	0.80*	1.00*
20	1.00*	1.00*	1.00*	0.80*	1.00*

หมายเหตุ * แทน ข้อที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการทดลองใช้ครั้งที่ 1

ตาราง 9 (ต่อ)

ข้อ	การตระหนักรู้ ตนเอง	การคล้อยตาม	การมุ่งอนาคต	สัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียน กับครอบครัว	สัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียน กับเพื่อน
	IOC	IOC	IOC	IOC	IOC
21	0.80*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
22	0.60*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
23	1.00*	0.80*	1.00*	1.00*	1.00*
24	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*	0.80*
25	1.00*	1.00*	0.80*	1.00*	1.00*
26	1.00*	0.80*	0.80*	0.80*	1.00*
27	1.00*	1.00*	0.60*	0.80*	1.00*
28	0.80*	0.60*	1.00*	1.00*	1.00*
29	0.80*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*
30	0.60*	1.00*	1.00*	1.00*	1.00*

หมายเหตุ * แทน ข้อที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการทดลองใช้ครั้งที่ 1

ตาราง 10 ค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยง
สารเสพติด

ข้อ	p	r	ผลการคัดเลือก	ข้อ	p	r	ผลการคัดเลือก
1	.78	.17	คัดออก	16	.24	.79	คัดเลือกไว้
2	.87	.32	คัดเลือกไว้	17	.26	.69	คัดเลือกไว้
3	.48	.28	คัดเลือกไว้	18	.64	.34	คัดเลือกไว้
4	.53	.37	คัดเลือกไว้	19	.65	.49	คัดเลือกไว้
5	.41	.47	คัดเลือกไว้	20	.75	.69	คัดเลือกไว้
6	.69	.32	คัดเลือกไว้	21	.66	.66	คัดเลือกไว้
7	.65	.28	คัดเลือกไว้	22	.48	.23	คัดเลือกไว้
8	.41	.29	คัดเลือกไว้	23	.42	.28	คัดเลือกไว้
9	.20	.38	คัดเลือกไว้	24	.74	.36	คัดเลือกไว้
10	.28	.42	คัดเลือกไว้	25	.40	.24	คัดเลือกไว้
11	.66	.56	คัดเลือกไว้	26	.28	.21	คัดเลือกไว้
12	.73	.27	คัดเลือกไว้	27	.20	.13	คัดเลือกไว้
13	.71	.33	คัดเลือกไว้	28	.32	.14	คัดออก
14	.50	.32	คัดเลือกไว้	29	.17	.01	คัดออก
15	.43	.52	คัดเลือกไว้	30	.35	.14	คัดออก

ค่าความเชื่อมั่น = .7982

หมายเหตุ ข้อที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้ นำไปวิเคราะห์ซ้ำ

ตาราง 11 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามเจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด และการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

เจตคติต่อการป้องกันสารเสพติด				การปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด			
ข้อ	r	ข้อ	r	ข้อ	r	ข้อ	r
1	.3487*	16	.3254*	1	.2071*	16	.6293*
2	.3406*	17	.5126*	2	.6543*	17	.6449*
3	.3308*	18	.4014*	3	.3184*	18	.4904*
4	.5154*	19	.5879*	4	.2912*	19	.1624*
5	.5156*	20	.4416*	5	.4517*	20	.5140*
6	.4712*	21	.3600*	6	.4651*	21	.4869*
7	.4600*	22	.3628*	7	.5467*	22	.5509*
8	.4394*	23	.3080*	8	.3162*	23	.5912*
9	.3124*	24	.5608*	9	.5376*	24	.5013*
10	.4574*	25	.4613*	10	.5449*	25	.5351*
11	.3678*	26	.5912*	11	.5124*	26	.6145*
12	.3552*	27	.5535*	12	.4546*	27	.3259*
13	.5867*	28	.4214*	13	.1781	28	.4198*
14	.6543*	29	.5732*	14	.2926*	29	.1204
15	.4333*	30	.6054*	15	.5120*	30	.3256
ความเชื่อมั่น = .869				ความเชื่อมั่น = .8700			

หมายเหตุ * แทน ข้อที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล และเก็บจริง

ตาราง 12 ค่าอำนาจจำแนก (r) ของแบบสอบถามปัจจัยบางประการ

ข้อ	การตระหนักรู้ ตนเอง	การคล้อยตาม	การมุ่งอนาคต	สัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียน กับครอบครัว	สัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียน กับเพื่อน
	r	r	r	r	r
1	.5140*	.5240*	.6243*	.5585*	.4441*
2	.1642	.4872*	.6998*	.1870	.6523*
3	.5636*	.4725*	.6498*	.4435*	.1613
4	.5855*	.5256*	.4208*	.4895*	.0736
5	.3315*	.4990*	.4915*	.3447*	.5012*
6	.5524*	.5032*	.6063*	.1782	.4610*
7	.5005*	.4553*	.4630*	.4529*	.5400*
8	.5512*	.4371*	.2055*	.3177*	.5914*
9	.6027*	.4015*	.4729*	.6378*	.2265*
10	.2954*	.4333*	.4205*	.4214*	.2580*
11	.2868*	.4277*	.4998*	.5059*	.5559*
12	.5716*	.4555*	.2400*	.5024*	.5021*
13	.4447*	.4957*	.3900*	.3890*	.5664*
14	.5762*	.4550*	.1207	.3987*	.3200*
15	.6386*	.4541*	.6544*	.5732*	.4307*
16	.5535*	.5027*	.2741*	.6516*	.3426*
17	.6199*	.4745*	.3507*	.6318*	.5789*
18	.6114*	.4781*	.4467*	.6054*	.3810*
19	.6190*	.5064*	.5683	.4871*	.5393*
20	.3257*	.5338*	.1295	.5006	.3268*

หมายเหตุ * แทน ข้อที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการทดลองใช้ครั้งที่ 1

ตาราง 12 (ต่อ)

ข้อ	การตระหนักรู้ ตนเอง	การคล้อยตาม	การมุ่งอนาคต	สัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียน กับครอบครัว	สัมพันธภาพ ระหว่างนักเรียน กับเพื่อน
	r	r	r	r	r
21	.5611*	.1670	.3739*	.6512*	.5647*
22	.2148*	.4997*	.6609*	.2131*	.4663*
23	.3264*	.3690*	.5478*	.3652*	.4784*
24	.4412*	.4214*	.6348*	.3221*	.2839*
25	.1201	.2716*	.1391	.4115*	.2198*
26	.6512*	.1496	.3391*	.2151*	.3914*
27	.4663*	.2634*	.8348*	.1254	.3223*
28	.3251*	.3455*	.4215*	.5690*	.3809*
29	.2489*	.2809*	.2798*	.4215*	.4327*
30	.2113*	.1025	.4125*	.3226*	.2251*
	ความเชื่อมั่น	ความเชื่อมั่น	ความเชื่อมั่น	ความเชื่อมั่น	ความเชื่อมั่น
	.8723	.7149	.8365	.8439	.8264

หมายเหตุ * แทน ข้อที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้เพื่อนำไปเป็นเครื่องมือในการทดลองใช้ครั้งที่ 1

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดปัจจัยบางประการและพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

คำชี้แจง แบบวัดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการวัดปัจจัยบางประการ และพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติดของนักเรียนตามสภาพที่เป็นจริงมากที่สุดโดยแบบวัดนี้ไม่มีผลต่อคะแนนในการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดทั้งสิ้น ผู้วิจัยจะสงวนคำตอบของนักเรียนไว้เป็นความลับ ข้อมูลที่ได้รับจะนำเสนอในภาพรวมและนำไปใช้ในงานวิจัยเท่านั้น

ฉบับที่ 1 แบบวัดพฤติกรรมการป้องกันสารเสพติด

ตอนที่ 1 แบบทดสอบความรู้ในการหลีกเลี่ยงสารเสพติด

คำชี้แจง แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบชนิด 4 ตัวเลือก ใน 1 ข้อ จะมีตัวเลือกที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องเพียง 1 ตัวเลือก จำนวนทั้งหมด 20 ข้อ ใช้เวลาในการทำ 30 นาที ให้ทำเครื่องหมาย X เลือกรูปที่เป็นคำตอบที่ถูกต้องมากที่สุดเพียงคำตอบเดียวลงในกระดาษคำตอบ

- ข้อใดคือวิธีการหลีกเลี่ยงสารเสพติดที่ถูกต้อง
  - ไม่พบปะพูดคุยกับผู้ติดสารเสพติด
  - ทดลองเสพเพียง 1 ครั้งเพื่อให้รู้แล้วจึงเลิก
  - ศึกษาหาความรู้และวิธีการป้องกันสารเสพติด
  - ฟ้องผู้ปกครองของเพื่อนเมื่อพบว่าเพื่อนเสพยาเสพติด
- ข้อใดเป็นวิธีป้องกันตนเองจากการติดสารเสพติดที่ดีที่สุด
  - ใช้ยาโดยได้รับคำแนะนำจากแพทย์หรือเภสัชกร
  - พูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้ที่เคยติดยา
  - ทำจิตใจให้ร่าเริงแจ่มใสและปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มเพื่อน
  - ไม่ทดลอง ไม่มั่วสุ่ม ไม่เกี่ยวข้องกับผู้ผลิตผู้ค้าผู้เสพ
- พฤติกรรมการหลีกเลี่ยงสารเสพติดต่อไปนี้ ข้อใดส่งผลน้อยที่สุดต่อการแก้ปัญหาสารเสพติด
  - นำผู้ติดสารเสพติดเข้ารับการบำบัดรักษา
  - ให้มีการเล่นกีฬาเพื่อใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
  - นำไปสเตอร์ เอกสารเกี่ยวกับสารเสพติดไปเผยแพร่
  - แจ้งแหล่งผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้เสพ แก่เจ้าหน้าที่ปราบปราม
- นักเรียนควรปฏิบัติตัวอย่างใดเมื่อพบแหล่งค้าสารเสพติดภายในชุมชนที่ตนอาศัยอยู่
  - บอกครูหรือผู้ปกครอง
  - บอกเพื่อนสนิทในกลุ่ม
  - ไปแอบดูสถานที่นั้นด้วยตนเอง
  - พยายามหลีกเลี่ยงไม่เดินผ่าน

5. เมื่อนักเรียนทราบว่าเพื่อนสนิทติดสารเสพติดนักเรียน จะปฏิบัติอย่างไร
- คอย ๆ แยกตัวออกห่างไม่สูงสิง
  - โน้มน้าวและชักจูงให้ไปทำการบำบัดรักษา โดยเร็ว
  - แนะนำสถานที่เสพที่ปลอดภัยจากบุคคลภายนอก
  - เข้าไปอธิบายถึงโทษและพิษภัยต่าง ๆ โดยละเอียด
6. ถ้าเพื่อนบางคนในกลุ่มของนักเรียนเริ่มใช้สารเสพติด นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร
- ไม่ร่วมเสพ แต่คอยดูอยู่ห่าง ๆ
  - ปรึกษาอาจารย์เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา
  - ชวนเพื่อนคนอื่น ๆ ในกลุ่มเลิกคบค้าสมาคมด้วย
  - อยู่เฉยๆ เพราะเป็นเรื่องส่วนตัวของเขาเราไม่เสพ ก็พอ
7. ถ้านักเรียนถูกหลอกลวงให้เสพสารเสพติดควรปฏิบัติอย่างไร
- รีบบอกผู้ปกครองเพื่อปรึกษาแพทย์
  - ปรึกษาเพื่อนสนิทเพื่อช่วยกันหาทางแก้ไข
  - เก็บเป็นความลับและหาแหล่งบำบัดรักษาโดยเร็ว
  - อยู่เฉยๆ โดยพยายามหลีกเลี่ยงการพบปะผู้ที่เคยมาหลอกลวง
8. นักเรียนคิดว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองจะมีส่วนช่วยในการป้องกันการติดสารเสพติดได้อย่างไร
- ควบคุมพฤติกรรมของบุตรหลานอย่างเข้มงวด
  - ให้ความรักความอบอุ่นและเป็นที่ปรึกษาเมื่อมีปัญหา
  - สร้างกฎระเบียบในครอบครัวมีบทลงโทษเมื่อทำผิดกฎ
  - จำกัดเสรีภาพในการคบเพื่อนโดยให้คบเฉพาะเพื่อนที่ดี
9. นักเรียนในข้อใด มีโอกาสเสี่ยงมากที่สุดต่อการติดสารเสพติด
- นักเรียนที่มีปัญหาครอบครัว
  - นักเรียนที่มีฐานะครอบครัวยากจน
  - นักเรียนที่เกเรและเรียนหนังสืออ่อน
  - นักเรียนที่สุขภาพอ่อนแอ เจ็บป่วยบ่อย
10. นักเรียนควรปฏิบัติตัวอย่างไร ในการใช้ชีวิตวัยรุ่นให้มีความสุขโดยปราศจากสารเสพติด
- ทดลองทำทุกอย่างที่อยากทำอย่างเต็มที่
  - พยายามแสวงหาสิ่งแปลกใหม่ให้ชีวิตอยู่เสมอ
  - ใช้เวลาว่างอยู่กับกลุ่มเพื่อนเพื่อความสนุกสนาน
  - ตั้งใจเรียน เล่นดนตรี หรือกีฬา และเลิกคบเพื่อน
11. ข้อใดเป็นการแสดงความกล้าหาญที่เหมาะสมของวัยรุ่นเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของกลุ่มเพื่อน
- ขับรถจักรยานยนต์ด้วยความเร็วสูง
  - ฝึกฝนกีฬาเพื่อให้ผ่านการคัดเลือกเข้าแข่งขัน
  - กล้าเข้าไปทำความรู้จักกับเพื่อนต่างเพศที่ตนสนใจ
  - ดื่มสุราในปริมาณมาก ๆ เพื่อแสดงว่าตนเองคองแข็ง
12. ข้อใดเป็นวิธีป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากสารเสพติดที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชน**มากที่สุด**
- ประพฤติตนเป็นคนดี มีศีลธรรม
  - รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์
  - เป็นสายลับให้ตำรวจสืบหาผู้ค้าสารเสพติด
  - หาความรู้และแนวทางการปฏิเสธหลีกเลี่ยงสารเสพติด
13. ข้อใดคือ**วิธีที่เหมาะสมที่สุด**ในการหลีกเลี่ยงการคบเพื่อนที่เสพสารเสพติด
- แสดงท่าทางรังเกียจ
  - พูดคุยตามปกติอย่างผิวเผิน
  - ส่งชื่อเพื่อนให้อาจารย์ฝ่ายปกครอง
  - ทำเป็นมองไม่เห็น ไม่พูด ไม่คุยด้วย

14. เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อนสูบบุหรี่ นักเรียนควรทำอย่างไร
  - ก. หลีกให้ห่างไกล แล้วหาโอกาสตักเตือน
  - ข. เดินตรงเข้าไปชู้ว่าเพื่อนจะฟ้องอาจารย์ถ้าไม่เลิกสูบบุหรี่
  - ค. เข้าไปคุยด้วยความสนุกสนานแต่ใช้ผ้าเช็ดหน้าปิดจมูก
  - ง. ทำตัวปกติถ้าเพื่อนชวนก็ลองเพียงเล็กน้อยเพื่อไม่ให้ติด และแสดงว่าเป็นเพื่อนแท้
15. เมื่อมีเพื่อนมาชักชวนให้นักเรียนทดลองสูบบุหรี่ นักเรียนควรปฏิบัติอย่างไร
  - ก. ยอมรับ แล้วทดลองสูบเพียงเล็กน้อยเพื่อไม่ให้ติด
  - ข. ยอมรับ ด้วยความเต็มใจเพราะเดี๋ยวเพื่อนจะเสียน้ำใจ และคิดว่าไม่ใช่เรื่องผิดกฎหมาย
  - ค. ปฏิเสธ แล้วพยายามชักชวนให้เพื่อนเลิกสูบบุหรี่
  - ง. ปฏิเสธ ด้วยท่าทางต่อต้านชัดเจนแล้วรีบไปฟ้องอาจารย์
16. ข้อใดเป็นพฤติกรรมที่นักเรียนควรปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงการดื่มสุรา
  - ก. เมื่อเจ็บป่วย อาจรับประทานยาของสุราได้เป็นครั้งคราว
  - ข. ดื่มสุราเพียงเล็กน้อย เฉพาะในวันสำคัญ เช่น ปีใหม่
  - ค. หากจำเป็นต้องดื่มสุราควรผสมน้ำอัดลมหรือโซดา มาก ๆ
  - ง. ฝึกจิตใจให้เข้มแข็งและรู้จักปฏิเสธการดื่มสุราโดยไม่เสียมิตรภาพ
17. ข้อใดเป็นการป้องกันการติดสุราได้ดีที่สุด
  - ก. หลีกเลี่ยงการใช้ยาที่มีส่วนผสมของสุรา
  - ข. ไม่ทดลองหรือตอบรับการเชิญชวนให้ดื่มสุรา
  - ค. ดื่มเฉพาะในกลุ่มเพื่อนสนิทในบางโอกาสเท่านั้น
  - ง. ดื่มเพียงเล็กน้อย แล้วไปทำกิจกรรมอื่นร่วมด้วย เช่น ร้องเพลง เล่นกีตาร์
18. ข้อใดเป็นวิธีป้องกันมิให้สารระเหยเข้าสู่ร่างกาย
  - ก. งดการใช้สารระเหยทุกชนิด
  - ข. เลิกคบเพื่อนที่สูดดมสารระเหย
  - ค. ก่อนใช้สารระเหยควรอ่านวิธีใช้ให้จบ
  - ง. ศึกษาวิธีใช้และปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด
19. ข้อใดเป็นวิธีการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดยาบ้า
  - ก. ไม่หลงเชื่อหรือทดลองเสพยาบ้า
  - ข. ใช้ยาบ้าเป็นครั้งคราวเฉพาะเวลาที่จำเป็น
  - ค. ทดลองเสพยาบ้าเพียงครั้งเดียวเพื่อให้รู้เท่าทัน
  - ง. ถามเพื่อนที่เคยเสพยาบ้าเพื่อเราจะได้รู้วิธีป้องกัน
20. ถ้าเพื่อนชวนนักเรียนไปซื้อยาบ้า นักเรียนจะปฏิบัติอย่างไร
  - ก. ไป เพราะ เกรงใจเพื่อน
  - ข. ไป เพราะ จะได้ช่วยดูต้นทางเดียวเพื่อนโดนจับ
  - ค. ไม่ไป เพราะ ผิดกฎหมายและอาจถูกตำรวจจับ
  - ง. ไม่ไป เพราะ ยังไม่ว่าง มีงานอื่นที่สำคัญกว่า ต้องทำ

ตัวเลือก	ก	ข	ค	ง	ตัวเลือก	ก	ข	ค	ง
ข้อ 1					ข้อ 11				
ข้อ 2					ข้อ 12				
ข้อ 3					ข้อ 13				
ข้อ 4					ข้อ 14				
ข้อ 5					ข้อ 15				
ข้อ 6					ข้อ 16				
ข้อ 7					ข้อ 17				
ข้อ 8					ข้อ 18				
ข้อ 9					ข้อ 19				
ข้อ 10					ข้อ 20				

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึก หรือความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียว โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

0 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนเลย

1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนเป็นส่วนน้อย

2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนปานกลาง

3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนเป็นส่วนมาก

4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความคิดเห็น หรือความรู้สึกของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
1.	การสูบบุหรี่เป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจจากผู้อื่นได้ เพราะโก้เก๋	0	1	2	3	4
2.	การดื่มสุรากับเพื่อนทำให้การสนทนาเกิดความสนุกสนานยิ่งขึ้น	0	1	2	3	4
3.	การทดลองสารเสพติดเพียงเล็กน้อยไม่ทำให้เกิดสารเสพติด	0	1	2	3	4
4.	การติดสารเสพติดเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดปัญหาอื่นตามมา	0	1	2	3	4
5.	การป้องกันตนเองจากสารเสพติดได้ จะทำให้มีอนาคตที่สดใส	0	1	2	3	4
6.	สารเสพติดเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยงเพราะมีแต่โทษไม่มีประโยชน์ใด ๆ	0	1	2	3	4
7.	สารเสพติดทุกชนิดติดง่าย แต่เลิกยาก	0	1	2	3	4
8.	การคบเพื่อนติดสารเสพติดอาจทำให้ถูกชักจูงไปสู่การติดสารเสพติดได้	0	1	2	3	4
9.	การมีวินัยในตนเองจะช่วยป้องกันสารเสพติดได้	0	1	2	3	4
10.	ข้าพเจ้ารู้สึกเสียใจมาก หากเพื่อนสนิทตกเป็นทาสของสารเสพติด	0	1	2	3	4
11.	ข้าพเจ้าต้องการให้สารเสพติดหมดไปจากสังคมไทย	0	1	2	3	4
12.	การดื่มสุราในช่วงเวลาที่ผิดหวังหรือเสียใจ จะทำให้รู้สึกดีขึ้น	0	1	2	3	4
13.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าการสูบบุหรี่จะช่วยให้สมองปลอดโปร่ง	0	1	2	3	4
14.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าการคบเพื่อนที่ติดสารเสพติด ไม่ทำให้ตนเองเสียหาย	0	1	2	3	4
15.	ข้าพเจ้ารู้สึกไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับเพื่อนที่ติดสารเสพติด	0	1	2	3	4
16.	ข้าพเจ้าคิดว่าการป้องกันสารเสพติดเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกคนต้องช่วยกัน	0	1	2	3	4
17.	ข้าพเจ้าคิดว่าการเสพยาเสพติดทำให้สามารถลืมความทุกข์ได้ชั่วคราว	0	1	2	3	4
18.	ข้าพเจ้าคิดว่าการเสพยาเสพติดไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน	0	1	2	3	4
19.	ข้าพเจ้าคิดว่าการเสพยาเสพติดจะทำให้มีความกล้าทำสิ่งต่าง ๆ ได้	0	1	2	3	4
20.	ข้าพเจ้าไม่เห็นความจำเป็นที่จะต้องเสพยาเสพติดชนิดใด ๆ เลย	0	1	2	3	4

ตอนที่ 3 แบบสอบถามการปฏิบัติเกี่ยวกับการป้องกันสารเสพติด

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับการกระทำ หรือ การแสดงออกของนักเรียนมากที่สุดเพียงข้อเดียว โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- 0 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำ หรือแสดงออกเลย
 1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำ หรือแสดงออกเป็นส่วนน้อย
 2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำ หรือแสดงออกปานกลาง
 3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำ หรือแสดงออกเป็นส่วนมาก
 4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับสิ่งที่นักเรียนกระทำ หรือแสดงออกมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
1.	ข้าพเจ้าศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับสารเสพติดเสมอ	0	1	2	3	4
2.	ข้าพเจ้าจะสูบบุหรี่หรือดื่มสุราเฉพาะเวลาไปสังสรรค์กับเพื่อนเท่านั้น	0	1	2	3	4
3.	ข้าพเจ้าจะไม่สูดดมสารระเหยเพราะทราบถึงโทษของมัน	0	1	2	3	4
4.	ข้าพเจ้าจะปฏิเสธ เมื่อเพื่อนชักชวนให้ทดลองเสพสารเสพติด	0	1	2	3	4
5.	ข้าพเจ้าให้คำปรึกษาและเตือนเพื่อนที่ติดสารเสพติด	0	1	2	3	4
6.	ข้าพเจ้าเคยเตือนเพื่อนไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับสารเสพติด	0	1	2	3	4
7.	เมื่อข้าพเจ้ามีเรื่องกังวลใจ ข้าพเจ้าคิดว่าจะใช้สารเสพติดช่วย	0	1	2	3	4
8.	ข้าพเจ้าใช้เวลาว่างในการทำงานบ้าน เล่นดนตรี หรือออกกำลังกาย	0	1	2	3	4
9.	ข้าพเจ้าเชื่อฟังและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของผู้ปกครอง และครูอาจารย์	0	1	2	3	4
10.	ข้าพเจ้าและเพื่อนในกลุ่มชอบเล่นกีฬา หรือดนตรีด้วยกัน	0	1	2	3	4
11.	ข้าพเจ้าเคยเข้าร่วมกิจกรรมหรือชมนิทรรศการต่อต้านสารเสพติด	0	1	2	3	4
12.	ข้าพเจ้าหาทางช่วยเพื่อนที่ติดสารเสพติดให้ได้เสพเมื่อเขาอยากเสพ	0	1	2	3	4
13.	ข้าพเจ้าไม่กล้าปฏิเสธเมื่อเพื่อนขอให้ติดต่อกับผู้ค้าสารเสพติด	0	1	2	3	4
14.	ข้าพเจ้ามีความระมัดระวังในการเลือกคบเพื่อน	0	1	2	3	4
15.	ข้าพเจ้าบอกผู้ปกครองทันทีเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ในชีวิต	0	1	2	3	4
16.	ข้าพเจ้าไม่กล้าเตือนเพื่อนที่เสพสารเสพติดเพราะกลัวเพื่อนโกรธ	0	1	2	3	4
17.	ข้าพเจ้าให้ความร่วมมือในการป้องกันสารเสพติดในสังคม	0	1	2	3	4
18.	ข้าพเจ้าหลีกเลี่ยงสถานที่ หรือแหล่งที่มีการมั่วสุมเสพสารเสพติด	0	1	2	3	4
19.	ข้าพเจ้าปกปิดการเสพสารเสพติดของเพื่อนไม่ให้อาจารย์ทราบ	0	1	2	3	4
20.	ข้าพเจ้าไม่เคยทดลองเสพสารเสพติดชนิดใดเลยทั้งสิ้น	0	1	2	3	4

ฉบับที่ 2 แบบสอบถามการตระหนักรู้ตนเอง						
คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้						
0	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเลย					
1	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนน้อย					
2	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นปานกลาง					
3	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนมาก					
4	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นมากที่สุด					
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง	---ปานกลาง---			จริงที่สุด
1.	ข้าพเจ้าสามารถบอกลักษณะอารมณ์ของตนเองได้ทุกขณะ	0	1	2	3	4
2.	ข้าพเจ้ามักไม่ค่อยรู้ข้อบกพร่องของตนเองจนกว่าจะมีใครมาบอกให้รู้	0	1	2	3	4
3.	ข้าพเจ้ารู้สาเหตุเมื่อตนเองอารมณ์ไม่ดี	0	1	2	3	4
4.	ข้าพเจ้าบอกได้ทุกครั้งเมื่อรู้ว่าอารมณ์เปลี่ยนแปลงไปและรู้ว่าสาเหตุมาจากอะไร	0	1	2	3	4
5.	ข้าพเจ้ารู้ว่าตนเองมีอารมณ์ที่ดีแม้ในยามเผชิญอุปสรรค	0	1	2	3	4
6.	ข้าพเจ้าสามารถบอกสาเหตุของความผิดหวังหรือเสียใจได้	0	1	2	3	4
7.	ข้าพเจ้ารู้สึกดีว่าสิ่งที่กำลังคิดเป็นเรื่องดีหรือไม่ดี	0	1	2	3	4
8.	ข้าพเจ้าแสดงออกได้ตรงกับความรู้สึกของตนเอง	0	1	2	3	4
9.	ข้าพเจ้ายอมรับข้อผิดพลาดของตนเองและพยายามหาทางแก้ไข	0	1	2	3	4
10.	ข้าพเจ้ารู้ว่าตนเองไม่เก็บสิ่งที่เพื่อนต่อว่ามาคิดอีกให้กังวล	0	1	2	3	4
11.	ข้าพเจ้าหาวิธีแก้ตัวอยู่เสมอ สำหรับการกระทำของตนเอง	0	1	2	3	4
12.	ข้าพเจ้ารู้ว่าตนเองเป็นคนอย่างไร	0	1	2	3	4
13.	ข้าพเจ้ารู้ว่าตนเองเป็นคนประมาทหรือไม่	0	1	2	3	4
14.	ข้าพเจ้ารู้ว่าตนเองสามารถหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นพิษภัยต่อตนเองได้	0	1	2	3	4
15.	ข้าพเจ้ามีวิธีดูแลตนเองเมื่อเกิดความเครียดหรือปัญหา	0	1	2	3	4
16.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองทำสิ่งต่าง ๆ ได้มั่นใจขึ้นถ้ามีเพื่อนมาร่วมงานด้วย	0	1	2	3	4
17.	ข้าพเจ้ารู้ตนเองว่าจะเลือกสิ่งที่ดีและเหมาะสมต่อสุขภาพร่างกาย	0	1	2	3	4
18.	ข้าพเจ้าเชื่อในการตัดสินใจเลือกคบเพื่อนของตนเอง	0	1	2	3	4
19.	ข้าพเจ้ารู้ตนเองว่าพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองเป็นอยู่	0	1	2	3	4
20.	ข้าพเจ้ารู้ตนเองว่าจะขาดความมั่นใจเสมอเมื่อต้องแสดงออกต่อหน้าคนอื่น ๆ	0	1	2	3	4

ฉบับที่ 3 แบบสอบถามการคล้อยตาม						
คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้						
0	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเลย					
1	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนน้อย					
2	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นปานกลาง					
3	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนมาก					
4	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นมากที่สุด					
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง	<---ปานกลาง---	จริงที่สุด		
1.	ข้าพเจ้ามักทำในสิ่งที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง	0	1	2	3	4
2.	ข้าพเจ้าให้ผู้ปกครองเป็นผู้ตัดสินใจในการศึกษาต่อของตนเอง	0	1	2	3	4
3.	ข้าพเจ้าจะรู้สึกอายมากถ้าแต่งตัวไม่เหมือนเพื่อน	0	1	2	3	4
4.	ข้าพเจ้ามักไม่ใจอ่อนกับเรื่องใด ๆ	0	1	2	3	4
5.	ข้าพเจ้ามักไม่ทำในสิ่งที่ขัดต่อคำสั่งสอนของผู้ใหญ่	0	1	2	3	4
6.	ข้าพเจ้าจะตั้งใจเรียนให้จบถึงระดับปริญญาเพื่อให้สังคมยอมรับ	0	1	2	3	4
7.	ข้าพเจ้ามักจะทำตามข้อตกลงของเพื่อนในกลุ่ม	0	1	2	3	4
8.	ข้าพเจ้าจะรู้สึกมั่นใจมากเมื่อได้ทำตามคำแนะนำของเพื่อน	0	1	2	3	4
9.	ข้าพเจ้ามักไม่กล้าที่จะปฏิเสธคำชักชวนของเพื่อนไม่ว่าเรื่องใด	0	1	2	3	4
10.	ข้าพเจ้าเลือกที่จะเป็นผู้ตามมากกว่าผู้นำ	0	1	2	3	4
11.	ข้าพเจ้าเชื่อใจในคำแนะนำของเพื่อนในการตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ	0	1	2	3	4
12.	ข้าพเจ้าจะไม่มั่นใจถ้าไม่มีใครสนับสนุนงานที่ตนเองทำ	0	1	2	3	4
13.	ข้าพเจ้าไม่เชื่อคำพูดของบุคคลแปลกหน้า	0	1	2	3	4
14.	ข้าพเจ้ามักจะทำตามแบบบุคคลที่รู้สึกชื่นชอบ	0	1	2	3	4
15.	ข้าพเจ้าตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ตามคำแนะนำของเพื่อน	0	1	2	3	4
16.	ข้าพเจ้าจะไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำของเพื่อนถ้าคิดว่าเป็นสิ่งไม่ถูกต้อง	0	1	2	3	4
17.	ข้าพเจ้าจะต่อต้านคำแนะนำของพ่อแม่ผู้ปกครองทันทีที่คิดว่าตนเองไม่ต้องการสิ่งนั้น	0	1	2	3	4
18.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าเพื่อนจะแนะนำในสิ่งที่ดีเสมอให้กับตนเอง	0	1	2	3	4
19.	ข้าพเจ้าจะไม่เปลี่ยนแปลงการกระทำของตนตามผู้อื่นถ้ามั่นใจว่าสิ่งนั้น	0	1	2	3	4
20.	ข้าพเจ้าสามารถเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของตนเองได้ตลอดเวลา เมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีมาอธิบาย	0	1	2	3	4

ฉบับที่ 4 แบบสอบถามการมุ่งอนาคต						
คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้						
0	หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเลย					
1	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนน้อย					
2	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นปานกลาง					
3	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนมาก					
4	หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นมากที่สุด					
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง	<---ปานกลาง---	จริงที่สุด		
1.	ข้าพเจ้าคิดว่าการอดทนตั้งใจเรียนในวันนี้ จะมีผลต่ออนาคตที่ดีในวันหน้า	0	1	2	3	4
2.	ข้าพเจ้าจะเรียนต่อในระดับสูง ๆ เพื่อจะได้ทำงานที่มั่นคงในอนาคต	0	1	2	3	4
3.	ข้าพเจ้าคิดว่าการตั้งใจเรียนรู้ และการฝึกฝนทักษะจะช่วยให้ประสบความสำเร็จ	0	1	2	3	4
4.	ข้าพเจ้าคิดว่าการเรียนต่อในระดับสูงๆ ทำให้เสียเวลาเสียเงินโดยเปล่าประโยชน์	0	1	2	3	4
5.	ข้าพเจ้าคิดว่าการไม่ยุ่งเกี่ยวกับสารเสพติดจะทำให้มีอนาคตที่สดใส	0	1	2	3	4
6.	ข้าพเจ้าคิดว่าการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ จะเป็นประโยชน์แก่ตนเอง	0	1	2	3	4
7.	ข้าพเจ้ามักหาความรู้และฝึกฝนทักษะต่าง ๆ เพื่อความก้าวหน้าของตนเอง	0	1	2	3	4
8.	ขณะนี้ข้าพเจ้าท้อแท้ในด้านการเรียนมาก จนไม่อยากเรียนต่อในอนาคต	0	1	2	3	4
9.	ข้าพเจ้าทราบดีว่าควรปฏิบัติตัวอย่างไรเพื่อให้มีอาชีพที่ดีในอนาคต	0	1	2	3	4
10.	ข้าพเจ้าเลือกที่จะอดทนอ่านหนังสืออยู่ที่บ้าน โดยไม่ออกไปมั่วสุมกับกลุ่มเพื่อนในช่วงเวลาใกล้สอบ เพื่อจะได้คะแนนดีในการสอบ	0	1	2	3	4
11.	ข้าพเจ้าคิดว่าไม่จำเป็นจะต้องตั้งใจเรียนในขณะนี้ อนาคตยังอีกไกล	0	1	2	3	4
12.	ข้าพเจ้าจะทำตามใจตนเองทุกอย่างเพื่อความสนุกสนานในวันนี้	0	1	2	3	4
13.	ข้าพเจ้าจะอดทนอดกลั้นต่อสิ่งยั่วยุ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในอนาคต	0	1	2	3	4
14.	ข้าพเจ้าไม่คิดว่าการอดทนในการเรียนจะนำสิ่งดี ๆ มาให้ในอนาคต	0	1	2	3	4

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
15.	ข้าพเจ้าเห็นด้วยกับสุภาษิตที่ว่า “ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่น”	0	1	2	3	4
16.	ข้าพเจ้าคิดว่าความสำเร็จของบุคคลขึ้นอยู่กับโชคชะตาเป็นหลัก	0	1	2	3	4
17.	ข้าพเจ้าคิดว่าการไปเที่ยวกับกลุ่มเพื่อนเป็นการใช้เวลาของวัยรุ่นที่คุ้มค่า	0	1	2	3	4
18.	ข้าพเจ้าคิดว่าเลือกคบเพื่อนที่ดี จะทำให้ตนมีอนาคตที่ดีด้วย	0	1	2	3	4
19.	ข้าพเจ้าจะไม่กระทำการใด ๆ ที่จะมีผลเสียต่อตนเองและครอบครัว	0	1	2	3	4
20.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าการได้ทดลองทำสิ่งต่าง ๆ ที่อยากลองทำจะทำให้ค้นพบตัวเองและรู้แนวทางชีวิตของตัวเองในอนาคต	0	1	2	3	4
ฉบับที่ 5 แบบสอบถามสัมพันธ์ภาพระหว่างนักเรียนกับครอบครัว						
<p>คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้</p> <p>0 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเลย</p> <p>1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนน้อย</p> <p>2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นปานกลาง</p> <p>3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนมาก</p> <p>4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นมากที่สุด</p>						
ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
1.	ข้าพเจ้ามักจะบอกล่าหรือปรึกษาปัญหาต่าง ๆ กับบุคคลในครอบครัว	0	1	2	3	4
2.	ข้าพเจ้ารู้สึกรำคาญความวุ่นวายของบุคคลในครอบครัว	0	1	2	3	4
3.	ข้าพเจ้ามักจะมีปัญหา ได้เถียง หรือทะเลาะวิวาทกับบุคคลในครอบครัว	0	1	2	3	4
4.	เมื่อข้าพเจ้าทำผิดพลาด บุคคลในครอบครัวจะตักเตือน และพร้อมให้อภัย	0	1	2	3	4
5.	ข้าพเจ้าจะรู้สึกอารมณ์เสียทุกครั้งเมื่อต้องร่วมกิจกรรมกับบุคคลในครอบครัว	0	1	2	3	4
6.	ข้าพเจ้าชอบอยู่เงียบ ๆ หรืออยู่ในมุมสงบเพียงคนเดียวเมื่อต้องอยู่บ้าน	0	1	2	3	4
7.	เมื่อมีปัญหาในครอบครัว บุคคลในครอบครัวของข้าพเจ้าจะปรึกษาหารือกันด้วยการใช้เหตุผลเป็นหลัก	0	1	2	3	4

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
8.	ข้าพเจ้ามักจะเล่าเรื่องของเพื่อน ๆ ให้บุคคลในครอบครัวฟัง	0	1	2	3	4
9.	ข้าพเจ้ามีความสุขเมื่อได้ไปเที่ยวหรือทำกิจกรรมร่วมกับครอบครัว	0	1	2	3	4
10.	ข้าพเจ้ามักจะอยากหาโอกาสออกจากบ้าน เพื่อไปพบปะกับเพื่อน	0	1	2	3	4
11.	เมื่อข้าพเจ้าขอความร่วมมือจากบุคคลในครอบครัว ทุกคนพร้อมให้ความช่วยเหลือข้าพเจ้าด้วยความเต็มใจ	0	1	2	3	4
12.	เมื่อข้าพเจ้าพาเพื่อนมาบ้านจะได้รับการต้อนรับอย่างดีจากครอบครัว	0	1	2	3	4
13.	ข้าพเจ้ามักจะถูกบุคคลในครอบครัวตำหนิในเรื่องความผิดพลาด	0	1	2	3	4
14.	ความคิดเห็นของข้าพเจ้าได้รับการยอมรับจากครอบครัว	0	1	2	3	4
15.	ข้าพเจ้าได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการเรียน	0	1	2	3	4
16.	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้ามีความห่วงใยซึ่งกันและกัน	0	1	2	3	4
17.	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้ามีความเกรงใจซึ่งกันและกัน	0	1	2	3	4
18.	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้าให้กำลังใจแก่กัน	0	1	2	3	4
19.	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้าทำกิจกรรมร่วมกัน	0	1	2	3	4
20.	สมาชิกในครอบครัวของข้าพเจ้าต่างเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน	0	1	2	3	4

ฉบับที่ 6 แบบสอบถามสัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความแต่ละข้อความ แล้วทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขที่ตรงกับระดับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ดังต่อไปนี้

0 หมายถึง ข้อความนั้นไม่ตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเลย

1 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนน้อย

2 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นปานกลาง

3 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นเป็นส่วนมาก

4 หมายถึง ข้อความนั้นตรงกับความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ หรือพฤติกรรมของนักเรียนในเรื่องนั้นมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง <---ปานกลาง--->จริงที่สุด				
1.	ข้าพเจ้าจะปรึกษาเพื่อนเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับการเรียน	0	1	2	3	4
2.	ข้าพเจ้าสามารถทำงาน หรือกิจกรรมร่วมกับเพื่อนได้อย่างมีความสุข	0	1	2	3	4
3.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าเพื่อน ๆ มักจะทำอะไรไม่ถูกใจตนเอง	0	1	2	3	4
4.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าตนเองมักจะถูกเพื่อนนินทาว่าร้ายลับหลัง	0	1	2	3	4
5.	ข้าพเจ้าสามารถคบค้าสมาคมได้กับเพื่อนทุกคน	0	1	2	3	4
6.	ข้าพเจ้ามักจะได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนเมื่อเดือดร้อน	0	1	2	3	4

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		ไม่จริง	<---ปานกลาง---	จริงที่สุด		
7.	ข้าพเจ้ากับเพื่อนในกลุ่มจะมีความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ ไปในแนวทางเดียวกัน	0	1	2	3	4
8.	ข้าพเจ้ากับเพื่อน ๆ จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันด้วยความสามัคคี	0	1	2	3	4
9.	ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณเองมีนิสัยเข้ากับเพื่อนส่วนใหญ่ไม่ได้	0	1	2	3	4
10.	ข้าพเจ้าสามารถเป็นที่ปรึกษาของเพื่อนได้	0	1	2	3	4
11.	ข้าพเจ้าและเพื่อนมีความห่วงใยซึ่งกันและกัน	0	1	2	3	4
12.	ข้าพเจ้าและเพื่อนไม่มีเรื่องใดต้องปิดบังกัน	0	1	2	3	4
13.	ข้าพเจ้าและเพื่อนมักจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันในเรื่องต่าง ๆ	0	1	2	3	4
14.	ข้าพเจ้ามักจะทำให้เพื่อนในกลุ่มรู้สึกสนุกสนาน	0	1	2	3	4
15.	เวลาทุกซีใจข้าพเจ้าจะมีเพื่อนสนิทที่พร้อมจะรับฟัง และให้ความช่วยเหลือ	0	1	2	3	4
16.	เวลาทุกซีใจ ข้าพเจ้าจะมีเพื่อนคอยปลอบใจ	0	1	2	3	4
17.	เพื่อน ๆ ให้ความช่วยเหลือเมื่อข้าพเจ้ามีปัญหา	0	1	2	3	4
18.	ข้าพเจ้าสามารถทำงานร่วมกับเพื่อนได้ทุกคน	0	1	2	3	4
19.	ข้าพเจ้ายอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อน	0	1	2	3	4
20.	ข้าพเจ้าสามารถให้กำลังใจเพื่อนได้เมื่อเพื่อนรู้สึกไม่สบายใจ	0	1	2	3	4

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวปัทมาพร นพรัตน์
วันเดือนปีเกิด	14 กันยายน 2523
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	220 หมู่ 2 ตำบลหนองขาหย่าง อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี 61130
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครู (คศ.1)
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนบ้านเพชรน้ำผึ้ง อำเภอลานสัก จังหวัดอุทัยธานี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2535	ประถมศึกษา จากโรงเรียนชุมชนบ้านหนองขาหย่าง อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี
พ.ศ. 2538	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนหนองขาหย่างวิทยา อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี
พ.ศ. 2541	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนหนองขาหย่างวิทยา อำเภอหนองขาหย่าง จังหวัดอุทัยธานี
พ.ศ. 2545	การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกการประถมศึกษา (โครงการเพชรในตม รุ่นที่ 14) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
พ.ศ. 2551	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาการวิจัยและสถิติ ทางการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ